ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

GENEZA I EWOLUCJA UDZIAŁU WOJSK LĄDOWYCH W OPERACJACH WSPARCIA POKOJU

„GENEZA"

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/5584
05-005584-002-0

68609

WARSZAWA

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA – ARCHIWUM
Nr ewid. 68609
Akademii Obrony Narodowej

GENEZA I EWOLUCJA UDZIAŁU WOJSK LĄDOWYCH W OPERACJACH WSPARCIA POKOJU

„GENEZA"

Praca zbiorowa pod redakcją naukową
płk. dr. hab. Waldemara KACZMARKA

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid. .....

Warszawa 2003

Recenzja:

Płk prof. dr hab. Zbigniew ŚCIBIOREK

Zespół autorski:

Płk dr hab. Waldemar KACZMAREK – kierownik zespołu

Redakcja naukowa, Rozdział 1, 3, Podsumowanie

Płk dr Jan KNETKI - *Rozdział 2, 4.2.*

Ppłk dr Andrzej CZUPRYŃSKI – *Rozdział 4 (bez 4.2.)*

Spis treści

Wstęp 3

1. Założenia metodologiczne 7
1.1. Identyfikacja sytuacji problemowej 7
1.2. Przedmiot badań i ich cel 21
1.3. Problemy i hipotezy badawcze 24
1.4. Metody badań 26

2. Geneza i ewolucja udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach pokojowych 29
2.1. Operacje pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) 30
2.2. Udział polskich Sił Zbrojnych w operacjach wsparcia pokoju NATO 38
2.3. Udział polskich obserwatorów w misjach pokojowych OBWE 46

3. Operacje wsparcia pokoju w teorii i praktyce wybranych państw 50
3.1. Operacje wsparcia pokoju w Siłach Zbrojnych Niemiec 50
3.2. Klasyfikacja operacji pokojowych w Siłach Zbrojnych USA 73
3.3. Operacje pokojowe w sztuce wojennej Sił Zbrojnych Czech 79
3.4. Operacje wsparcia pokoju w sztuce wojennej Sił Zbrojnych Szwecji 82

4. Wybrane problemy przygotowania wojsk lądowych do udziału w operacjach wsparcia pokoju – doświadczenia i wnioski 88
4.1. Doświadczenia i wnioski Wojska Polskiego 88
4.2. System przygotowania zwartych jednostek wojsk lądowych Wielkiej Brytanii 125
4.3. System przygotowania zwartych jednostek wojsk lądowych RFN 143

Podsumowanie 153

Spis literatury 156

Załączniki 160

Wstęp

Współczesne operacje wsparcia pokoju są logiczną konsekwencją rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw. Dążenie do utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na świecie, jest bowiem od wielu lat kluczowym problemem w stosunkach międzynarodowych. Stosowanie przemocy w różnej formie i różnym wymiarze towarzyszyło ludzkości od zarania jej dziejów, głównie jako środek rozwiązywania większości sporów. Wojna postrzegana była jako prawnie dozwolony, a niekiedy wręcz pożądany instrument polityki.

Doświadczenia dwóch wojen światowych, które miały miejsce w pierwszej połowie XX wieku sprawiły, że coraz silniejsze stawały się dążenia do innego, bardziej racjonalnego spojrzenia na sposoby rozwiązywania sporów i konfliktów międzynarodowych. Na podkreślenie zasługuję to, że pierwsze, nie do końca udane próby działań tego typu, podejmowano już po zakończeniu pierwszej wojny światowej. Instrumentem, który służyć miał rozwiązywaniu międzynarodowych sporów była powołana na mocy ustaleń Traktatu Wersalskiego – Liga Narodów. Był to pierwszy w historii system zbiorowego bezpieczeństwa, który wszedł w życie 10 stycznia 1920 roku. Wcześniej państwa przeciwdziałały zagrożeniom zewnętrznym, wykorzystując rozwój własnego potencjału zbrojnego lub zawieranie sojuszy, które miały być gwarancją równowagi sił, postrzeganej jako element stabilizujący sytuację w regionie.

Współcześnie ocenia się, że Liga Narodów była pierwszą w historii powszechnej organizacją międzynarodową, której głównym celem było utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa w świecie. System wprowadzony wraz z pojawieniem się Ligi Narodów był bez wątpienia rozwiązaniem nowatorskim, choć budujące go państwa korzystały z dawnych rozwiązań i doświadczeń. Można zatem wnioskować, że właśnie w ten sposób starały się złagodzić powstałą po pierwszej wojnie światowej dysproporcję sił i stworzyć jakościowo

nowe zasady współpracy międzynarodowej. Patrząc na to z dzisiejszej perspektywy skutki tych wysiłków trudno uznać za w pełni udane i wystarczające.

Choć Liga Narodów nie była w stanie utrzymać pokoju i bezpieczeństwa, czego tragicznym efektem była druga wojna światowa, to jej doświadczenia zostały wykorzystane podczas projektowania Organizacji Narodów Zjednoczonych, zwłaszcza nowego systemu bezpieczeństwa, który dzięki temu można uznać za lepszy.

Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) została utworzona w 1945 na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych. Jest to (...) *Organizacja międzynarodowa, o charakterze uniwersalnym, mająca najszerszy zakres działania ze wszystkich organizacji międzynarodowych. Głównym jej zadaniem jest utrwalanie i umacnianie światowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwój współpracy miedzy państwami(...).*[1] Jej powołanie zostało poprzedzone przez kolejne deklaracje polityczne oraz decyzje głównych mocarstw koalicji antyhitlerowskiej i antyjapońskiej.

Ostateczny tekst Karty Narodów Zjednoczonych opracowano i podpisano podczas konferencji w San Francisco. Pośród zasad zbiorowego bezpieczeństwa poczesne miejsce zajęła w niej problematyka pokojowego rozstrzygania sporów międzynarodowych. Obowiązkiem członków ONZ jest dążenie do rozwiązywania wszelkich sytuacji spornych wyłącznie środkami pokojowymi. Wynika to z Art. I, w którym stwierdzono, że celem Narodów Zjednoczonych jest łagodzenie lub załatwianie pokojowymi sposobami, zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego, sporów i sytuacji, które mogą prowadzić do naruszenia pokoju.

W zakresie wyboru sposobów rozwiązywania wspomnianych sporów członkowie ONZ mają pewną swobodę, ponieważ Karta NZ nie zawiera szczegółowych wytycznych co do określonych form działania. Podkreśla się jedynie, że żadne postanowienie Karty nie upoważnia Organizacji Narodów Zjednoczonych do ingerencji w sprawy, które z istoty swej należą do

[1] *Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1975. s. 49.

kompetencji wewnętrznej któregokolwiek państwa.

Analizując zapisy Karty NZ należy skonstatować, że jednym z podstawowych mechanizmów rozwiązywania konfliktów, zagrażających współcześnie pokojowi i bezpieczeństwu światowemu, są operacje pokojowe. Do końca lat osiemdziesiątych minionego stulecia jedyną organizacją, prowadzącą tego rodzaju działania, była Organizacja Narodów Zjednoczonych. Obecnie funkcjonuje złożony, światowy system reagowania kryzysowego. W tym systemie obok ONZ operacje pokojowe mogą prowadzić również organizacje o zasięgu regionalnym, sojusze wojskowe albo doraźnie powołane koalicje państw, pod warunkiem, że dysponują odpowiednim potencjałem i zdolnościami operacyjnymi. Na naszym kontynencie kluczową rolę w działaniach na rzecz likwidacji zagrożeń bezpieczeństwa, między innymi drogą doprowadzenia do większej otwartości między państwami dawnych bloków militarnych oraz budowy wzajemnego zaufania, spełnia Sojusz Północnoatlantycki.

Potrzeba szybkiej reakcji na zagrożenia bezpieczeństwa, trudności w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych za pomocą środków dyplomatycznych i politycznych sprawiły, że coraz większego znaczenia nabierają operacje pokojowe, postrzegane w kontekście militarnym. Jednak podjęcie decyzji o użyciu sił zbrojnych jest zazwyczaj trudne, długotrwałe i obarczone wieloma uwarunkowaniami. Działania wojsk podlegają kontroli politycznej i szczególnemu nadzorowi opinii publicznej.

Na podstawie długoletnich doświadczeń uznano jednak, że jest to w wielu wypadkach jedyny sposób rozwiązania nabrzmiałych problemów lub przynajmniej czasowe ustabilizowanie sytuacji. Dlatego w wielu krajach rozpoczęto proces gromadzenia doświadczeń i opracowywania wymagań niezbędnych do skutecznego wypełnienia złożonych zadań wojskowych, w rejonach objętych kryzysem. Między innymi w tym kontekście można i należy postrzegać niniejszą pracę.

Z dotychczasowych rozważań wynika dość jednoznacznie, że geneza operacji wsparcia pokoju (operacji i misji pokojowych) sięga zatem sytuacji,

jaka powstała w wyniku drugiej wojny światowej. Ich współczesny kształt, klasyfikacja i podstawowe założenia zostały przedstawione przez Sekretarza Generalnego ONZ Boutros Boutros-Ghalego w raporcie zatytułowanym „Program dla pokoju",[2] opublikowanym w czerwcu 1992 roku. Zawarto w nim spojrzenie na misje pokojowe ONZ, a jego celem było zwiększenie skuteczności działania ONZ w zakresie utrzymania pokoju na świecie.

Wiele z mechanizmów i instrumentów utrzymania pokoju, jakimi dysponuje ONZ wymaga użycia wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych państw członków ONZ. Nowa jakościowo sytuacja powstała w tym momencie, w którym ONZ scedował realizację zadań związanych z prowadzeniem operacji pokojowych na NATO. Stało się to asumptem do wprowadzenia nowej jakościowo kategorii, jaką są operacje wsparcia pokoju.

Tej właśnie problematyce poświęcone jest niniejsze opracowanie. Zawarto w nim szereg wniosków sformułowanych na podstawie badań, prowadzonych na przestrzeni ostatnich kilku lat. Skupiały się one na identyfikacji i rozwiązaniu szeregu problemów, związanych z klasyfikacją, charakterystyka, przygotowaniem i prowadzeniem operacji wsparcia pokoju. W ostatnim okresie skupiono się nad wielce istotnym problemem przygotowania do udziału w operacji wsparcia pokoju zwartych jednostek wojsk lądowych. Godzi się podkreślić, że w ramach prowadzonych prac badawczych, w pierwszym kwartale br. Zakład Sztuki Operacyjnej przygotował i przeprowadził resortowe sympozjum naukowe, poświęcone tej właśnie problematyce. W jego trakcie zaprezentowano wyniki dotychczasowych badań oraz kierunki prowadzonych prac. Wystąpienia uczestników sympozjum umożliwiły zweryfikowanie dotychczasowych ustaleń oraz zidentyfikowanie obszarów, wymagających dalszej naukowej penetracji. Umożliwiły zatem zamknięcie kolejnego etapu prac badawczych i opublikowanie ich wyników w formie niniejszego wydawnictwa.

---

[2] *Boutros Boutros-Ghali : An Agenda for Peace New York 1992.*

1. Założenia metodologiczne

Przystępując do badań nad problematyką udziału wojsk lądowych, a szczególnie przygotowania i prowadzenia działań przez zwarte jednostki wspomnianych wojsk, przyjęto określone założenia metodologiczne. Po pierwsze, dokonano identyfikacji sytuacji problemowej, uznano bowiem, że operacje wsparcia pokoju w myśl ustaleń obowiązujących w NATO różnią się od typowych, tzw. „oenzetowskich" misji i operacji. Jednocześnie przeprowadzone dociekania wskazały, że operacje wsparcia pokoju są, generalnie rzecz ujmując, rozwinięciem pewnych trendów, które pojawiły się już po zakończeniu pierwszej wojny światowej. Po drugie, na tak określonej podstawie zdefiniowano przedmiot badań, sformułowano główny problem badawczy oraz problemy szczegółowe. Stały się one podstawą do wygenerowania hipotezy roboczej, będącej w swej istocie warunkiem niezbędnym do podjęcia badań właściwych. I po trzecie, przyjęto określone procedury badawcze, w przekonaniu zespołu autorskiego najbardziej adekwatne do przedmiotu badań, problemów badawczych i przyjętych hipotetycznie rozwiązań.

1.1. Identyfikacja sytuacji problemowej

Operacja wsparcia pokoju, podobnie jak każda „misja" to ważne zadanie do spełnienia, posłannictwo. Dokonując analizy przytoczonego określenia pojęcia „operacja" można stwierdzić, że pojęcie „misja" odnosi się do działalności i aktywności politycznej, natomiast „operacja" dotyczy sfery militarnej. Wniosek ten oznacza, że – w kontekście prowadzonych rozważań – celem wszelkiej działalności militarnej jest wsparcie działań politycznych poprzez tworzenia warunków zapobiegania oraz eskalacji, a także rozwiązywania sporu (konfliktu).

Powyższe spostrzeżenia stanowią jeden z możliwych punktów odniesienia przy określaniu czynników, wpływających na wiele kwestii dotyczących operacji wsparcia pokoju. Mottem do rozważań niech będą słowa gen. bryg. Morrisa J. BOYA, który jest autorem następującej konstatacji: „W operacjach pokojowych każdy żołnierz musi być świadomy, że zwycięstwem jest stworzenie warunków prowadzących do pokoju – a nie zniszczenie przeciwnika".

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że pojęcie „operacje wsparcia pokoju", nie ma tak długiej historii jak innego rodzaju operacje, zwłaszcza wojsk lądowych. Dlatego zasadne jest poddać analizie dokumenty opracowane zarówno przez dowództwa NATO, jak i instytucje tego Sojuszu.

Zmiany sytuacji polityczno-militarnej, której wynikiem są przeobrażenia w stosunkach między supermocarstwami, nie pozostały bez wpływu na funkcjonowania szeregu instytucji międzynarodowych. Refleksja ta odnosi się zarówno do Organizacji Narodów Zjednoczonych, jaki i Sojuszu Północnoatlantyckiego. Wspomniane zmiany i towarzyszące im zjawiska przyczyniły się do dokonania stosownych przemian w strategii oraz organizacji NATO. Stosownie do nowych wymagań przeprowadzono reformę NATO, głównie mającą na celu przygotowanie Sojuszu do spełnienia nowych zadań. Reformę tą zapoczątkowała Deklaracja Londyńska z 6 lipca 1990 roku, w której, między innymi, zawarte są stwierdzenia, że Sojusz jest przygotowany do:

- podjęcia działań mających na celu zapewnienie zdolności do podejmowania we własnym zakresie operacji, nie będących samoobroną zbiorową określoną w artykule V Traktatu Waszyngtońskiego – w tym operacji utrzymania pokoju;
- włączenie problematyki operacji pokojowych i humanitarnych do zakresu współpracy w ramach Partnerstwa dla Pokoju;
- udzielenia pomocy ONZ w realizacji mandatu operacji pokojowej w byłej Jugosławii.

Modyfikacja zadań i nowe deklaracje stanowiły bardzo ważny sygnał, świadczący o tym, że Sojusz podejmuje się nowego, bardzo trudnego zadania – przezwyciężania kryzysów. To zaś oznaczało, iż należy podjąć się opracowania doktryny NATO określającej sposoby i zasady zaangażowania sił Sojuszu w operacje wykraczające poza artykuł V Traktatu Waszyngtońskiego. Zgodnie z tak uzgodnioną deklaracją podjęte zostały odpowiednie prace mające na celu określenie wkładu, jaki mógłby zostać wniesiony przez NATO do operacji pokojowych prowadzonych przez ONZ oraz Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej (OBWE).

Wyniki tych prac, które rozpoczęły się w Atenach w 1993 roku, po raz pierwszy, opublikowane zostały w dokumencie „The Military Concept for NATO Peace Support Operations",[1] opracowanym przez Komitet Wojskowy. Dokument ten zatwierdzony został dopiero w 1997 roku, jednakże umożliwił rozpoczęcie prac nad wdrożeniem jego teoretycznych założeń. Nastąpiło to na szczycie państw w Brukseli w 1994 roku. Drugim ważnym osiągnięciem tego dokumentu, jest wprowadzenie jednolitego aparatu pojęciowego, dotyczącego angażowania sił zbrojnych Sojuszu w operacje pokojowe. W tym też dokumencie wprowadza się pojęcie „operacje wsparcia pokoju" (ang. Peace Support Operations) i określa je jako: „wielofunkcyjne operacje prowadzone na zasadzie bezstronności, na podstawie mandatu ONZ/OBWE, z zaangażowaniem: sił wojskowych, działań dyplomatycznych i humanitarnych w celu osiągnięcia długoterminowego porozumienia politycznego pomiędzy stronami konfliktu lub innych warunków sprecyzowanych w mandacie".

Wspomniany wcześniej szczyt państw NATO w Brukseli wprowadził również dodatkową koncepcję umożliwiającą realizację powyższych założeń w praktyce. Określił środek do realizacji operacji wsparcia pokoju, którymi są wielonarodowe siły połączone (ang. Combined Joint Task Forces – CJTF). Siły te, w ramach których, na zasadzie dobrowolności, mogą uczestniczyć także państwa spoza Sojuszu, mają w praktyce realizować operacje wsparcia pokoju. Ma to odbywać się zgodnie z następującymi warunkami:

[1] The Military Concept for NATO Peace Support Operations MC – 327/1.

- operacją wsparcie pokoju powinna kierować uznana organizacje międzynarodowa np.: ONZ, OBWE. Organizacja ta, zwracając się do NATO, powinna opracować jednoznaczny mandat oraz wyznaczyć osobę kierującą operacja w jej imieniu;
- wszystkie strony konfliktu powinny posiadać wolę do jego politycznego rozwiązania;
- strony konfliktu, a także „państwo-gospodarz", czyli państwo na terenie którego rozlokowane będą siły NATO powinno wyrazić zgodę na rozmieszczenie sił pokojowych;
- wszystkie państwa Sojuszu muszą wyrazić zgodę na zaangażowanie NATO w danej operacji, a także dobrowolnie zgłosić udział swoich sił.

Ustalenia powyższe stanowiły podstawę do pierwszej operacji wsparcia pokoju prowadzonej przez NATO, a polegającej na wprowadzeniu w życie porozumienia z Dayton, dotyczącego Bośni i Hercegowiny. Operacja ta („Wspólny Wysiłek") zapoczątkowała praktycznie uczestnictwo Sojuszu w procesie rozwiązywania kolejnych konfliktów na Bałkanach.

W listopadzie 1995 roku Sojusz Północnoatlantycki ponownie potwierdził gotowość do udzielania pomocy w implementacji planu pokojowego dla Bośni. W dniu 14 grudnia 1995 r. w Paryżu podpisano Bośniackie Porozumienie Pokojowe, w wyniku którego 15 grudnia Rada Bezpieczeństwa ONZ zmodyfikowała Rezolucję nr 1031, przekazując z dniem 20 grudnia dalsze prowadzenie operacji pokojowej na terenie Bośni i Hercegowiny w gestię NATO. Na podstawie wspomnianej rezolucji, NATO otrzymało mandat do wprowadzenia części wojskowego Porozumienia Pokojowego. To zaś oznaczało, że z dniem 16 grudnia, NATO rozpoczęło, przy pomocy wielonarodowych sił połączonych zwanych Siłami Implementacyjnymi (IFOR), operację pod kryptonimem „Joint Endeavour".

Z powyższego wynika, że Siły Implementarne NATO zostały powołane w celu udzielania pomocy stronom konfliktu we wdrażaniu porozumienia pokojowego. Zadaniem sił IFOR nie było wymuszenie zawarcia pokoju pomiędzy stronami konfliktu, a w aspekcie militarnym sprowadzało się do:

- zagwarantowania kontynuacji przestrzegania porozumienia o przerwaniu ognia;
- dokonania rozdzielenia walczących stron oraz zagwarantowanie wycofania walczących wojsk z uzgodnionego obszaru separacji na swoje właściwe terytoria;
- zagwarantowania zgromadzenia ciężkiej broni w miejscach kantonizacji i w koszarach oraz demobilizacji pozostałości wojsk;
- stworzenia warunków do bezpiecznego, sprawnego oraz szybkiego wycofania wojsk ONZ, które nie zostały podporządkowane dowództwu IFOR;
- kontrolowania przestrzeni powietrznej nad Bośnią i Hercegowiną.

Operacja „Joint Endeavour" była pierwszą operacją wsparcia pokoju prowadzoną przez NATO. Wielonarodowe Siły Połączone IFOR posiadały jednolitą strukturę dowodzenia, analogiczną z procedurami NATO. W operacji tej uczestniczyły wszystkie kraje członkowskie NATO. Z perspektywy lat można wysnuć wniosek, że operacja sił IFOR była więcej niż tylko operacją wsparcia pokoju prowadzoną przez siły NATO, gdyż po raz pierwszy w struktury dowodzenia Sojuszu włączone zostały wielonarodowe dywizje, w ramach których były pododdziały z państw z poza NATO. W końcowej fazie operacji brało w niej, między innymi, 18 krajów spoza NATO, większość z nich uczestniczyła w programie Partnerstwa dla Pokoju. Do sił IFOR dołączyły między innymi pododdziały Federacji Rosyjskiej, a więc państwa nie należącego do Sojuszu.

Kolejnym nowym doświadczeniem dla NATO, które miało wpływ na rozwój koncepcji wielonarodowych sił połączonych, była realizacja cywilnej części planu wdrażania procesu pokojowego w Bośni i Hercegowinie. Siły IFOR zapewniły trwałe wsparcie zadań cywilnych w ramach ograniczeń wynikających z mandatu oraz dostępnych zasobów. Utworzona grupa stanowiła część zespołu Współpracy Cywilno-Wojskowej (CIMIC), który zapewniał techniczne wsparcie, doradztwo, a także koordynację wysiłków

wielu komisji i grup roboczych, organizacji cywilnych, poza rządowych organizacji oraz władz lokalnych z siłami wojskowymi IFOR.

Sformułowany cel dla prowadzonych działań na rzecz pokoju, a także stabilizacja sytuacji w regionie, pozwalał wysnuć szereg wniosków, które zostały zmaterializowane w późniejszych operacjach tego typu. Między innymi powstały (powołane na podstawie Rezolucji nr 1088 Rady Bezpieczeństwa ONZ z dnia 12 grudnia 1996 roku) wielonarodowe siły połączone, pod nazwą Siły Stabilizacyjne (SFOR). Podobnie jak IFOR, siły SFOR kierują się takimi samymi zasadami użycia siły. Jednakże zasadniczym zadaniem sił SFOR jest zapewnienie niezbędnej konsolidacji pokoju oraz bezpieczeństwo w rejonie. Natomiast szczegółowe zadania sprowadzały się do:

- powstrzymania oraz zapobiegania wznowieniu wrogich akcji przez strony konfliktu;
- kontynuowania wyników osiągniętych przez siły IFOR oraz tworzenie klimatu, w którym możliwa byłaby kontynuacja procesu pokojowego;
- zapewnienia wsparcia organizacjom cywilnym, w ramach współpracy wojskowo-cywilnej.

Odmienność wspomnianych operacji zawarta jest nie tylko w nazwach sił powoływanych do ich realizacji. Jest ona zawarta także w charakterze zadań. O ile bowiem zadaniem Sił IFOR (operacja „Joint Endeavour") było zaprowadzenie oraz umocnienie pokoju, o tyle podstawowym zadaniem Sił Stabilizacyjnych SFOR (operacja „Joint Guard") była stabilizacja procesów pokojowych.

Godne podkreślenia jest również fakt, że Siły Stabilizacyjne NATO, podobnie jak IFOR, są wielonarodowymi siłami połączonymi zorganizowanymi zgodnie z zasadami i procedurami NATO, pod politycznym kierownictwem oraz kontrolą Rady Północnoatlantyckiej Sojuszu. Istotne jest również to, iż siły zbrojne państw spoza NATO uczestniczą w operacji na takiej samej zasadzie, jak państwa Sojuszu.

W konkluzji można stwierdzić, że pojęcie „operacje wsparcia pokoju" jest terminem stosowanym w NATO do opisywania wojskowych operacji, w których

wielonarodowe siły połączone mogą być użyte pod patronatem ONZ lub OBWE, w celu rozwiązywania kryzysów. Swym zakresem obejmują następujące typy operacji: zapobieganie konfliktom, tworzenie pokoju, budowanie pokoju, utrzymywanie pokoju, wymuszanie pokoju oraz operacje humanitarne.

Operacje wsparcia pokoju obejmują więc szereg operacji ukierunkowanych nie tylko na zapobieganie konfliktom, ale także zmierzają do zaprowadzenia pokoju i sprawienie, że ofiarami sporu nie będzie społeczeństwo. Celem operacji wsparcia pokoju jest zapobieganie konfliktom bądź niedopuszczanie do przerodzenia się sporu w konflikt, a jednocześnie umożliwienie stronom rozwiązanie spornych kwestii przy pomocy środków pokojowych. Oznacza to, że środki militarne, w tym między innymi komponent wojskowy, stosowane są w ostateczności i w celu wsparcia działań dyplomatycznych, zmierzających do rozwiązania sporu lub zapobieżenia rozszerzeniu się konfliktu.

Na podstawie doświadczeń z przytoczonych operacji, jak i zarysowujących się trendów sądzić należy, że w kolejnych operacjach wsparcia pokoju brać będą udział nie tylko siły zbrojne państw należących do NATO. Wymagać to będzie przestrzegania określonych reguł postępowania, zwłaszcza w odniesieniu do dowodzenia i współpracy wojskowo-cywilnej. Niebagatelne znaczenie mieć będą także kwestie logistyczne, co niejednokrotnie może mieć wpływ na przebieg całej operacji.

Z dotychczasowych operacji wsparcia pokoju można wysnuć wniosek, że prowadzone są one w innym środowisku w porównaniu do „tradycyjnych" operacji wojskowych. Operacje wsparcia pokoju obejmują też różne działania i cele, w odróżnieniu od tych które charakteryzują udział sił zbrojnych w „tradycyjnym" konflikcie zbrojnym. Dlatego też działania te są kierowane przez nieco inne strukturt, które sprzyjają osiągnięciu celów operacji wsparcia pokoju. Jednakże wspomniana specyfika każdej sytuacji wymusza potrzebę dużej elastyczności. Dająca znać o sobie odmienność nie pozwala więc wygenerować uniwersalnych, charakterystycznych cech, możliwych do

rozpatrywania w każdej sytuacji. Jeśli kwestie formalne mogą mieć podobny przebieg, to tego samego nie można stwierdzić w odniesieniu do zagadnień militarnych.

Spośród wielu cech, charakteryzujących operacje pokojowe, na czołowym miejscu wymienia się wzajemny szacunek, co wynika głównie z faktu, iż musi istnieć wzajemne poszanowanie pomiędzy stronami konfliktu i siłami realizującymi operację wsparcia pokoju. Siły te powinny w szczególności respektować prawa państwa-gospodarza, jak również jego zwyczaje. Nie powinny także podejmować żadnych działań w celu zmiany tego stanu rzeczy. Strony sporu (konfliktu) powinny natomiast szanować siły wspierania pokoju, działające zgodnie z celem operacji.

Jedność dowodzenia jest cechą, która w operacjach wsparcia pokoju stanowi ich fundament. Jest ona szczególnie ważna w trakcie operacji realizowanych przez wielonarodowe siły pokojowe. Cecha ta nie podlega w dyskusji i nie może być przedmiotem debat do rozwiązania kompromisowego. Cecha ta odnosi się również do innych militarnych aspektów operacji, co wyraźnie widać podczas negocjacji ze stronami sporu (konfliktu) w sprawie rozwiązań dotyczących problemów wojskowych.

Bardzo istotną jest cecha bezstronności. Ma ona duże znaczenie dla zachowania zaufania stron sporu (konfliktu) w stosunku do sił wspierających pokój. Nie mniej ważna jest wiarygodność, która w operacji wsparcia pokoju jest odzwierciedleniem oceny dokonywanej przez strony sporu (konfliktu) na drodze do osiągnięcia celu operacji. Stopień wiarygodności będzie również wpływał na zaufanie, jakim obdarzone będą siły wspierające pokój przez strony sporu (konfliktu). W celu zachowania wiarygodności siły te mogą być używane zgodnie z mandatem i celem operacji wsparcia pokoju. Sposób ich użycia powinien natomiast zagwarantować powodzenie operacji nawet w obliczu prób uzyskania lub też odzyskania przewagi przez jedną ze stron sporu (konfliktu).

Z kolei cecha sprowadzająca się do ograniczenia użycia siły stanowi jeden z ważniejszych dylematów stojących przed dowódcą podczas

prowadzenia operacji wsparcia pokoju. Cecha ta wymaga bowiem szczegółowego wyważenia problemów dotyczących zarówno bezpieczeństwa podległego mu personelu, jak i ukierunkowanych na osiągnięcie celów operacji. Z doświadczeń wynika, że na ogół operacje wsparcia pokoju oparte są na metodach pokojowego rozwiązywania sporów (konfliktów). W związku z tym działaniom dyplomatycznym nadaje się rangę szczególną i powinny one sprzyjać osiągnięciu założonych celów. Jednakże w sytuacji nadzwyczajnej, gdy nastąpi użycie siły, to powinno się ono ograniczać do niezbędnego minimum oraz charakteryzować dokładnością i ograniczeniem w czasie. Istotne jest przy tym, aby wspomniane użycie siły prowadziło do rozwiązania trudnej sytuacji, a nie do jej eskalacji.

Cel operacji wsparcia pokoju oraz zadania sił biorących w tym udział muszą być zrozumiałe dla wszystkich stron sporu (konfliktu). Dzięki przejrzystość celu operacji uniknie się jakichkolwiek podejrzeń o stronniczość, co w konsekwencji spowoduje utratę zaufania i wiarygodności.

Cecha dotycząca koordynacji cywilno-wojskowej stanowi swego rodzaju uzupełnienie cechy związanej z jednością dowodzenia. Ranga tej cechy wynika głównie z niemożności ustanowienia i sprawowania jednoosobowego kierownictwa nad wszystkimi agencjami, instytucjami i organizacjami. A przecież niejednokrotnie prowadzenie operacji wsparcia pokoju wymaga skoordynowania działania wszelkich organizacji politycznych, humanitarnych, cywilnych i gospodarczych, przy poszanowaniu ich odrębności. Dlatego jednym ze sposobów osiągnięcia celu jest utworzenie specjalnego pionu funkcjonalnego w dowództwie sił wsparcia pokoju, który ma za zadanie koordynować przedsięwzięcia wojskowe i cywilne podczas dążenia do osiągnięcia celu operacji.

Kolejną cechą operacji wsparcia pokoju jest elastyczność. Oznacza ona, że jednostki wchodzące w skład sił wspierających pokój powinny być tak wyposażone i przygotowane, żeby w uzasadnionych sytuacjach szybko i sprawnie mogły dostosować się do zmiany wykonywanych zadań. Może

również nastąpić w wyniku zmiany mandatu operacji, a co za tym idzie rodzaju operacji wsparcia pokoju.

Przy spełnieniu wymogów elastyczności realna staje się kolejna cecha, jaką jest swoboda poruszania się. Cecha ta odnosi się do zapewnienia warunków, w których siły wsparcia pokoju będą zdolne w każdej chwili (o każdej porze roku i doby) do wykonania zadań w swoim obszarze odpowiedzialności. Jest to istotne nie tylko z dążenia do osiągnięcia celu operacji. Wynika także z faktu, że z reguły strony konfliktu starają się choćby lokalnie ograniczyć swobodę poruszania się siłom wspierającym pokój.

Z dotychczas przeprowadzonych rozważań wynika, iż operacje wsparcia pokoju, choć mają zabarwienie militarne, to są jednak operacjami pokojowymi, czyli podejmowana działalność ma służyć zarówno pokojowi i bezpieczeństwu, jak również kontrolowaniu i rozwiązywaniu konfliktów nie tylko między państwami, ale również wewnątrz państw. Są to więc działania z ograniczonym użyciem sił zbrojnych, dla których precyzyjnie został określony cel działania. Został on zdefiniowany przez międzynarodową organizację, uprawnioną przez społeczność międzynarodową, w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju w rejonie sporu (konfliktu). To zaś oznacza, że zwłaszcza ONZ powinien wzmóc działalność ukierunkowaną na neutralizację sytuacji konfliktowych. Tym bardziej, że działanie prewencyjne, podjęte możliwie wcześnie, jest najmniej skomplikowaną, najbardziej humanitarną i najmniej kosztowną metodą rozwiązywania sporów. Dlatego też, zgodnie z zaleceniem Rady Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny utworzył Departament Spraw Politycznych „do wykonywania szeregu funkcji o charakterze politycznym, które poprzednio realizowane były w różnych działach Sekretariatu", takich jak: „śledzenie rozwoju sytuacji politycznej na całym świecie, analizowanie możliwości działań prewencyjnych ONZ, jak również działań sprzyjających rozwiązywaniu istniejących konfliktów"[2].

[2] Boutros Boutros-Ghali, An Agenda for Peace, New York 1995 s. 32-33.

Z analizy przebiegu konfliktów ostatnich lat można wysnuć wniosek, że w wielu przypadkach Organizacja Narodów Zjednoczonych wykazała się brakiem zdolności do działania. Niejednokrotnie też w NATO, zwłaszcza w odniesieniu do Europy, gdzie zaszły tak duże przeobrażenia polityczno-militarne, nie dokonano odpowiednich zmian, zarówno w strategii, jak i organizacji.

Jak wcześniej wspomniano, od 6 lipca 1990 roku przeprowadzono reformę NATO, mającą na celu przygotowanie Sojuszu do spełnienia nowych zadań. Deklaracja Londyńska stanowiła bardzo ważny sygnał, przede wszystkim dla społeczności międzynarodowej o tym, że Sojusz i wszystkie tworzące go państwa, podejmują się kolektywnie trudnego zadania w przezwyciężaniu kryzysów. Jednak sygnał ten był ważny także wewnątrz Sojuszu i wskazywał, że należy podjąć się opracowania doktryny NATO określającej sposoby i zasady zaangażowania sił NATO w „operacje wykraczające poza artykuł V Traktatu Waszyngtońskiego". Zgodnie z tak uzgodnioną deklaracją podjęte zostały odpowiednie prace mające na celu określenie wkładu, jaki mógłby zostać wniesiony przez NATO do operacji pokojowych, prowadzonych pod auspicjami ONZ i Komitet Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej (KBWE), a także wypracowanie własnej doktryny.

Wyniki prac, opracowanych przez Komitet Wojskowy, zaowocowały wieloma zdarzeniami. Opracowano dokument, który został zatwierdzony w 1997 roku. Jego powstanie umożliwiło rozpoczęcie prac nad wdrożeniem wygenerowanych założeń teoretycznych, czego wyrazem było między innymi stworzenie wspólnego dla wszystkich krajów europejskich programu tzw. Partnerstwa dla Pokoju. Wprowadzono także jednolitą terminologię dotyczącą zaangażowania Sojuszu w operacje pokojowe, gdyż do tej pory posługiwano się terminologią ONZ lub mówiąc o ewentualnym zaangażowaniu Sojuszu w działania na rzecz pokoju, używano terminu „operacje wykraczające poza artykuł V".

Środkiem do realizacji operacji wsparcia pokoju są wielonarodowe siły połączone (ang. Combined Joint Task Forces – CJTF), w ramach których

mogą brać udział, na zasadzie dobrowolności, także państwa spoza Sojuszu. Jednakże operacją wsparcia pokoju powinna kierować uznana organizacje międzynarodowa np.: ONZ, OBWE. Organizacja ta zwracając się do NATO powinna opracować jednoznaczny mandat oraz wyznaczyć osobę kierującą operacją w jej imieniu.

Przy pewnym uogólnieniu można stwierdzić, iż operacje wsparcia pokoju i zaangażowanie do tego celu sił zbrojnych, podyktowane było trzema zasadniczymi celami:

- wsparcie procesu pokojowego w regionie;
- udzielenie pomocy przy ochronie określonych przez ONZ Stref Bezpieczeństwa;
- zapobieganie rozprzestrzenianiu się konfliktu na kraje sąsiadujące.

Dotychczasowe operacje wsparcia pokoju były i są w dalszym ciągu sprawdzianem przedstawionych wcześniej założeń teoretycznych. W operacjach tych wielonarodowe siły połączone mogą być użyte pod patronatem ONZ lub OBWE w celu rozwiązywania kryzysów. Przebieg poszczególnych rodzajów operacji wsparcia pokoju w znacznej mierze będzie uzależniony od sytuacji polityczno-militarne w rejonie sporu (konfliktu) i możliwości osiągnięcia celu podjętych działań.

Z analizy dokumentów NATO wynika, że do operacji wsparcia pokoju zaliczamy:

- zapobieganie konfliktom (ang. Conflict Prevention);
- tworzenie pokoju (ang. Peacemaking);
- budowanie pokoju (ang. Peace Building);
- utrzymywanie pokoju (ang. Peacekeeping);
- wymuszanie pokoju (ang. Peace Enforcement);
- operacje humanitarne (ang. Humanitarian Operations).

W literaturze przedmiotu „zapobieganie konfliktom" jest różnie przedstawiane. Jednak przy pewnym uogólnieniu można stwierdzić, iż jest to wielonurtowa działalność, której podstawą jest rozdział VI Karty Narodów

Zjednoczonych, obejmującą w swym zakresie całe spektrum działań, od działań dyplomatycznych po rozmieszczenie prewencyjne, którego celem jest zapobiegnięcie przekształcenia się sporu w konflikt zbrojny, lub ewentualnemu jego rozprzestrzenieniu. Celem tej operacji wsparcia pokoju jest zapobieganie konfliktom i niedopuszczanie do przerodzenia się sporu w konflikt, a jednocześnie umożliwienie stronom konfliktu rozwiązanie go przy pomocy pokojowych środków. W związku z tym komponenty wojskowe stosowane są w ostateczności i w celu wsparcia działań dyplomatycznych, zmierzających do rozwiązania sporu lub zapobieżenia rozszerzeniu się konfliktu.

Z kolei tworzenie pokoju to operacja, która obejmuje działalność dyplomatyczną prowadzoną po rozpoczęciu konfliktu. Jej celem jest doprowadzenie do przerwania prowadzonych działań zbrojnych i/lub jak najszybsze porozumienie pokojowe pomiędzy stronami sporu (konfliktu). Działania dyplomatyczne mogą obejmować: prowadzenie „dobrych usług", mediacji, pośrednictwa oraz wywieranie presji dyplomatycznej poprzez izolację lub sankcje. Celem operacji tworzenia pokoju jest doprowadzenie do zaprzestania konfliktu zbrojnego i skierowanie go w stronę pokojowego rozwiązania.

Operacja tworzenia pokoju jest realizowana, przede wszystkim, środkami dyplomatycznym. Wojskowa aktywność może być zaznaczona w sposób pośredni poprzez, na przykład, udzielenie pomocy sztabowej lub planistycznej organizacji prowadzącej mediacje pomiędzy stronami konfliktu czy też bezpośrednio poprzez przeprowadzenie innych rodzajów operacji wsparcia pokoju. W związku z tym, że operacja tworzenia pokoju może rozpocząć się przed fizycznym rozpoczęciem działań zbrojnych przez strony konfliktu, dlatego też może ona obejmować zadania dla komponentu wojskowego w trakcie „zapobiegania konfliktom", np.: monitorowania, egzekwowania sankcji itp.

Następna operacja – utrzymanie pokoju to operacja wsparcia pokoju, która opiera się na zgodzie wszystkich stron konfliktu co do uczestnictwa w niej wielonarodowych sił pokojowych, głównie w celu nadzorowania

i wprowadzenia porozumienia pokojowego. Celem operacji utrzymania pokoju jest – poprzez bezstronną interwencję strony trzeciej, przygotowaną i prowadzoną przez społeczność międzynarodową operację z zaangażowaniem zarówno komponentu wojskowego, jak i cywilnego – uzupełnienie politycznego procesu rozwiązania zaistniałego konfliktu oraz wsparcie procesu przywrócenia i utrzymania pokoju.

Niekiedy operacje utrzymania pokoju, obok zadań charakterystycznych dla innych rodzajów operacji wsparcia pokoju, mogą formułować dodatkowe zadania dla komponentu wojskowego.

Wymuszanie pokoju to operacja prowadzona na podstawie postanowień rozdziału VII Kary Narodów Zjednoczonych. Polega ona na wykorzystaniu środków militarnych w celu przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu lub osiągnięcia innych warunków określonych w mandacie. Operacja ta nie wymaga zgody wszystkich stron konfliktu. Celem operacji wymuszania pokoju jest przerwanie konfliktu zbrojnego poprzez zastosowanie środków militarnych i zmuszenie stron konfliktu do pokojowego jego rozwiązania.

Budowanie pokoju to operacja zawierająca działania zarówno polityczne, ekonomiczne, gospodarcze, jak i wojskowe, podejmowane po zakończeniu konfliktu, zmierzające do utrwalenia warunków pokoju w celu uniknięcia ponownego odnowienia konfliktu. Celem operacji budowania pokoju jest rozwiązanie przyczyny sporu, konfliktu i w końcu kryzysu, tak żeby uniemożliwić lub zmniejszyć ryzyko jego nawrotu.

Operacje humanitarne to operacje przeprowadzane w celu pomocy ludności cywilnej. Mogą być prowadzone zarówno samodzielnie przez komponent wojskowy, jak i we współpracy z wyspecjalizowanymi organizacjami cywilnymi. Prowadzone są w sytuacjach, gdy władze odpowiedzialne za udzielanie pomocy nie są zdolne lub nie są skłonne jej udzielić. Celem operacji humanitarnych jest także niesienie pomocy ludności cywilnej w przypadkach łamania praw człowieka, klęsk żywiołowych, epidemii i podobnych zdarzeń.

Reasumując należy stwierdzić, w zarysowanej bardzo pobieżnie sytuacji istotnego znaczenia nabiera udział w operacjach wsparcia pokoju zwartych jednostek wojskowych. Jednostek, których przygotowanie realizowane jest w toku codziennego, typowego szkolenia bojowego.

1.2. Przedmiot badań i ich cel

Nie ulega wątpliwości, że każda specjalność naukowa dzieli się na części składowe (dziedziny wiedzy i umiejętności), których wyróżnikiem jest przedmiot badań. Powyższa reguła dotyczy w całej rozciągłości sztuki operacyjnej, bowiem właśnie przedmiot badań jest czynnikiem decydującym o przyjętym w wojskowym środowisku naukowym jej podziale na podstawy sztuki operacyjnej oraz sztukę operacyjną wojsk lądowych, sił powietrznych oraz sił morskich.

Przedmiotem badań sztuki operacyjnej jest teoria i praktyka przygotowania i prowadzenia wszelkich działań operacyjnych przez zgrupowania wojsk, zmierzających do osiągnięcia celu strategicznego lub operacyjnego na obszarze działań wojennych lub obszarze odpowiedzialności (zainteresowania).

Z powyższych rozważań wynika, że istotnym obszarem badań sztuki operacyjnej są operacje, pośród których możemy wyróżnić operacje militarne (realizowane zwykle w czasie wojny) i operacje wsparcia pokoju (realizowane zwykle w czasie pokoju lub kryzysu).

Z wojskowego punktu widzenia operacje militarne postrzegane są jako zespół różnorodnych działań związków operacyjnych rodzajów sił zbrojnych lub specjalnie wydzielonych zgrupowań dla osiągnięcia wspomnianych wyżej celów (strategicznego, a niekiedy operacyjnego). Obejmują one skoordynowane czasowo i przestrzennie działania realizowane przed starciem zbrojnym, bitwy (walki) oraz działania po bitwie (walce) w czasie pokoju,

kryzysu i wojny. Bitwy (walki) oraz działania wchodzące w skład operacji, mogą być skoordynowane czasowo i przestrzennie lub też prowadzone niezależnie od siebie.

Z prakseologicznego punktu widzenia częścią składową operacji jest bitwa (walka), definiowana jako wszelkie działania przynajmniej dwupodmiotowe (przy założeniu, że i zespół może być podmiotem), gdzie jeden przynajmniej z podmiotów przeszkadza drugiemu[3]. Walka w tym znaczeniu oznacza zwykle takie działanie dwóch stron, którego istotą jest dążenie każdej z tych stron do osiągnięcia celów sprzecznych z celami strony przeciwnej. Głównym motywem walki jest więc sprzeczność celów, a jej naczelnym zadaniem pokonanie przeciwnika. Ostatecznym celem walki jest zatem osiągniecie zwycięstwa nad przeciwnikiem. Bitwa postrzegana jest zatem jako podstawowa część składową operacji. Jest to skoncentrowane w czasie i przestrzeni starcie sił głównych przeciwstawnych związków operacyjnych (taktycznych) mające istotne znaczenie dla osiągnięcia celów operacji. Walki toczone w ramach bitwy powinny być skoordynowane czasowo i przestrzennie. Mogą być także prowadzone niezależnie od siebie, lecz połączone powinny być wspólnym celem.

Natomiast pod pojęciem operacji wsparcia pokoju rozumie się różnego rodzaju działania militarne i niemilitarne, prowadzone pod auspicjami i zgodnie z mandatem Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych (np. Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Unii Europejskiej, itp.). Zwykle angażuje się w nich wydzielone, zwykle wielonarodowe kontyngenty sił zbrojnych oraz różnego rodzaju organizacje i agendy rządowe oraz pozarządowe. Ich ostatecznym celem nie jest zwycięstwo nad przeciwnikiem lecz przywrócenie (utrzymanie) pokoju na obszarze konfliktu.

Podkreślić zatem należy, że współcześnie obszar naukowej penetracji sztuki uległ znacznemu rozszerzeniu. Objął bowiem swym zasięgiem cały konglomerat problemów, które skupiają się wokół operacji wsparcia pokoju.

[3] Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, Wrocław-Warszawa-Kraków- Gdańsk 1973, s.239.

Nietrudno zatem dostrzec, że prace naukowo-badawcze prowadzone w obszarze sztuki operacyjnej powinny w swej istocie prowadzić do określenia hipotetycznego modelu działań, przygotowywanych i prowadzonych w ramach wspomnianych operacji. Tym bardziej, iż współcześnie obserwujemy częste i stosunkowo radykalne zmiany zakresu działań we wspomnianych operacjach. Obejmuje on zarówno operacje stabilizacyjne, polegające niekiedy wyłącznie na akcentowaniu obecności wojskowej, jak i operacje wymuszania pokoju, w których prowadzone są typowe działania militarne. Wspomniane zjawisko związane jest niewątpliwie z konieczności dokonania przewartościowań w wielu dziedzinach działalności naszych Sił Zbrojnych, dostosowujących je do wymagań współczesności, wynikających z charakteru zagrożeń, zobowiązań sojuszniczych i innych zobowiązań, będących pochodną ratyfikowanych traktatów międzynarodowych, itp.).

Odnosząc się do rozpatrywanej problematyki przyjęto, że przedmiotem badań w tym konkretnym przypadku jest wygenerowanie kierunków rozwoju sztuki operacyjnej, postrzeganej przez pryzmat działań prowadzonych w ramach operacji wsparcia pokoju. Z tak zdefiniowanego przedmiotu badań wynika, że zasadniczym celem jest wzbogacenie teorii sztuki operacyjnej o aspekty prognostyczne, wyrażające się poprzez określenie prawdopodobnych form, metod i sposobów przygotowania i prowadzenia operacji wsparcia pokoju w pierwszej połowie XXI wieku, postrzeganych przez pryzmat przygotowania do udziału w nich zwartych jednostek wojsk lądowych.

Z powyższego wywodu wynika, że **celem prowadzonych badań było określenie miejsca i roli zwartych jednostek wojsk lądowych w operacjach wsparcia pokoju oraz głównych problemów związanych z ich przygotowaniem do działania, w warunkach trudnych do wcześniejszego zidentyfikowania.**

Wynikiem badań powinno być zatem wniesienie nowych wartości do teorii sztuki operacyjnej, postrzeganej w kontekście przygotowania i prowadzenia operacji wsparcia pokoju. W efekcie powinna powstać określona koncepcja użycia zwartych jednostek WP, która dostosowana będzie do

aktualnych, a szczególnie przyszłych potrzeb wynikających z członkostwa Polski w ONZ, OBWE i NATO.

1.3. Problemy i hipotezy badawcze

Zaprezentowany cel badań sugeruje, że wygenerowanie założeń i koncepcji udziału zwartych jednostek wojsk lądowych w operacjach wsparcia pokoju wymaga pełnego wykorzystania dorobku współczesnej myśli wojskowej, szerokiego uwzględnienia wszystkich możliwych czynników pozwalających na doskonalenie rozważanej problematyki oraz ujęcia szeregu problemów w aspekcie uwarunkowań prawnych. Z powyższych myśli wynika główny problem badawczy, który zdefiniowany został następująco:

W jakim zakresie należy dostosować obowiązujące zasady wydzielania sił do udziału w operacjach wsparcia pokoju, by sprostać pojawiającym się wyzwaniom, postrzeganym w kontekście zobowiązań sojuszniczych i kierunków rozwoju sytuacji międzynarodowej?

Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż rozwiązanie tak sprecyzowanego problemu głównego wymagało zbadania wielu zagadnień szczegółowych. Tym bardziej, że przyjęte założenia wpłynęły w istotny sposób na określony wcześniej cel i przedmiot badań oraz na zastosowany podział, zakres i układ poszczególnych części niniejszego opracowania.

Kierując się takim podejściem określono podproblemy, które wyrażone zostały w postaci pytań zaprezentowanych poniżej:

- W jakim kierunku ewoluują poglądy dotyczące operacji wsparcia pokoju w dokumentach doktrynalnych NATO?
- Jakie miejsce w teorii sztuki wojennej wybranych państw zajmują operacje wsparcia pokoju?
- Na jakich zasadach opiera się proces przygotowania jednostek wojsk lądowych wybranych państw do udziału w operacjach wsparcia pokoju?
- Jakie są podstawy prawne uczestnictwa jednostek WP w operacjach wsparcia pokoju?

Udzielenie precyzyjnej odpowiedzi na tak zdefiniowane pytania powinno w swej istocie stanowić rozwiązanie problemu głównego oraz umożliwić osiągnięcie zakładanego celu prac badawczych. Powstanie bowiem swoisty obraz zasad i sposobów przygotowania zwartych jednostek wybranych państw, do udziału w tych specyficznych operacjach. Jednocześnie podstaną podstawy do wytyczenia kierunków dalszych prac badawczych, których wynikiem doskonalenie systemu przygotowania żołnierzy do udziału w operacjach wsparcia pokoju.

Na podstawie badań wstępnych sformułowano także następującą hipotezę roboczą. Współczesne działania operacyjne powinny obejmować swym zasięgiem operacje militarne (prowadzone w czasie wojny) oraz - głównie ze względu na ich cel – operacje wsparcia pokoju. Biorąc pod uwagę potrzebę integracji działań w ramach każdej z wymienionych operacji, powinny być one postrzegane jako operacje połączone. Rozwój sytuacji międzynarodowej wskazuje, że bardzo wielką uwagę należy przykładać do wszelkich przedsięwzięć, których celem jest utrzymanie pokoju w skali globalnej, albowiem nawet najmniejszy konflikt, określany jako lokalny (przygraniczny, o małej intensywności, itp.) może stać się zaczątkiem konfliktu postrzeganego w skali szerszej, nawet globalnej.

Głównym kierunkiem ewolucji sztuki operacyjnej będą operacje wsparcia pokoju, szczególnie zaś te, które z natury wiązały się będą z użyciem siły w różnej formie. Z reguły będą one przygotowywane i prowadzone w celu osiągnięcia określonych rozwiązań politycznych. Ich rodzaj oraz zakres zdeterminowany będzie charakterem konfliktu (międzynarodowy, wewnętrzny), składem i wielkością sił uczestniczących w konflikcie oraz polityczną wolą uczestników konfliktu co do jego rozwiązania.

Z operacyjnego punktu widzenia istota operacji wsparcia pokoju polegała będzie na tworzenie i funkcjonowanie sił o charakterze prewencyjnym, czynieniu wysiłków dla ograniczania, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu. Bardzo istotne znaczenie będzie miał udział w operacjach tego typu zwartych, dobrze wyszkolonych i zgranych jednostek (pododdziałów, oddziałów, a niekiedy związków taktycznych). Potwierdzeniem tej tezy mogą być operacje w Afganistanie (2002) i w Iraku (2003), które – pomijając pewne uwarunkowania prawne – można postrzegać jako operacje wsparcia pokoju.

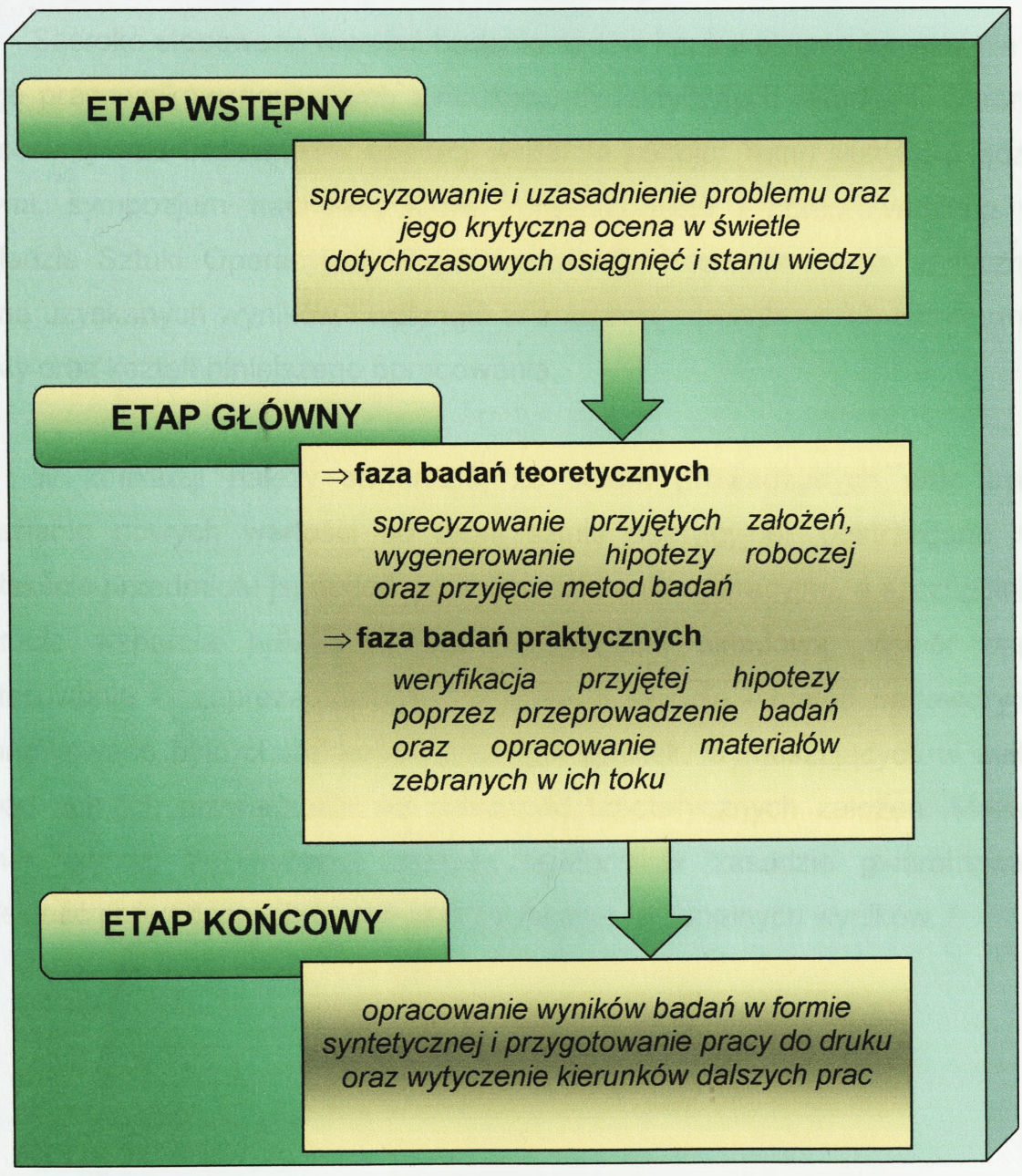
1.4. Metody badań

Dążąc do uzyskania w pełni obiektywnych wyników prowadzonych prac zastosowano określone procedury i metody badawcze. Cykl badań podzielony został na swoiste etapy, tożsame z głównymi składnikami metody naukowej[4], których cel został precyzyjnie określony (rys.1.1).

W prowadzonych badaniach szeroko korzystano z metod badań naukowych, powszechnie stosowanych w naukach wojskowych i prognostyce, postrzeganej jako dyscyplina naukowa. Ponadto w prowadzonych badaniach dążono do szerokiego stosowania podejścia systemowego i funkcjonalnego,

[4]Por.: Pieter J., Z zagadnień pracy naukowej, Wrocław 1974, s.31.

traktując całość procesów zachodzących podczas planowania i prowadzenia działań operacyjnych jako złożony, całościowy i uporządkowany system, posiadający swoją strukturę. I co istotne, wyposażony także w inne atrybuty powszechnie akceptowane w metodologii wojskowych badań naukowych, pozwalające na zastosowanie metody systemowej.

Rys.1.1. Cel badań w poszczególnych fazach procesu badawczego

Z kolei w celu zapewnienia efektywności prowadzonych badań, a szczególnie ich skuteczności i wydajności szeroko stosowano wybrane teoretyczne i empiryczne metody wojskowych badań naukowych. Metody teoretyczne przewijały się we wszystkich fazach prowadzonych prac, szczególnie jednak w fazie pierwszej i drugiej. Najszerzej posługiwano się w tym okresie analizą, syntezą oraz uogólnieniami.

Szeroko stosowano również badanie sądów i opinii ekspertów, głównie z kręgu pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych Akademii Obrony Narodowej oraz uczestników operacji wsparcia pokoju. Temu służyło, między innymi, sympozjum naukowe, które zorganizowano i przeprowadzono w Zakładzie Sztuki Operacyjnej Wojsk Lądowych. Pozwoliło to na krytyczną ocenę uzyskanych wyników i wpłynęło w znaczący sposób na ich ostateczne efekty oraz kształt niniejszego opracowania.

W konkluzji należy stwierdzić, że celem prowadzonych prac było wniesienie nowych wartości do teorii sztuki operacyjnej, postrzeganej w kontekście przedmiotu jej badań, jakimi są działania operacyjne, a szczególnie operacje wsparcia pokoju będące ich częścią składową. Wybór oraz zastosowanie - zaprezentowanych w wielkim skrócie - metod badawczych uwarunkowane było charakterem badanych zjawisk, wymuszających w wielu wypadkach ich prowadzenie na podstawie hipotetycznych założeń. Można jednak sądzić, że wybrane metody powinny w zasadzie gwarantować rzetelność prowadzonych badań oraz uzyskanie racjonalnych wyników.

2. Geneza i ewolucja udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach pokojowych

Misje i operacje sił pokojowych stanowią trwały element polityki międzynarodowej jako jeden z podstawowych mechanizmów rozwiązywania sporów zagrażających pokojowi i bezpieczeństwu światowemu. Od czasów II wojny światowej priorytetowym zadaniem społeczności międzynarodowej stało się skuteczne zapobieganie wszelkim światowym konfliktom zbrojnym.

Pojęcie operacji pokojowych kojarzy się przede wszystkim z Organizacją Narodów Zjednoczonych, która do końca lat osiemdziesiątych była w zasadzie jedyną organizacją prowadzącą tego typu działania. Współcześnie możemy jednak zauważyć rosnącą złożoność systemu rozwiązywania sporów i konfliktów przez wspólnotę ogólnoświatową. W systemie tym obok ONZ, operacje pokojowe zaczęły prowadzić również organizacje regionalne, w tym głównie ze względu na jej kontynentalny zasięg należy wymienić Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Natomiast zgodnie z mandatem ONZ prowadzi je także Sojusz Północnoatlantycki (NATO) lub doraźna koalicja państw członkowskich, dysponująca odpowiednim potencjałem i zdolnościami operacyjnymi. W związku z tymi rozszerzonymi działaniami, możliwych jest o wiele więcej wariantów organizowania i prowadzenia operacji pokojowych. Poczynając od dyplomacji prewencyjnej, a na interwencji zbrojnej kończąc.[5]

Wkład Sił Zbrojnych RP w wysiłki na rzecz przywracania pokoju na świecie ma półwieczną tradycję i jest wyrazem fundamentalnych zasad polskiej polityki zagranicznej. Profesjonalizm i zaangażowanie Polaków uczestniczących w tych trudnych i niebezpiecznych przedsięwzięciach sprawiają, że coraz częściej piastują oni odpowiedzialne stanowiska

[5] Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP, Toruń 1999, s. 7.

w dowództwach i sztabach sił pokojowych. Nasz akces wyraża się udziałem ponad 46 tysięcy żołnierzy i pracowników cywilnych, uczestniczących w przeszło pięćdziesięciu misjach i operacjach na rzecz wsparcia pokoju pod auspicjami organizacji międzynarodowych, głownie ONZ, OBWE i NATO.

2.1. Operacje pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ)

Polska, po odzyskaniu w 1945 r. niepodległości, znalazła się na mocy traktatów w Jałcie i Poczdamie w strefie wpływów byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Stąd polska polityka zagraniczna podporządkowana była polityce ówczesnego sojusznika. Powojenny podział świata na dwa przeciwstawne, wrogie sobie obozy nie sprzyjał rozwojowi przyjaźni międzynarodowej oraz budowie systemu bezpieczeństwa międzynarodowego. Polska była w owym okresie członkiem Układu Warszawskiego - czyli jednej z potencjalnych stron ogólnoświatowego konfliktu. W okresie zimnej wojny nieprzerwanie istniała groźba wciągnięcia Polski w konflikt globalny u boku radzieckiego sojusznika.[6] Pierwszy udział Polaków w misjach pokojowych datuje się od roku 1953, kiedy to rząd PRL wysłał obserwatorów do Korei. Gdy 27 lipca 1953 roku podpisano traktat pokojowy w Panmundżonie kończący wojnę koreańską oraz ustanowiono linię demarkacyjną i strefy zdemilitaryzowane między Koreą Północną i Południową, oficerowie polscy weszli w skład dwóch międzynarodowych Komisji nadzorujących rozejm. Grupy inspekcyjne rozmieszczono w portach, na lotniskach i stacjach kolejowych obu stron oraz wzdłuż linii demarkacyjnych w celu patrolowania stref zdemilitaryzowanych.[7]

Początkowo delegacja składała się z około 400 osób, a rotacja następowała co 9-11 miesięcy, później systematycznie zmniejszała się. Została wycofana z Korei w lutym 1995 roku wskutek cofnięcia zgody władz

[6] Podkowski A., Udział Wojska Polskiego w operacjach pokojowych, AON, Warszawa 1998, s. 11.
[7] Dęga Cz., Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, AON, Warszawa 1993, s. 56.

KRLD na jej przebywanie na terytorium tego państwa. Ogółem w pracach Komisji uczestniczyło 1065 przedstawicieli Polski, w tym 796 żołnierzy zawodowych i 269 pracowników cywilnych.[8]

Kolejnym udziałem Polaków w komisjach kontrolujących konflikty na świecie było uczestnictwo w Międzynarodowych Komisjach Nadzoru i Kontroli w Indochinach. Zostały one powołane w wyniku Konferencji Genewskiej zwołanej w kwietniu 1954 roku, w celu rozwiązania konfliktu w Kambodży, Laosie i Wietnamie. Przedstawiciele Polski uczestniczyli we wszystkich komisjach międzynarodowych, a charakter wykonywanych zadań w poszczególnych grupach był podobny i obejmował głównie:

- kontrolę ruchów wojsk stron konfliktów oraz wycofania obcych wojsk interwencyjnych;
- nadzorowanie linii demarkacyjnych i stref zdemilitaryzowanych;
- nadzorowanie wymiany jeńców wojennych i osób internowanych;
- kontrolowanie portów, lotnisk oraz granic;
- prowadzenie dochodzeń i wyjaśnianie przypadków naruszania postanowień porozumień;
- nadzorowania przebiegu wyborów[9].

Ogółem we wszystkich komisjach w Indochinach pracowało 1948 przedstawicieli naszego kraju (1391 żołnierzy zawodowych, 557 osób personelu cywilnego).

Niewielka liczba naszych rodaków (4 oficerów WP oraz 1 pracownik MSZ) brała udział w Międzynarodowej Grupie Obserwatorów w Nigerii w latach 1968 – 1970, w celu kontroli postępowania nigeryjskiej armii federalnej wobec jeńców wojennych, ludności cywilnej i uchodźców oraz nadzorowania mienia pozostawionego bez opieki przez uchodźców. Wynikiem inspekcji był brak podstaw do oskarżenia rządu i armii federalnej Nigerii o ludobójstwo, eksterminację lub dyskryminację ludności.[10]

---

[8] Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe..., op. cit., s. 148.
[9] Dęga Cz., Udział..., op. cit., s. 56-58.
[10] Markowski J., Polska w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ, Studia i Materiały, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa, 1994, s. 9.

Ważną, odpowiedzialną i niebezpieczną częścią partycypowania Wojska Polskiego pod auspicjami ONZ w operacjach pokojowych było uczestnictwo w nich jednego z jego komponentów, a mianowicie jednostek logistycznych. W celu nadzorowania porozumienia o przerwaniu działań zbrojnych w tzw. arabsko-izraelskiej wojnie październikowej ustanowiono na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ (nr 340 z dnia 25.10.1973 roku) Drugie Doraźne Siły ONZ na Bliskim Wschodzie (UNEF II). W jej skład weszła między innymi Polska Wojskowa Jednostka Specjalna (PWJS), która była pierwszym zwartym kontyngentem wojskowym wydzielanym przez nasz kraj do operacji pokojowych. Zgodnie z podziałem zadań w siłach UNEF II, Polska była odpowiedzialna za zabezpieczenie logistyczne wojsk operacyjnych tych sił w strefach buforowych (wraz z Kanadą).[11]

Licząca średnio około 900 osób jednostka polska posiadała w swym składzie kompanię dowodzenia i ochrony, transportową, inżynieryjną, remontową, budowlaną i obsługi oraz szpital polowy. Zasadnicze zadania PWJS obejmowały:

- transport osób, żywności, materiałów pędnych i smarów oraz obsługę techniczną pojazdów;
- uzdatnianie i dowóz wody;
- wykonywanie zadań inżynieryjnych w strefie buforowej m.in. rozminowywanie);
- opiekę medyczną całego personelu.

Ogółem w PWJS pełniło służbę 11699 osób (w tym 4037 żołnierzy zawodowych, 7080 służby zasadniczej i 582 pracowników cywilnych).[12]

Na mocy innej rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 350 z dnia 31.05.1974 roku zostały ustanowione Siły ONZ do Rozdzielenia Wojsk (UNDOF) na Wzgórzach Golan. Ich głównym zadaniem było nadzorowanie przestrzegania porozumienia izraelskich rozdzieleniu wojsk izraelskich i syryjskich. Do wykonywania zadań logistycznych wojsk operacyjnych

[11] Zapałowski L., Operacje pokojowe ONZ, Kraków 1989, s. 198.
[12] Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe..., op. cit., s. 150-151.

wydzielono odpowiednie grupy z kontyngentów kanadyjskiego i polskiego UNEF II.

Po wygaśnięciu mandatu UNEF II w lipcu 1979 roku, jednostka polska stała się samodzielnym Polskim Kontyngentem Wojskowym w siłach UNDOF. W okresie swego istnienia, polska jednostka logistyczna (POLLOG) liczyła średnio 130-150 osób i składała się z pododdziałów dowodzenia i obsługi, transportowego, inżynieryjnego, remontowego i budowlanego oraz laboratorium sanitarno-epidemiologicznego.

Zasadnicze zadania POLLOG były podobne do PWJS w Egipcie (nie było tylko szpitala polowego, a zadania medyczne ograniczały się do prac laboratoryjnych). Polska jednostka logistyczna została rozwiązana i wróciła do kraju w październiku 1993 roku. Przez cały okres działalności (w 38 zmianach) Polskiego Kontyngentu Wojskowego na Wzgórzach Golan pełniło służbę łącznie 3662 żołnierzy i pracowników cywilnych.

Na mocy rezolucji RB ONZ nr 632 z dnia 16.02.1989 roku ustanowiono Grupę Przejściową Pomocy ONZ (UNTAG) w Namibii. Głównym zadanie sił UNTAG było nadzorowanie porozumienia o przerwaniu walk pomiędzy wojskami południowoafrykańskimi i siłami partyzanckimi, redukcji i wycofaniu tych wojsk z terytorium Namibii, zabezpieczenie repatriacji uchodźców oraz nadzorowanie procesu przygotowania i przeprowadzenia tam wolnych wyborów.

Wykonywanie zadań logistycznych powierzono ponownie siłom polskim i kanadyjskim. Polacy głównie zapewniali funkcjonowanie magazynów zaopatrzenia oraz zaopatrywali siły operacyjne i komponenty cywilne znajdujące się w północnej części Namibii. Ogółem w Polskim Kontyngencie Wojskowym w Namibii pełniło służbę 393 żołnierzy (w tym 261 zawodowych i 132 służby zasadniczej).[13]

Rezolucją RB ONZ nr 745 z dnia 28.02.1992 roku została wprowadzona Tymczasowa Administracja ONZ w Kambodży (UNTAC), której głównym zadaniem było nadzorowanie wdrożenia w życie porozumienia o całościowym

[13] Tamże, s. 151-152.

rozwiązaniu konfliktu kambodżańskiego. Polska skierowała do tej operacji ponad 700-osobową jednostkę logistyczno-inżynieryjną. Pozostałymi zadaniami pododdziałów jednostki rozlokowanej w ośmiu bazach na terenie całego kraju było:

- dowożenie wody, żywności i paliwa do kontyngentów operacyjnych;
- zabezpieczanie funkcjonowania centralnych magazynów zaopatrzenia sił;
- remont dróg i mostów (pododdziały inżynieryjne).

Ogółem w dwóch zmianach polskiego kontyngentu w siłach UNTAC uczestniczyło 1270 żołnierzy i pracowników cywilnych.[14]

Ważną funkcję w przestrzeganiu integralności terytorialnej, suwerenności i niezależności politycznej Libanu pełniły i pełnią Tymczasowe Siły ONZ w Libanie (UNIFIL), utworzone na mocy rezolucji RB ONZ nr 425 z dnia 19.03.1978 roku. Zadaniem sił UNIFIL było nadzorowanie wycofania wojsk izraelskich, przywrócenie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz pomoc rządowi libańskiemu w przywróceniu administracji na terenach zajmowanych dotychczas przez agresora.

Polskie uczestnictwo w tych siłach datuje się od czerwca 1992 roku. Na początku przedstawicielem naszej armii była ponad 60-osobowa jednostka medyczna (szpital polowy), do której w kwietniu 1994 roku dołączyły batalion logistyczny i zgrupowanie pododdziałów inżynieryjnych (liczące łącznie ponad 500 osób), a w czerwcu 1996 roku pododdział remontowy. Głównymi zadaniami polskich jednostek było:

- zabezpieczenie transportowe rotacji wszystkich kontyngentów;
- transport materiałów i produktów takich jak żywność, MPS, materiały budowlane z terenu Izraela i Libanu do rejonu operacyjnego;
- magazynowanie materiałów i produktów dla całej misji oraz ich ochronę;
- obsługa i naprawa sprzętu własnego;
- ochrona i obrona wyznaczonych rejonów odpowiedzialności.

[14] Tamże, s. 153.

W PKW UNIFIL w Libanie rotacja personelu odbywa się w kwietniu (około 3/5 stanu osobowego) i w październiku (około 2/5 stanu) każdego roku.[15]

Scharakteryzowany dorobek polskich kontyngentów wojskowych od auspicjami ONZ w różnych zakątkach świata, uwieńczony został faktem wydzielenia przez nasz kraj batalionu operacyjnego do rozwiązywania konfliktów w byłej Jugosławii.

Zaangażowanie ONZ w tej części Europy wiązało się z przyjęciem przez Radę Bezpieczeństwa rezolucji nr 713 z dnia 25.09.1991 roku, wzywającej państwa członkowskie do zastosowania pełnego embarga na dostawy broni dla wszystkich stron konfliktu. Natomiast decyzja o rozmieszczeniu w tym rejonie sił pokojowych wiązała się z zawarciem porozumienia o przerwaniu walk między stronami konfliktu. Zawarcie takiego porozumienia w lutym 1992 roku (nie rozwiązującego wprawdzie wszystkich problemów związanych z konfliktem, zwłaszcza współpracy z siłami pokojowymi) spowodowało przyjęcie przez RB ONZ rezolucji nr 743 z dnia 21.02.1992 roku, powołującą Siły Ochronne ONZ (UNPROFOR) w byłej Jugosławii. Siły te zostały utworzone w celu ochrony czterech obszarów zamieszkałych przez mniejszość serbską na terenie Chorwacji. Następnie zadania te zostały rozszerzone o ochronę konwojów z pomocą humanitarną.[16]

Polska wydzieliła do sił UNPROFOR wspomniany batalion operacyjny, liczący początkowo około 900 żołnierzy (sztab, pięć kompanii piechoty, kompania zaopatrzenia i kompania remontowa). Został on sformowany na bazie jednostek Śląskiego Okręgu Wojskowego i po okresie przygotowań w Kielcach i Opolu został przetransportowany koleją przez ówczesną Czechosłowację oraz Węgry do Chorwacji. W marcu 1992 roku batalion został rozmieszczony w rejonie Krajiny (region na Półwyspie Bałkańskim, głównie na terytorium Chorwacji, przy granicy Serbii i Bośni, zamieszkiwany w większości

---

[15] Skwierczyński L., Uczestnictwo Polski w misjach pokojowych ONZ i NATO a strategia obronności RP, Praca studyjna, AON, Warszawa 2001, s. 33.
[16] Kuczyński M., Ray-Ciemięga M., Bałkański syndrom 1991-1999, Warszawa 2000, s. 79.

przez Serbów) w trudnym, górzystym terenie, z nielicznymi nieutwardzonymi, krętymi i wąskimi drogami. Zadania batalionu obejmowały:

- monitorowanie przydzielonego rejonu odpowiedzialności w strefie ochronnej (patrolowanie, kontrola dostępu do niej);
- ochrona ważnych obiektów i konwojów z pomocą humanitarną;
- kontrola wycofywania federalnych wojsk jugosłowiańskich oraz nieregularnych sił serbskich z terytorium Chorwacji;
- monitorowanie pracy lokalnej policji i zapewnienie warunków umożliwiających jej funkcjonowanie.

Wraz ze zmianami mandatu sił UNPROFOR, a następnie UNCRO (Siły Ochronne ONZ w Chorwacji) w marcu 1994 zmieniał się również rejon odpowiedzialności i zadania batalionu polskiego, który dodatkowo wykonywał przedsięwzięcia związane z:

- obserwowaniem ruchu wojsk stron konfliktu;
- kontrolowaniem (wraz z obserwatorami wojskowymi) składów ciężkiego uzbrojenia;
- zabezpieczaniem spotkań przedstawicieli stron konfliktu.

Zwiększenie zadań pociągnęło za sobą zwiększenie liczebności stanu osobowego batalionu do 1100 żołnierzy i pracowników cywilnych. Udział w działalności operacyjnej batalion zakończył wraz z zakończeniem operacji UNCRO w 1995 roku. Ogółem w Polskim Kontyngencie Wojskowym w siłach UNPROFOR i UNCRO uczestniczyło 4398 osób (793 żołnierzy zawodowych, 3466 – służby zasadniczej oraz 139 pracowników cywilnych).[17]

Po wycofaniu w 1994 roku fińskiego batalionu operacyjnego i polskiego kontyngentu logistycznego, władze naszego kraju wyraziły zgodę na wydzielenie do sił UNDOF na Wzgórzach Golan jednostki operacyjnej. Polski batalion (POLBATT) wykonywał zadania na 23 posterunkach rozmieszczonych wzdłuż linii ograniczających strefę rozdzielenia wojsk pomiędzy Syrią i Izraelem, które obejmowały przede wszystkim:

---

[17] Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe..., op. cit., s. 157.

- kontrolę strefy rozdzielenia w przydzielonym rejonie odpowiedzialności (w tym obserwację i meldowanie o każdej próbie naruszenia jej przez siły obu państw);
- obserwację i meldowanie o aktywności lotniczej obu stron w przestrzeni powietrznej w przydzielonym rejonie odpowiedzialności.

W skład naszej jednostki weszły: dowództwo i sztab, kompania dowodzenia i obsługi, dwie kompanie piechoty, pluton łączności, pluton medyczny oraz polski personel Kwatery Głównej UNDOF. Od 1994 roku w Polskim Kontyngencie Wojskowym w siłach UNDOF pełniło dotychczas misję około 1800 żołnierzy i pracowników cywilnych (jednorazowo batalion liczył 324 osób).[18]

Obok udziału w wielu operacjach pokojowych ONZ, Polska dwukrotnie uczestniczyła do tej pory w operacjach prowadzonych z upoważnienia tej organizacji przez doraźną koalicję jej państw członkowskich pod kierownictwem Stanów Zjednoczonych. Z wojskowego punktu widzenia, porównując z całością sił zaangażowanych w tych przedsięwzięciach, udział Polaków był raczej symboliczny niemniej jednak miał duże znaczenie polityczne, stawiając Polskę w gronie państw potępiających agresję i opowiadających się za utrzymaniem światowego pokoju i bezpieczeństwa. Poza tym pokazał wolę naszych rodaków i praktyczną gotowość władz polskich w partycypacji w europejskich i światowych organizacjach wojskowych, ekonomicznych i gospodarczych w przyszłości.

Pierwszym z nich był udział 319-osobowego kontyngentu złożonego z okrętu szpitalnego „Wodnik", okrętu ratownictwa morskiego oraz personelu medycznego w Siłach Wielonarodowych w Zatoce Perskiej (styczeń-maj 1991 roku).

Drugim – udział 60-osobowego kontyngentu wojskowego w Siłach Wielonarodowych na Haiti (sierpień-grudzień 1994 roku), którego głównym komponentem była jednostka antyterrorystyczna GROM (Grupa Reagowania

[18] Nieke D., 25 lat udziału polskich kontyngentów wojskowych w operacjach pokojowych, Warszawa 2000, s. 48.

Operacyjno – Manewrowego). Jej głównym zadaniem była ochrona ważnych obiektów i personelu.

2.2. Udział polskich Sił Zbrojnych w operacjach wsparcia pokoju NATO

Zaangażowanie jednostek Wojska Polskiego w operacjach wsparcia pokoju NATO datuje się od 1996 roku. Po wycofaniu w grudniu 1995 roku kontyngentu z misji UNPROFOR, prowadzonej pod auspicjami ONZ, Polska skierowała w rejon Bośni i Hercegowiny nowe siły, ale już pod dowództwem NATO.

Deyzją Rady Północnoatlantyckiej z dnia 16 grudnia 1995 roku zostały oficjalnie ustanowione Wielonarodowe Siły dowodzone przez NATO, zwane Siłami Implementacyjnymi (IFOR). Zadaniem tych sił było wprowadzenie w życie wojskowych aspektów porozumienia pokojowego między stronami konfliktu w Bośni i Hercegowinie. Siły IFOR działały z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa ONZ zawartego w rezolucji nr 1031 z dnia 15.12.1995 roku na podstawie mandatu opartego na postanowieniach rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych.[19]

Zgodnie z porozumieniem wojskowym IFOR realizował następujące zadania:

- nadzorował przestrzeganie zawieszenia broni;
- nadzorował proces wycofywania wojsk z uzgodnionej strefy zawieszenia broni na tereny stron porozumienia oraz proces rozdzielenia sił;
- nadzorował proces składowania ciężkiej broni w wyznaczonych bazach oraz demobilizację pozostałych sił;
- zapewniał warunki do bezpiecznego, uporządkowanego i szybkiego wycofania sił ONZ , które nie zostały wcielone do jednostek IFOR;
- kontrolował przestrzeń powietrzną Bośni i Hercegowiny.

[19] Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe..., op. cit., s. 162-163.

Dzięki doświadczeniom wieloletniego udziału Wojska Polskiego w międzynarodowych misjach pokojowych, w tym w operacji UNPROFOR/UNCRO na terenie byłej Jugosławii oraz w programie Partnerstwo dla Pokoju, Polska mogła wnieść aktywny wkład w międzynarodową operację pokojową pod dowództwem NATO, ustanowioną na mocy układu pokojowego z Dayton. Jej celem była realizacja postanowień układu i przywrócenie trwałego pokoju w Bośni i Hercegowinie.

Rada Ministrów RP uchwałą nr 141/95 z dnia 5.12.1995 roku podjęła decyzję o wysłaniu Polskiego Kontyngentu, który został włączony do sił pokojowych NATO w Bośni w ramach operacji „Joint Endavour" („Wspólny wysiłek"). Głównym elementem kontyngentu był 16 batalion powietrzno-desantowy ze składu 6 Brygady Desantowo Szturmowej. Był to moment przełomowy naszych sił zbrojnych, bowiem batalion stanowił pierwszą regularną jednostkę Wojska Polskiego uczestniczącą w operacji pokojowej. Ponadto w czasie aspiracji Polski do członkostwa w NATO, wydzielenie jej stanowiło praktyczny sprawdzian naszej gotowości i możliwości współdziałania ze strukturami wojskowymi Sojuszu.

Przegrupowanie sił zasadniczych polskiej jednostki rozpoczęło się 29 stycznia 1996 roku, a ostateczną dyslokację zakończono 5 lutego. Polski batalion wraz z batalionami duńskim, fińskim, szwedzkim i norweskim wszedł w skład Brygady Nordycko-Polskiej (NORDPOLBDE) podporządkowanej 1 Dywizji Pancernej Stanów Zjednoczonych.[20]

Główne zadania operacyjne wykonywane przez polski batalion w przydzielonym rejonie odpowiedzialności obejmowały:

- kontrolowanie ruchu przez punkty na linii rozdzielenia wojsk;
- patrolowanie stref rozdzielenia wojsk;
- zbieranie informacji o polach minowych;
- kontrolowanie wycofywania wojsk i uzbrojenia stron konfliktu poza uzgodnione linie (strefy);

[20] Podkowski A., Udział..., op. cit., s. 46.

- udzielanie wsparcia pozostałym batalionom brygady (w razie konieczności);
- asystowanie przy wymianie jeńców miedzy stronami;
- nadzorowanie bezpieczeństwa i swobody poruszania się osób cywilnych;
- wspieranie działalności humanitarnej.

Oprócz batalionu w skład polskiego kontyngentu w siłach IFOR wchodziła Polska Grupa Zabezpieczenia (NSE), a także polski personel w Nordyckiej Grupie Zabezpieczenia (NSG) i dowództwie Brygady Nordycko-Polskiej. Ogółem w Polskim Kontyngencie Wojskowym w siłach IFOR uczestniczyło 671 żołnierzy.[21]

20 grudnia 1996 roku zakończyła się operacja „Wspólny Wysiłek". W czasie 12 miesięcy trwania misji Siły Implementacyjne nie zdołały doprowadzić do pełnej realizacji postanowień układu pokojowego, głównie w zakresie tzw. cywilnych aspektów porozumienia z Dayton. W związku z tym 12 grudnia 1996 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ wydała rezolucję nr 1088, na mocy której Siły Stabilizacyjne (SFOR), pod Naczelnym Dowództwem Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie (SACEUR), zastąpiły siły IFOR w celu kontynuowania dotychczasowych zadań związanych z wykonaniem postanowień układu pokojowego.[22]

SFOR były siłami zdolnymi do przygotowania i przeprowadzenia operacji militarnej zaplanowanej na ostateczne rozwiązanie konfliktu w Bośni i Hercegowinie. Zasadnicze działania sił pokojowych skierowane były przede wszystkim na zapobieganiu wznowieniu wrogich działań wobec siebie stron konfliktu, wobec żołnierzy sił stabilizacyjnych oraz osób cywilnych.

Głównym zadaniem operacji było nie dopuszczenie do nawrotu nieprzyjaznych zachowań, stabilizowanie sytuacji w regionie, wspieranie umacniania pokoju oraz przyczynianie się do stworzenia warunków

[21] Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe..., op. cit., s. 164.
[22] Ciechociński J., Znaczenie ONZ dla utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego w świetle układu z Dayton, Sprawy Miedzynarodowe nr 2/1996, s. 71-73.

decydujących o powodzeniu administracyjnej, politycznej oraz ekonomicznej odbudowy kraju.

Polski Kontyngent Wojskowy w SFOR kontynuował swoją działalność w misji „Joint Guard" („Wspólna Straż") zgodnie z Uchwałą Rady Ministrów nr 146/96 z 17.12.1996 roku, przechodząc następnie od 1997 roku do operacji „Joint Forge" („Wspólna Kuźnia")[23]. Batalion polski pozostał w Brygadzie Nordycko-Polskiej wykonując następujące zadania operacyjne:

- kontrolowanie działalności stron konfliktu poprzez inspekcjonowanie zadeklarowanych miejsc dyslokacji wojsk i sprzętu;
- monitorowanie zaaprobowanej przez SFOR aktywności wojskowej stron np. ćwiczenia, strzelania, uroczystości itp.;
- utrzymanie stałej łączności ze stronami konfliktu; współdziałanie z Centrum Koordynacji Współpracy Cywilno-Wojskowej (CIMIC).[24]

Obok wykonywania rutynowych zadań mandatowych batalion polski wydzielił również jedną kompanię szturmową do odwodu operacyjnego SFOR. Odwód ten podlegający bezpośrednio Dowódcy SFOR dzielił się na dwie części: Siły Natychmiastowego Reagowania (IRF), będące stale w 12-godzinnej gotowości do działania oraz Siły Szybkiego Reagowania (RRF) – w gotowości 36-godzinnej. Kompania polska weszła w skład RRF wraz z kompaniami amerykańską i szwedzką. System rotacji obejmował jednomiesięczny okres szkolenia, dwa miesiące dyżuru bojowego i trzy miesiące przerwy. W czasie pełnienia dyżuru bojowego kompania musiała być przygotowana do użycia na rozkaz Dowódcy SFOR w dowolnym rejonie w całej strefie operacji.

W wyniku restrukturyzacji SFOR od 5 grudnia 2000 roku w miejsce Brygady Nordycko – Polskiej powstała Nordycko – Polska Grupa Bojowa podporządkowana bezpośrednio dowódcy Międzynarodowej Dywizji Północ.

---

[23] Jóźwiak A., Marcinkowski C., Polska Jednostka Wojskowa w Siłach Stabilizujących w Bośni, Przegląd Wojsk Lądowych nr 4/1999, s. 102.

[24] Jóźwiak A., Marcinkowski C., Działalność operacyjna polskiego batalionu w SFOR, Przegląd Wojsk Lądowych nr 5/1999, s. 104

Polski batalion został zredukowany do 301 żołnierzy i nastąpiła zmiana jego struktury organizacyjnej, gdyż wycofano kompanię szturmową i kompanię wsparcia.[25]

Siły IFOR i SFOR skutecznie przyczyniły się do realizacji tzw. wojskowej części porozumienia pokojowego (rozbrojenie i kontrola zbrojeń, zapewnienie swobody poruszania się, uwolnienie jeńców, rozminowywanie terenów itp.). Jednakże, mimo postępów w procesie przywracania pokoju i stabilizacji w Bośni i Hercegowinie (m.in. zorganizowanie i przeprowadzenie wyborów na szczeblu centralnym i lokalnym), w dalszym ciągu pozostawało wiele problemów związanych z implementacją tzw. cywilnych aspektów porozumienia z Dayton.[26]

Udział Wojska Polskiego w siłach IFOR i SFOR potwierdził aktywne zaangażowanie Polski w działaniach na rzecz zachowania i przywracania pokoju na świecie. Ponadto dowiódł gotowości do wykonywania przyszłych zobowiązań sojuszniczych, w tym udziału w operacjach wspierania pokoju. Uczestnictwo w międzynarodowych siłach IFOR/SFOR i nabyte tam doświadczenia przybliżyły Wojsko Polskie do osiągnięcia kompatybilności i interoperacyjności ze strukturami wojskowymi Sojuszu oraz służyły pogłębieniu przez Siły Zbrojne RP znajomości procedur NATO dotyczących planowania i realizacji działań wojskowych, co ułatwiło wprowadzanie w Wojsku Polskim standardów stosowanych w państwach Sojuszu.

Konflikt w Kosowie wybuchł jako następstwo pogarszających się sukcesywnie stosunków pomiędzy kosowskimi Albańczykami, a mniejszością serbską. W 1998 roku doszło do eskalacji konfliktu pomiędzy wojskiem i policją serbską, a siłami albańskimi. Rezultatem starć była śmierć 1500 i wysiedlenie około 900 tys. tych ostatnich.[27]

Próby zażegnania sporu podejmowane przez przywódców i organizacje międzynarodowe nie przynosiły rezultatów w wyniku, czego NATO zdecydowało się na rozpoczęcie 23 marca 1999 roku operacji powietrznej

---

[25] Skwierczyński L., Uczestnictwo..., op. cit., s. 42.
[26] Marcinkowski C., Porozumienie pokojowe w Dayton, Wojsko i Wychowanie nr 2/1999, s. 98.
[27] Kulisz M., Kęsoń T., Kosowo – punkt zapalny Bałkanów, Wojsko i Wychowanie nr 11/1999, s. 112.

„Alied Force" („Sojusznicza Siła"), której celem było zmuszenie Serbów do rozpoczęcia rokowań i podporządkowania się postanowieniom Rady Bezpieczeństwa. W czasie trwania operacji powietrznej siły Sojuszu przygotowywały się do operacji lądowej oraz prowadziły operację humanitarną, niosąc pomoc wysiedlonym z Kosowa Albańczykom.

Pierwszym zwartym polskim pododdziałem wydzielonym do udziału w Kosowie była kompania piechoty górskiej wydzielona z 21 Brygady Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa. Działała ona w siłach NATO w Albanii (AFOR) w ramach operacji „Alied Harbour" („Sojusznicza Przystań"), której głównym celem było udzielanie pomocy uchodźcom z Kosowa oraz ochrona magazynów i konwojów z pomocą humanitarną. Wydzielona do sił AFOR kompania liczyła 126 żołnierzy (dowództwo, pluton dowodzenia, trzy plutony piechoty, pluton logistyczny). Siły polskie służyły na terenie Albanii od 5 maja do 31 sierpnia 1999 roku i we wrześniu powróciła do Polski.[28]

10 czerwca tego samego roku Rada Bezpieczeństwa ONZ uchwaliła rezolucję nr 1244 potwierdzającą akceptację przez Republikę Jugosławii zasad politycznego rozwiązania kryzysu w Kosowie, włączając natychmiastowe zaprzestanie przemocy i wycofanie swoich wojskowych, policyjnych i paramilitarnych sił. Rezolucja zawierała również decyzję o wprowadzeniu pod auspicjami ONZ przedstawicieli cywilnych i wojskowych oddziałów bezpieczeństwa w Kosowie. Decyzja ta została podjęta po konsultacjach z Radą Północnoatlantycką rozpoczynając pełne wycofywanie sił serbskich z Kosowa.

Działając zgodnie z rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych Rada Bezpieczeństwa zdecydowała, że polityczne rozwiązanie kryzysu będzie oparte na następujących zasadach:

- natychmiastowe zaprzestanie stosowania przemocy i represji w Kosowie;
- natychmiastowe wycofanie jugosłowiańskich sił wojskowych, policyjnych i paramilitarnych z Kosowa;

---

[28] R. Przeciszewski, Pięć miesięcy, Polska Zbrojna nr 42, 10/1999, s. 16-17.

- rozmieszczenie w Kosowie sił międzynarodowych ze znaczącym udziałem NATO oraz pod wspólnym dowództwem i kontrolą;
- ustanowienie administracji przejściowej;
- bezpieczny i wolny powrót wszystkich uchodźców;
- zainicjowanie procesu politycznego umożliwiającego sprawowanie rządów;
- demobilizacja Kosowskiej Armii Wyzwoleńczej;
- pomoc w ekonomicznym rozwoju regionu.[29]

Pierwsze oddziały międzynarodowych sił bezpieczeństwa (KFOR) znalazły się w Kosowie 12 czerwca 1999 roku. W następstwie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244 na wniosek Rady Ministrów, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wydał postanowienie z dnia 18 czerwca 1999 roku o użyciu Polskiej Jednostki Wojskowej w Siłach Międzynarodowych KFOR w Kosowie.

Polska będąc członkiem NATO wydzieliła do udziału w operacji KFOR kontyngent składający się z 18 bdsz z 6 BDSz (ze względu na konieczność szybkiego przemieszczenia się żołnierzy do rejonu operacji), pozostający dotychczas w Odwodzie Strategicznym SFOR. Polska Jednostka Wojskowa (PJW) w Siłach NATO w Kosowie obejmowała kontyngent liczący 769 osób.[30]

Do typowych zadań mandatowych PJW należało:

- nadzorowanie granicznych punktów kontrolnych (w strefie przygranicznej z Macedonią);
- rozpoznawanie dróg oraz miejsc rozmieszczenia stałych punktów kontrolnych;
- prowadzenie dziennych i nocnych patroli rozpoznawczych, szczególnie w obszarach zurbanizowanych;
- utrzymywanie stałych punktów kontrolnych na drogach, przejściach granicznych i w miastach;

---

[29] Kulisz M., Kęsoń T., Kosowo..., op. cit., s. 114.
[30] Pawłowski J., Ciupiński A., Umiędzynarodowiony konflikt wewnętrzny, AON, Warszawa 2001, s. 121.

- rozbrajanie i niszczenie niewypałów i niewybuchów;
- sprawdzanie pod względem saperskim budynków przeznaczonych do stacjonowania wojsk[31].

Oprócz żołnierzy 18 bdsz w skład kontyngentu weszli również żołnierze 4 batalionu logistycznego z 10 Brygady Logistycznej z Opola.

W wyniku rozmów polityków i wojskowych, szczególnie spotkania prezydentów Polski i Ukrainy w Krakowie, w styczniu 2000 roku ustalono, że 18 bdsz w Kosowie zostanie zastąpiony nową jednostką – Polsko-Ukraińskim Batalionem Sił Pokojowych (POLUKRBAT). Szczegóły dotyczące udziału tej jednostki, ustalili w Rzeszowie 22 marca 2000 roku Ministrowie Obrony obu państw. Rotacja i przejęcie zadań mandatowych odbyła się w lipcu tegoż roku. Nowa jednostka licząca około 800 żołnierzy sformowana została w cztery kompanie zmechanizowane. Siły zbrojne Ukrainy skierowała do służby w niej 260 żołnierzy. Batalionem dowodził Polak, jego zastępcą został oficer ukraiński, a stanowiska oficerów w sztabie były zdublowane. Do podstawowych zadań POLUKRBAT-u należało: zapewnienie bezpieczeństwa ludności mieszkającej w strefie odpowiedzialności jednostki oraz członkom organizacji humanitarnych, współpraca z Wysokim Komisarzem do spraw Uchodźców, ochranianie najważniejszych obiektów, przejść granicznych, dróg, mostów, wiaduktów oraz stałe patrolowanie strefy odpowiedzialności.[32]

[31] Chlewicki J., Udział polskich kontyngentów wojskowych w operacjach pokojowych na Bałkanach, Warszawa 2001, s. 72.
[32] Tamże, s. 76.

2.3. Udział polskich obserwatorów w misjach pokojowych OBWE

Organizacją o charakterze regionalnym, silnie zaangażowaną w działalność pokojową na starym kontynencie jest Organizacja Bezpieczeństwa i Wspólnoty w Europie (OBWE).[33] OBWE jest obecnie jedyną regionalną organizacją bezpieczeństwa uznawaną jako układ lokalny w rozumieniu rozdziału VIII Karty NZ i w związku z tym stanowi bardzo ważny instrument wczesnego ostrzegania, zapobiegania konfliktom, rozwiązywania kryzysów i działalności post - konfliktowej.

Podstawowymi dokumentami prawnymi na podstawie, których OBWE opiera swoją działalność w zakresie operacji pokojowych są: „Paryska Karta Nowej Europy" podpisana w Paryżu 21 listopada 1990 roku, „Dokument Helsiński" z 1992 roku oraz „Kodeks Postępowania w Polityczno - Militarnych Aspektach Bezpieczeństwa" przyjęty 4 grudnia 1994 roku podczas Spotkania Przeglądowego KBWE w Budapeszcie[34].

Polska aktywnie uczestniczyła w działaniach OBWE na rzecz stabilizacji kontynentu europejskiego. Celem tej aktywności było także wspieranie procesów włączania Polski do instytucji zachodnich oraz promowanie takiego przekształcenia organizacji, które byłoby zgodne z polskim rozumieniem interesu narodowego i międzynarodowego. Polska opowiadała się za ewolucją OBWE w kierunku koncepcji kooperatywnego, a nie zbiorowego bezpieczeństwa, przeciwko jej instytucjonalizacji i nadrzędnej roli w stosunku do innych europejskich i atlantyckich organizacji. W ramach OBWE trwały dyskusje nad „Modelem europejskiego bezpieczeństwa w XXI wieku". Polska wspólnie z Węgrami i Słowacją przedłożyła 1 marca 1996 roku propozycję zgodnie, z którą uznaje się nadrzędną rolę OBWE w takich dziedzinach jak: wczesne ostrzeganie, zapobieganie konfliktom i rozwiązywanie kryzysów.

Od 1992 roku przedstawiciele Polski brali udział w 10 misjach Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Większość z tych misji

---

[33] Do spotkania na szczycie szefów państw i rządów Państw Uczestniczących w grudniu 1994 roku organizacja ta znana była jako Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE).
[34] Kaczmarek J., Skowroński A., Bezpieczeństwo Świat-Europa-Polska, Wrocław 1998, s. 125.

miała charakter cywilno – wojskowy, stąd też wśród ich polskich uczestników znajdowali się również oficerowie Wojska Polskiego (występując w rolach obserwatorów wojskowych lub wchodząc w skład personelu cywilnego). Do najważniejszych można zaliczyć udział:

- 6 oficerów w Misji OBWE w Gruzji od 1992 roku;[35]
- 4 oficerów w Misji OBWE w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii od 1993 roku;
- 2 oficerów w Misji OBWE na Łotwie od 1996 roku;
- 36 oficerów w Misji OBWE w Bośni i Hercegowinie od 1996 roku.[36]

Przedstawiciele Polski w misjach OBWE byli cenieni zwłaszcza za znajomość realiów oraz języka państwa, w którym przebywali, a wyrazem uznania organizacji dla roli naszych reprezentantów było między innymi powierzanie im odpowiedzialnych funkcji kierowniczych.

Szczyt OBWE odbywający się w dniach 2-3 grudnia 1996 roku w Lizbonie nie przyniósł rozstrzygnięcia dotyczącego kwestii roli OBWE w europejskim systemie bezpieczeństwa. Przyjęta deklaracja potwierdza zasady niepodzielności i kooperatywnego charakteru bezpieczeństwa oraz prawo państw do wyboru sojuszy. Na wniosek Rosji wprowadzono jednak zapis mówiący, że państwa nie będą wzmacniać własnego bezpieczeństwa kosztem bezpieczeństwa innych państw, co mogło być interpretowane jako argument przeciwko rozszerzeniu NATO. Postanowiono energicznie pracować nad przeglądem implementacji zasad OBWE oraz wzmocnieniem instrumentów oddziaływania w razie niestosowania się do nich. Nie przyjęto propozycji wzmocnienia zdolności wykonawczych OBWE poprzez ustanowienie ciała konsultacyjnego o ograniczonym członkostwie oraz nadanie organizacji charakteru prawnego. Postanowiono kontynuować prace nad "Kartą Bezpieczeństwa Europejskiego". Szczyt w Lizbonie potwierdził ewolucję OBWE w kierunku organizacji komplementarnej w stosunku do innych instytucji bezpieczeństwa, specjalizującej się w zapobieganiu i rozwiązywaniu

---

[35] Jedynie w tej misji oficerowie pełnili rolę obserwatorów wojskowych. W pozostałych – wchodzili w skład personelu cywilnego.

[36] Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe..., op. cit., s. 161-162.

konfliktów. Osiągnięto kompromis pomiędzy zwolennikami dalszej instytucjonalizacji OBWE oraz zwolennikami luźniejszej struktury. Nie przesądziło to jednak kierunku przyszłego rozwoju OBWE, który w dalszym ciągu zależał będzie od spraw toczących się poza organizacją, zwłaszcza od procesu rozszerzenia organizacji zachodnich.

Od zakończenia II wojny światowej na świecie wybuchają coraz to nowe konflikty zbrojne, które są powodowane rozmaitymi przyczynami: niewłaściwe struktury polityczne załamują się lub nie są w stanie zapewnić pokojowego przekazania władzy; rozgoryczone społeczności dzielą się na wzajemnie wrogie grupy etniczne, co może doprowadzić do załamania się pokojowego współistnienia; niedostatek żywności i innych zasobów doprowadza do starć powodowanych wzrastającym gniewem i frustracją pośród ludzi skazanych na życie w ubóstwie itp. Wszystkie te czynniki stają się pożywką dla eskalacji przemocy w obrębie danego kraju lub pomiędzy państwami. Dodatkowym czynnikiem powodującym rozprzestrzenianie się przemocy jest łatwość w zdobyciu wszelkich rodzajów broni na całym świecie. W rezultacie cierpi ogromna ilość ludzi, powstaje zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, zniszczeniu ulega społeczne i gospodarcze życie całych narodów.

Wiele dzisiejszych konfliktów wydaje się być bardzo odległych dla tych, którzy nie znajdują się w bezpośredniej bliskości działań zbrojnych. Jednak narody świata powinny zdać sobie sprawę z ryzyka jakie niesie ze sobą bezczynność. Jeżeli społeczność międzynarodowa nie zdoła powstrzymać konfliktów i rozwiązać ich w drodze pokojowej, może dojść do ich rozprzestrzenienia. Historia najnowsza pokazała, że wojny domowe niezwykle szybko mogą destabilizować sytuację w krajach sąsiednich i doprowadzić do rozszerzenia się konfliktu na cały region. Tylko niewiele obecnych konfliktów może otrzymać miano „lokalne".

Zapobieganie tym zjawiskom i ich zwalczanie wymaga zdecydowanej współpracy międzynarodowej. Misje i operacje pokojowe ONZ, NATO, OBWE

i inne za którymi stoi 50 lat doświadczeń, pełnią w tych staraniach rolę koniecznego i niezastąpionego narzędzia. Ich niezwykłe znaczenie wypływa z faktu, że są reprezentantami organizacji międzynarodowych, zrzeszających 185 państw. Przedsięwzięcia te umożliwiają podjęcie działań na rzecz przywrócenia i zachowania pokoju, które w przeciwnym razie nie miałyby szans zaistnienia.

Udział żołnierzy Wojska Polskiego w tych działaniach należy poczytywać sobie jako wyraz szczególnego zaufania organizacji i instytucji międzynarodowych do rzetelności, uczciwości i przede wszystkim dobrego wyszkolenia polskich oficerów, chorążych, podoficerów i żołnierzy służby zasadniczej. Jest również potwierdzeniem deklaracji naszego rządu i z wojskowego punktu widzenia – przełożonych o gotowości do wykonywania polskich zobowiązań sojuszniczych.

Reasumując udział Polaków w operacjach pokojowych od 1953 roku (wliczając w to międzynarodowe komisje kontroli i nadzoru, misje pokojowe ONZ oraz misje obserwacyjne KBWE/OBWE), należy stwierdzić, że polscy żołnierze i pracownicy cywilni uczestniczyli ogółem w ponad pięćdziesięciu operacjach w różnych regionach świata. Do pełnienia służby poza granicami Polski we wszystkich tych przedsięwzięciach nasz kraj delegował blisko 47 tysięcy osób. Wszystkie polskie kontyngenty wydzielane do operacji pokojowych uzyskiwały uznanie ze strony organizacji międzynarodowych, odpowiedzialnych za poszczególne operacje, jak też państw – stron konfliktu, co zaowocowało zaproszeniami Polski do udziału w kolejnych misjach.

3. Operacje wsparcia pokoju w teorii i praktyce wybranych państw

Działania na rzecz pokoju to jedna z najbardziej pożądanych form aktywności we współczesnym świecie. Stan pokoju zapewnia, bowiem gwarancję rozwoju i stabilizacji gospodarczej oraz politycznej, czyli fundamentów zapewniających rozkwit każdej cywilizacji. Dlatego społeczność międzynarodowa, której wyrazicielem woli są wszelkie organizacje międzynarodowe, wykorzystuje wszelkie dostępne środki w walce o pokój.

Współcześnie realizacja zadań związanych z zabezpieczeniem procesu pokojowego współistnienia państw to obszar intensywnych działań nie tylko w sferze polityki i dyplomacji. Ze względu na zmieniające się warunki dąży się do wykorzystania całego potencjału międzynarodowego dla potrzeb utrzymania poczucia bezpieczeństwa i pokoju na świecie. W tym celu wykorzystuje się również siły zbrojne, przeznaczone w swej istocie do prowadzenia zbrojnych działań wojennych. Jednakże na wniosek środowisk międzynarodowych pod ich nadzorem i kierownictwem prowadzi się działania zmierzające do zabezpieczenia pokojowego także z ich użyciem. Działania te z reguły przybierają charakter operacji pokojowych. Jak słusznie zauważył Dag Hammarskjold: „...Prowadzenie misji pokojowych nie jest zajęciem dla żołnierzy, ale tylko żołnierze potrafią to czynić...".

3.1. Operacje wsparcia pokoju w Siłach Zbrojnych Niemiec

Zadania niemieckich Sił Zbrojnych i wynikające z nich płaszczyzny działalności zależą od sytuacji polityczno-militarnej oraz interesów państwa w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego. Bundeswehra jest bardzo

ważnym narzędziem realizacji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Niemiec[37].

Natomiast zadanie konstytucyjne sformułowane w stosunku do Bundeswehry wymaga oprócz działań[38], realizowanych w ramach obrony suwerenności i integralności Niemiec i Sojuszu Północnoatlantyckiego, również udziału w pokonywaniu sytuacji kryzysowych w wymiarze międzynarodowym.

Dla potrzeb realizacji tego rodzaju działań niemieckie kontyngenty wojskowe tworzone są z jednostek określanych mianem „Sił reagowania kryzysowego" (KRK)[39]. Siły te przedstawiają globalny potencjał sił, na bazie, którego w zależności od zadań i sytuacji zostają tworzone ograniczone pod względem ilościowym kontyngenty wojskowe. W ich skład oprócz komponentu wojsk lądowych wchodzą również wydzielone części sił reagowania kryzysowego lotnictwa oraz marynarki wojennej[40].

W przypadku Niemiec operacje prowadzone w ramach międzynarodowego pokonywania sytuacji kryzysowych mogą w zależności od sytuacji przybierać następujące formy[41]:

- międzynarodowych operacji pokojowych;
- akcji ratowniczych i ewakuacyjnych;
- akcji humanitarnych;
- świadczeń pomocy w wypadku zaistnienia katastrof lub klęsk żywiołowych poza granicami kraju.

Najbardziej charakterystyczne dla niemieckich sił zbrojnych są przede wszystkim operacje: utrzymania pokoju, wymuszenia pokoju oraz konsolidacji

---

[37] Inspektor des Heeres: Gedanken zur Operationsführung im Deutschen Heer, Bonn 1998, s.6.
[38] Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej Niemiec z 14.07.1995r. -„Działania i zasady użycia Bundeswehry", „...jeżeli całe siły zbrojne, jej części lub pojedynczy żołnierze wypełnią swoje zadanie wynikające z zapisów konstytucyjnych."
[39] Krisenreaktionskräfte (KRK) – siły reagowania kryzysowego – mianem tym określa się w Bundeswehrze siły przeznaczone do działań poza granicami kraju.
[40] Inspektor des Heeres: Gedanken zur Operationsführung im Deutschen Heer, Bonn 1998, s.6.
[41] Handbuch für die Auslandseinsätze, Bonn 2001, pkt.101.

pokoju. Natomiast akcje humanitarne mogą być prowadzone w ramach jednej z wymienionych misji lub też jako samodzielna operacja.[42]

Podstawy prawne i zasady udziału w operacjach pokojowych

12 lipca1994r. Trybunał Konstytucyjny RFN podjął decyzję, w myśl której Niemcy wraz z swoimi siłami zbrojnymi mogą brać czynny udział w działaniach zbrojnych NATO i Unii Zachodnioeuropejskiej, które mają na celu realizację uchwał Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych.[43] Te same postanowienia znalazły również zastosowanie w odniesieniu do udziału Bundeswehry w operacjach pokojowych prowadzonych pod auspicjami ONZ.

Ponadto w przypadku udziału Bundeswehry w działaniach zbrojnych poza obszarem kraju, rząd niemiecki został zobligowany do uzyskania wcześniejszej akceptacji parlamentu.

Podstawy prawne znalazły wyraz m.in. w Art.24§2 Ustawy Zasadniczej zarówno w odniesieniu do włączenia Niemiec w system wspólnego bezpieczeństwa międzynarodowego, jak również w zakresie przejęcia zadań wynikających z przynależności, a co się z tym wiąże również praktycznego wykorzystania Bundeswehry w czasie działań poza granicami kraju.

W celu utrzymania zdolności obronnej Niemiec (na terytorium kraju i obszarze Sojuszu), w sytuacji pojawienia się zagrożenia terytorium Niemiec rząd niemiecki otrzymał uprawnienia do podejmowania decyzji dotyczących działań Bundeswehry w ramach Sojuszu oraz organizacji międzynarodowych z pominięciem uchwały parlamentu.

Jednakże w każdym przypadku rząd jest zobligowany do niezwłocznego powiadomienia parlamentu niemieckiego o podjętej decyzji, który niezależnie od zaistniałej sytuacji posiada uprawnienia do zarządzenia powrotu wysłanych na obszar działań wojsk.

Natomiast do działań, które nie wymagają akceptacji parlamentu niemieckiego należą wszelkiego rodzaju akcje świadczenia pomocy

---

[42] HDv 100/100, Bonn 1998, pkt. 3802.
[43] Konstytucja RFN (BVerfGE 90, s. 286ff.)

realizowane poza granicami kraju, które prowadzone są bez użycia broni (np. transport środków zaopatrzenia i urządzeń medycznych).

Operacje ewakuacyjne niemieckich sił zbrojnych poza obszarem RFN mające na celu ratowanie ludności niemieckiej prowadzone są w oparciu o Art. 87 Ustawy Zasadniczej[44].

Niezależnie jednak od rodzaju działań każdy przypadek udziału Bundeswehry w międzynarodowych operacjach pokojowych zostaje gruntownie przeanalizowany, sprawdzony i ostatecznie zatwierdzany przez rząd RFN.

Biorąc pod uwagę prawo międzynarodowe oraz konstytucyjne Niemiec warunkiem dopuszczenia Bundeswehry do uczestnictwa w operacjach pokojowych jest mandat udzielony im przez ONZ lub KBWE.

Uczestnictwo w niej zakłada wcześniejsze opracowanie na potrzeby misji wiarygodnego planu politycznego, który powinien zawierać uzasadnione założenia dotyczące perspektyw działania w określonym regionie, w celu zapewnienia zdolności realizacyjnej i osiągnięcia zakładanego celu końcowego. Natomiast z planu powinno wynikać jasne i wykonywalne pod względem wojskowym zadanie dla Bundeswehry.

Rozmiar sił zaangażowanych w operacji zależy zawsze od interesów Niemiec na danym obszarze oraz ich możliwości wykonawczych. Biorąc pod uwagę aspekt położenia geograficznego główny wysiłek Niemiec skupiony jest w obszarze międzynarodowych operacji pokojowych prowadzonych na terenie Europy i jej obrzeżach.

W czasie sprawdzenia wymogów sformułowanych pod kątem uczestnictwa w operacjach pokojowych oraz określenia rodzaju i rozmiaru zaangażowanych w niej niezbędnych sił zostają szczegółowo przeanalizowane możliwości zagrożenia życia żołnierzy w stosunku do zadań i zakładanego celu końcowego operacji pokojowej.

---

[44] Art. 87 Konstytucji RFN – zawiera zadanie obrony Niemiec i jej obywateli, włączając w ten obszar również zadania związane z ratowaniem obywateli Niemiec przebywającymi zagranicą w przypadku pojawienia się zagrożenia życia.

Ryzyko i zagrożenia, jakie niosą z sobą działania na danym obszarze muszą zostać w każdym przypadku poddane gruntownej ocenie, a następnie ograniczone do minimum.

Klasyfikacja operacji pokojowych

Podstawowy dokument normatywny wojsk lądowych Bundeswehry HDv 100/100,[45] operacje pokojowe określa jako zespół przedsięwzięć zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych, służących pokonywaniu sytuacji kryzysowych w skali międzynarodowej. Mogą być one prowadzone zarówno pod auspicjami ONZ, Organizacji Regionalnych oraz przez koalicję państw. Wojskowy wkład w czasie ich prowadzenia może przy tym obejmować cały obszar zadaniowy sił zbrojnych.[46] W zależności od sytuacji mogą one przybierać następujące formy: [47]

- zapobieganie konfliktom (Konfliktverhütung);
- tworzenie pokoju (Friedensschaffung);
- utrzymanie pokoju (Friedenserhaltung);
- wymuszenie pokoju (Friedenserzwingung);
- konsolidację pokoju (Friedenskonsolidierung);
- działania humanitarne (Humanitäre Einsätze).

Pierwszą z wymienionych form jest ***zapobieganie konfliktom*** *(niem.- Konfliktverhütung),* łącząca w sobie różnego rodzaju przedsięwzięcia, a w szczególności zaś te, które są zgodne z rozdziałem VI Karty NZ. W zależności od sytuacji mogą one obejmować działania począwszy od inicjatyw na poziomie dyplomatycznym, aż po działania profilaktyczne, które w swoim zakresie obejmują stacjonowanie wojsk na obszarze konfliktu. Tego rodzaju przedsięwzięcia prowadzone są w celu zapobieżenia rozszerzenia

[45] HDV 100/100 – regulamin wojsk lądowych Bundeswehry („Dowodzenie wojskami").
[46] HDv 100/100, Bonn 1998r., pkt. 3801
[47] Tamże, pkt. 3802

i przekształcenia się sporu w działania o charakterze zbrojnym. Zapobieganie konfliktom może obejmować zarówno misje rozpoznawcze, konsultacyjne, ostrzegawcze oraz inspekcyjne i obserwacyjne.

Tworzenie pokoju *(niem. - Friedensschaffung)*, w niemieckich siłach zbrojnych związane jest z całą gamą przedsięwzięć o charakterze dyplomatycznym, które są podejmowane w celu doprowadzenia stron przeciwnych do zgody. Są one realizowane głównie poprzez zastosowanie środków pokojowych, zawartych w rozdziale VI Karty NZ.

W wymiarze praktycznym może to oznaczać m.in. postawienie w stan gotowości służb materiałowych, łączności i innych, które poprzez swoją działalność w regionie konfliktu przyczyniają się do łagodzenia sporów oraz zapewniają wdrożenie postanowień Narodów Zjednoczonych (np. takich jak: izolacja stron konfliktu, czy praktyczne wprowadzenie sankcji). Czynniki decydujące o powodzeniu operacji tworzenia pokoju przedstawia rys. 3.1.

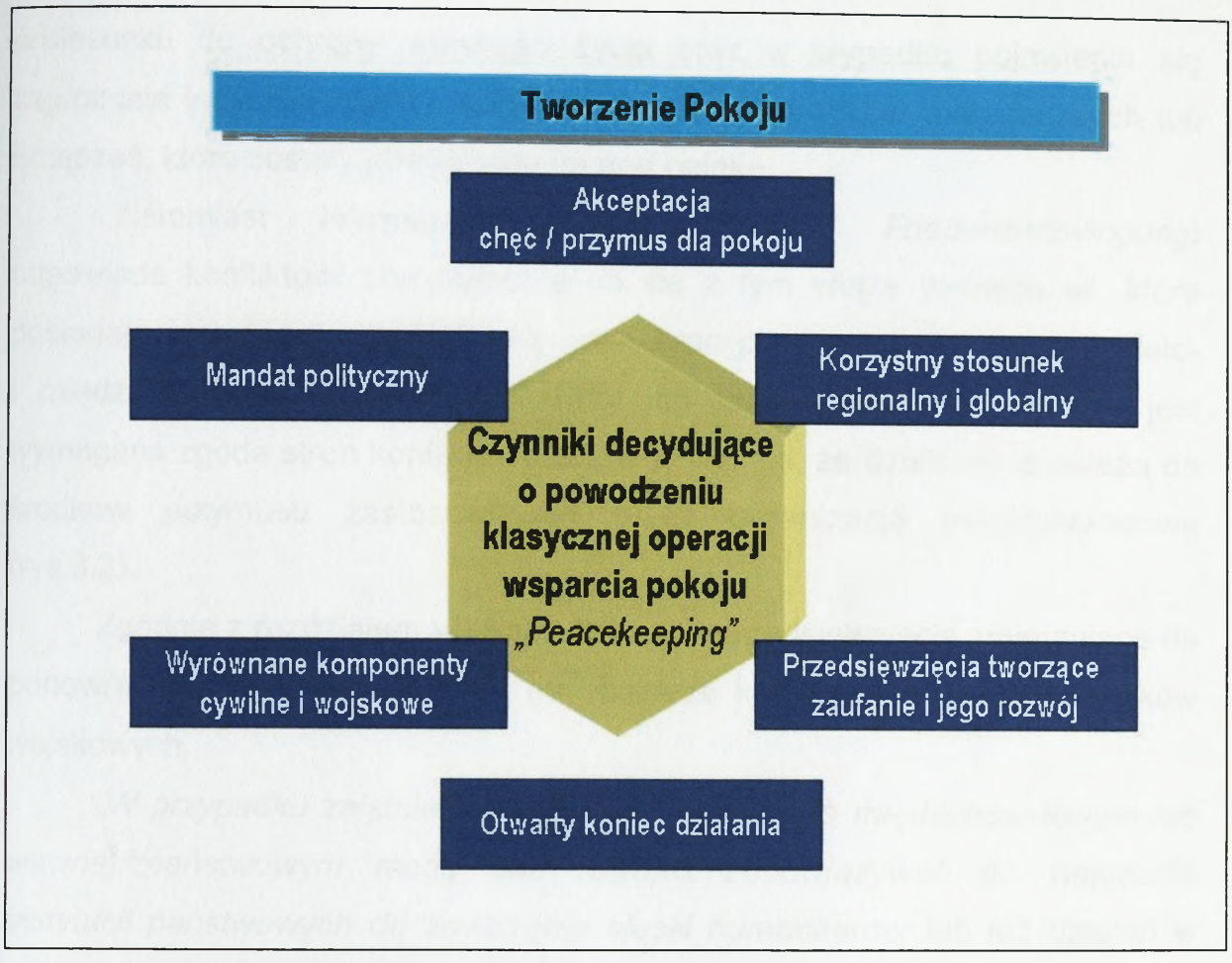
Kolejna z form operacji pokojowych ***Utrzymanie pokoju*** *(niem. Friedenserhaltung)*, zakłada powstrzymanie, rozbrojenie lub zakończenie wrogich działań pomiędzy państwami, lub też w obrębie któregoś z państw poprzez interwencję trzeciej „neutralnej strony". Operacje tego rodzaju prowadzone są pod kierownictwem organizacji o charakterze międzynarodowym, uzupełnionej siłami zbrojnymi i osobami cywilnymi, które dbają o ponowne przywrócenie oraz utrzymanie pokoju[48].

Celem operacji utrzymania pokoju jest zagwarantowanie realizacji porozumień zawartych między stronami konfliktu, mających doprowadzić do jego uregulowania. Formy operacji utrzymania pokoju wykluczają użycie przemocy zbrojnej przez siły, które zostały skierowane na obszar działań - *z wyjątkiem sytuacji określonych mianem „samoobrony".*

Utrzymanie pokoju zakłada „dobrą wolę" stron konfliktu w załagodzeniu sporu i obejmuje rozmieszczenie personelu wojskowego, a czasami również i cywilnego, w celu wspomożenia realizacji porozumień osiągniętych między rządami lub stronami, zaangażowanymi w konflikt.

---

[48] HDv 100/700, Auslandseinsätze, Bonn 1998, pkt.602

Rys.3.1. Czynniki decydujące o powodzeniu operacji tworzenia pokoju
Źródło: Opracowanie własne.

W czasie realizacji tego rodzaju działań realne zagrożenie Niemiec, związane z praktycznym udziałem w nich żołnierzy niemieckich wydaje się raczej mało prawdopodobne. Jednakże potencjalnym zagrożeniem dla wysłanego kontyngentu mogą być niezdyscyplinowane części stron konfliktu, grupy przestępcze lub też *„ludzie żyjący na skraju biedy"*, którzy walczą o przetrwanie. Niebezpieczeństwa mogą pojawić się również w związku z rozwojem eskalacji lub też w wyniku pogorszenia się stosunków pomiędzy stronami konfliktu.

Zgodnie z rozdziałem VI Karty ONZ przedsięwzięcia utrzymania pokoju mają zastosowanie wówczas, jeżeli istnieje realna szansa zakończenia ich sukcesem – *„budzące zaufanie i cierpliwe działanie bez użycia broni"*. Prawo do samoobrony pozostaje przy tym nienaruszone. Ma ono zastosowanie

w stosunku do ochrony własnego życia oraz w wypadku pojawienia się zagrożenia innych żołnierzy kontyngentu, osób i środków materiałowych lub urządzeń, które zostały powierzone im pod opiekę.

Natomiast ***Wymuszenie pokoju*** *(niem. Friedenserzwingung)* odpowiada konfliktowi zbrojnemu, a co się z tym wiąże wymaga sił, które posiadają zdolność do prowadzenia *„walki broni połączonych"* w ramach wielo- i międzynarodowych organizacji. Przy ich praktycznej realizacji nie jest wymagana zgoda stron konfliktu ze względu na fakt, że działania te należą do środków przymusu zastosowanych przez organizacje międzynarodowe (rys.3.2).

Zgodnie z rozdziałem VII Karty NZ są to przedsięwzięcia zmierzające do ponownego przywrócenia pokoju na obszarze konfliktu przy użyciu środków wojskowych.

„W przypadku zaistnienia konfliktów o wymiarze międzynarodowym lub wewnątrzpaństwowym mogą one również zobowiązywać do włączenia instytucji państwowych do zwalczania klęski humanitarnej lub też działań w przypadku daleko idącego upadku [49].

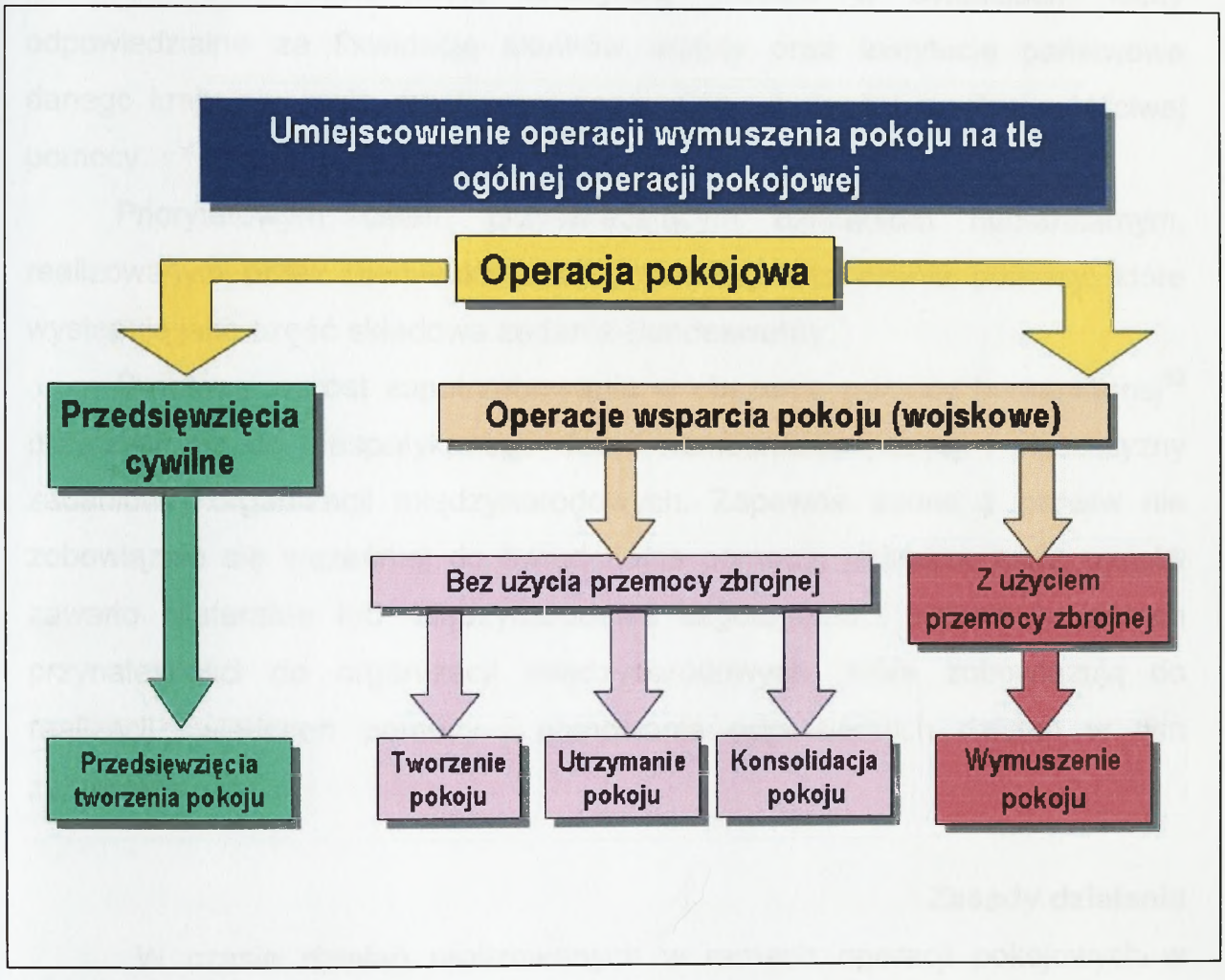
Konsolidacja pokoju *(Friedenskonsolidierung)* ma miejsce po zakończeniu konfliktu. Jej celem jest udzielenie wsparcia podczas tworzenia struktur, które umacniają pokój w regionie oraz wymagają zaufania i współpracy pomiędzy wcześniejszymi stronami konfliktu, w celu zapobieżenia powrotu sytuacji konfliktowej.

Operacje na rzecz utrzymania, wymuszenia lub konsolidacji pokoju różnią się zasadniczo w odniesieniu do[50]:

- mandatu wydanego przez Radę Bezpieczeństwa NZ lub organizację regionalną zgodnie z rozdziałem VII Karty NZ,
- zadania sił zbrojnych,
- zagrożenia,
- sytuacji prawnej i wynikającymi z niej uprawnieniami,

[49] NACC-AHG (TSG)-N(94)18 v. 04.05.1994)
[50] HDv 100/700. Bonn 1998r., pkt.605

- zasad działania
- rozmiaru i składu wydzielonych sił,
- dowodzenia ruchem i transportem,
- zabezpieczenia logistycznego.

Rys.3.2. Wymuszenie pokoju na tle ogólnej operacji pokojowej
Źródło: Opracowanie własne

Działania humanitarne[51] (Humanitäre Einsätze) obejmują całokształt świadczeń pomocy oraz przedsięwzięć wsparcia, które są realizowane przez

[51] W przypadku działań mają zastosowanie wytyczne dowodzenia MON Niemiec z 14.07.1995r., jeżeli całe siły zbrojne, lub wydzielone części realizują przydzielone im zadania określone przez Ustawę Zasadniczą. Zadania sił zbrojnych wynikają z art. 87a, 24 i 35 Konstytucji RFN.

siły zbrojne w wypadku zaistnienia katastrof i klęsk żywiołowych poza terytorium Niemiec.

Akcje humanitarne prowadzone są w celu zmniejszenia ludzkiego cierpienia, będącego skutkiem katastrof naturalnych, technicznych lub też pojawiających się jako następstwo wojen lub konfliktów lokalnych.
Działania humanitarne mają zazwyczaj miejsce w sytuacjach, kiedy odpowiedzialne za likwidację skutków urzędy oraz instytucje państwowe danego kraju nie mają możliwości zapewnienia ludności cywilnej właściwej pomocy.

Priorytetowym celem przyświecającym działaniom humanitarnym, realizowanym przez niemieckie siły zbrojne są świadczenia pomocy, które występują jako część składowa zadania Bundeswehry.

Światowy wzrost zapotrzebowania w obszarze pomocy humanitarnej[52] przyczynił się do niespotykanego dotąd wzmocnienia pozycji i płaszczyzny zadaniowej organizacji międzynarodowych. Zapewne żadne z państw nie zobowiązało się wcześniej do świadczenia pomocy, jednakże wiele państw zawarło bilateralne lub międzynarodowe uzgodnienia i umowy w ramach przynależności do organizacji międzynarodowych, które zobowiązują do realizacji świadczeń pomocy i planowania odpowiednich działań w tym zakresie[53].

Zasady działania

W czasie działań realizowanych w ramach operacji pokojowych w zależności od otrzymanego mandatu wyróżnia się dwie opcje jej prowadzenia:

- działania bez zastosowania środków przemocy militarnej, z wyjątkiem samoobrony;

---

[52] Niemiecka pomoc humanitarna obejmuje przedsięwzięcia pomocy natychmiastowej mające na celu zmniejszenie lub opanowanie skutków krytycznej sytuacji po katastrofie lub ciężkich w skutkach nieszczęśliwych wypadkach. W centrum zainteresowania znajduje się zawsze człowiek bez względu na system polityczny i socjalny (Urząd analiz 3/31 z 08.12.1986).

[53] BMVg: „Grundlagen für die Beteiligung der Bundeswehr an Humanitären Einsätzen, Bonn 1996, s.4

- działania, przy których wojska są uprawnione do realizacji zadania z wykorzystaniem środków przemocy militarnej.

Decyzja odnośnie wyboru opcji zostaje określona poprzez mandat przed rozpoczęciem misji pokojowej.

Warunkiem działań militarnych w trakcie operacji pokojowej bez zastosowania środków przemocy jest obopólne wyrażenie zgody przez strony konfliktu odnośnie mandatu misji. W tej sytuacji wojska pokojowe wstępują jako *„trzecia neutralna siła"*, mająca na celu zapewnienie przestrzegania i wdrożenia wcześniejszych postanowień.

Operacje pokojowe mają często miejsce w środowisku, charakteryzującym się niedogodnymi warunkami, niepewną sytuacją, zniszczoną infrastrukturą oraz zastosowaniem przemocy w różnego rodzaju sporach. Niedogodne warunki klimatyczne oraz geograficzne przyczyniają się do obciążenia ludzi i materiału. Obce im uwarunkowania etniczne, socjalne, religijne oraz kulturalne w dużym stopniu utrudniają utrzymywanie stosunków z ludnością i stronami konfliktu na obszarze działań. Ograniczenia te wymagają od jednostek pokojowych szczególnych zasad postępowania[54].

Stany pokoju, kryzysu i wojny w rejonie działań mogą w wielu przypadkach następować jedno po drugim lub szybko zamieniać swoją kolejność, a czasami także spotkać się równocześnie w obrębie wąskiego ograniczonego obszaru [55].

Wielokrotnie więcej niż podczas innego rodzaju działań dowódcy i żołnierze są zdani tylko na siebie. W krytycznych sytuacjach muszą działać w myśl otrzymanego zadania i równocześnie stosować znane reguły działania.

W trakcie prowadzenia operacji pokojowych wojska dążą do osiągnięcia swoich celów możliwie bez zastosowania wojskowej przemocy. Jednakże żołnierze będący w ich składzie mają prawo do użycia broni w sytuacjach i na zasadach, które zostają określone przed wysłaniem ich na obszar działań.

---

[54] HDv 100/100, Bonn 1998, pkt. 3809.
[55] HDv 100/700, Bonn 1998, pkt. 3881.

Praktyczny wymiar operacji pokojowych

Poczynając od 1960 r. Bundeswehra uczestniczyła w ponad 130 akcjach niesienia pomocy humanitarnej w różnych regionach świata, jednak dopiero praktycznie po 1990 r. działania te przybrały szerszy wymiar w aspekcie działań międzynarodowych (rys.3.3).

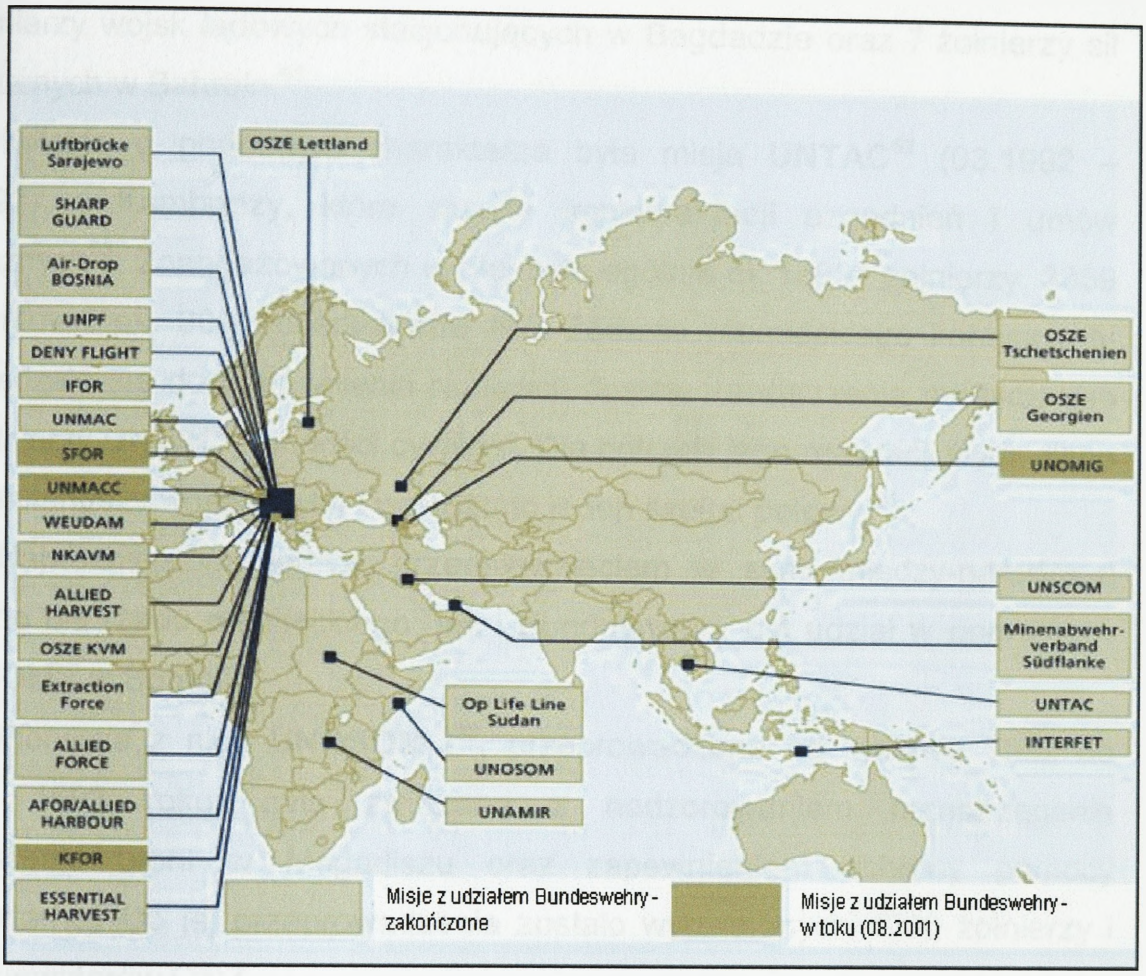
Na przestrzeni minionych lat, przy nieustannie rozszerzającym się spektrum zadaniowym oraz wzrastającej intensywności i rozmiarze udziału niemieckich sił zbrojnych w działaniach międzynarodowych odzwierciedlana była gotowość Niemiec do przejęcia odpowiedzialności w zakresie polityki zagranicznej[56]. Potwierdzeniem tego stanowiska był m.in. istotny wkład Bundeswehry w ramach operacji przeciw międzynarodowemu terroryzmowi[57].

Spektrum potencjalnych zadań Bundeswehry jest bardzo szerokie i zróżnicowane. Obok zadań wynikających z obrony kolektywnej bierze ona udział wspólnie z sprzymierzonymi i partnerskimi państwami w międzynarodowych działaniach mających na celu zapobieganie i pokonywanie konfliktów w myśl postanowień Karty Narodów Zjednoczonych[58].

Po zjednoczeniu Niemiec w 1991 roku została podjęta decyzja dotycząca udziału pierwszego kontyngentu Bundeswehry w ramach operacji pokojowej prowadzonej pod auspicjami ONZ. Od tego czasu Ministerstwo Obrony Narodowej Niemiec włączyło do zakresu pojęciowego *„Operacji pokojowych"* również przedsięwzięcia związane z powstrzymaniem konfliktów, utrzymaniem pokoju, wymuszaniem pokoju, budowaniem pokoju, konsolidacją pokoju oraz zagadnień dotyczących akcji humanitarnych Bundeswehry.[59]

---

[56] BMVg, Hanbuch für die Auslandseinsätze, Bonn 2001.
[57] HDv 100/700, Bonn 1998, pkt. 3882.
[58] http:/www.bundeswehr.de/wir/einsatz/print/grundlagen.php
[59] http://www.bundeswehr.de/a_bis_z/A.html

Rys.3.3. Wybrane misje pokojowe z udziałem Bundeswehry
Źródło: http:/www.bundeswehr.de/bisherige/auslandseinsätze.

Wybrane operacje pokojowe Bundeswehry (1990-1994r.)

Zmiany dokonane w obszarze polityki zagranicznej i wewnętrznej Niemiec znalazły swoje odzwierciedlenie już w pierwszych operacjach pokojowych, prowadzonych pod auspicjami Narodów Zjednoczonych po 1990 roku na terytorium Iraku, Kambodży, Somalii.

Pierwsza z nich, **UNSOM**[60] mająca miejsce w Iraku, została przeprowadzona od sierpnia 1991 do września 1996roku. Zadanie wydzielonego do udziału w niej kontyngentu Bundeswehry polegało na udzieleniu wsparcia NZ w zakresie ewakuacji medycznej oraz transportu lotniczego ekspertów UNSOM. Do jego realizacji zostało wydzielonych

[60] United Nations Special Commission

30 żołnierzy wojsk lądowych stacjonujących w Bagdadzie oraz 7 żołnierzy sił powietrznych w Bahrein.[61]

Kolejną o podobnym charakterze była misja **UNTAC**[62] (03.1992 – 09.1993) w Kambodży, która służyła implementacji uzgodnień i umów politycznych[63]. Zaangażowanych w niej było ogólnie ok.15991 żołnierzy, 3359 policjantów i ok. 900 obserwatorów NZ. Zadanie niemieckiego kontyngentu sprowadzało się do zapewnienia realizacji dostaw zaopatrzenia medycznego dla żołnierzy UNTAC i ludności cywilnej. Dla potrzeb jego realizacji wydzielono 150 sanitariuszy wojskowych i urządzono jeden szpital polowy.[64]

Najważniejszym jednak przedsięwzięciem w skali między-narodowej zarówno dla rządu niemieckiego, jak i Bundeswehry był udział w operacjach **UNOSOM**[65] w Somalii.

Pierwsza z nich **UNOSOM I**[66], przeprowadzona od kwietnia 1992 do marca 1993 roku, była związana z nadzorowaniem przestrzegania zawieszenia broni w Mogadiszu oraz zapewnieniem ochrony pomocy humanitarnej. Do jej przeprowadzenia zostało wydzielonych 4200 żołnierzy i 54 obserwatorów ONZ.

Natomiast **UNOSOM II**[67](03.1993-03.1995r.), miała z kolei na celu stworzenie bezpiecznego środowiska w Somalii i realizację pomocy humanitarnej dla ludności cywilnej. Zadanie niemieckiego kontyngentu polegało na urządzeniu i utrzymaniu *„mostu powietrznego"* z Mombasu do Somalii oraz wsparcie logistyczne jednostek NZ. Wzięło w niej udział ok. 1.700 żołnierzy wojsk lądowych (Belet Uen), 600 żołnierzy marynarki wojennej i 120 żołnierzy sił powietrznych Bundeswehry (w Dijbouti i Mombasie / Kenia)[68].

---

[61] Por. http://www.bundeswehr.de/im_einsatz/ einsatz_grundlagen/geschichte.html#UNSCOM
[62] United Nations Transitional Authority in Cambodia
[63] Por. http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/untac.htm
[64] Por. http://www.bundeswehr.de/im_einsatz/ einsatz_grundlagen/geschichte.html#UNTAC
[65] United Nations Operation in Somalia (operacja pokojowa ONZ w Somalii).
[66] Por. http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unosomi.htm
[67] Por. http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unosom2.htm
[68] Por.. http://www.bundeswehr.de/im_einsatz/ einsatz_grundlagen/geschichte.html#UNOSOMII

Po raz pierwszy w historii udziału Niemiec w operacjach pokojowych zostały zaangażowane tak duże siły kontyngentu wojskowego (ok. 2420 żołnierzy wszystkich rodzajów sił zbrojnych).

Bałkany - Bośnia i Hercegowina

Niemiecki Bundestag[69] 22 lipca 1994r. podjął decyzję o wysłaniu po raz pierwszy w pełni uzbrojonego kontyngentu wojskowego Bundeswehry do działań w ramach NATO i Unii Zachodnioeuropejskiej[70]. Operacja ta miała na celu wdrożenie postanowień decyzji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych, zawartych w rezolucji NZ nr 713 i 757, odnoszących się do praktycznego zastosowania embarga w stosunku do państw byłej Jugosławii.

Dla potrzeb ochrony misji pokojowej NZ w Bośni i Hercegowinie (**UNPROFOR**), niemiecki kontyngent przy udziale 530 żołnierzy wojsk lądowych, 550 marynarki wojennej i 650 sił powietrznych[71] w okresie czasu od 08.08. - 20.12. 1995r. realizował zadania wsparcia Sił Szybkiego Reagowania NATO.

Zapoczątkowany w Dayton, a podpisany w Paryżu 14 grudnia 1995r. układ pokojowy doprowadził do zakończenia wojny na obszarze byłej Jugosławii. Wraz z rezolucją nr 1031 Narodów Zjednoczonych z połowy grudnia 1995r., uchwalonej na podstawie *Dayton Peace Accord (DPA)*, NATO zostało zobowiązane do dopilnowania realizacji zobowiązań pomiędzy stronami konfliktu.

W celu zapewnienia realizacji postanowień DPA zostały wydzielone do działania w Bośni początkowo *Implementation Force (IFOR 1995/96),* a od 1996r. *Stabilisation Force (SFOR).*

Obecnie w ramach SFOR zaangażowanych jest ok. 18 tys. żołnierzy z 35 krajów świata. Rozmiar niemieckiego kontyngentu wynosił początkowo 3000, a obecnie ok. 1800 żołnierzy[72] reprezentujących wszystkie rodzaje sił zbrojnych.

---

[69] Bundestag – niemiecki parlament.
[70] Bundestags-Drucksache (BT-Drs.) 12/8303
[71] 30. 06. 1995, BT-Drs. 13/1802
[72] 19.06. 1998, BT-Drs. 13/10977

Obok typowych dla sił zbrojnych zadań wojskowych realizowanych zarówno w Bośni, Hercegowinie oraz w Kosowie, *punkt ciężkości działalności* niemieckich jednostek skupiony jest w obszarze pomocy humanitarnej[73]. Obecnie do najczęściej realizowanych zadań należą:

- patrolowanie przydzielonych sektorów,
- kontrola redukcji armii oraz zawieszenie broni na obszarze obu republik (serbskiej oraz Bośni-Hercegowiny),
- spotkania z przedstawicielami administracji państwowej, przywódcami religijnymi oraz dowódcami armii serbskiej oraz Bośni-Hercegowiny;
- prowadzenie ćwiczeń z udziałem żołnierzy SFOR w różnych regionach niemieckiego obszaru odpowiedzialności;
- sporządzanie projektów strukturalnych przez specjalistów CIMIC.

Szczególna rola przypadła niemieckiej kompanii CIMIC w realizacji zadań w zakresie współpracy cywilno-wojskowej, które związane są z ponowną odbudową dróg, mostów, domów oraz powrotem uchodźców do kraju. Aktualnie praca niemieckiej kompanii CIMIC ukierunkowana jest na trzy płaszczyzny:

- pomoc humanitarna – do lata 2002 roku zostały przekazane środki materiałowe na ogólną kwotę ponad 100.000 Euro;
- projekty ponownej odbudowy oraz budowa prawie 1600 domów od 1997r., a w 2002r. – 68 domów;
- pomoc w rozwoju strukturalnym.

Celem głównym działań społeczności międzynarodowej w Bośni i Hercegowinie jest zapewnienie pokoju w regionie. Działalność ta powinna umożliwić ponowny powrót uchodźców do ojczyzny oraz zapewnić wszystkim mieszkańcom *bezpieczne życie i wolność*.

Cele polityczne DPA *(Dayton Peace Accord)* nie mogły jeszcze dotychczas zostać w pełni osiągnięte. Proces stabilizacji w regionie nie może się dokonać samoistnie i wymaga od prezydentury bośniacko - chorwackiej

[73] Działania Bundeswehry poza granicami kraju: http://www.bundeswehr.de/wir/einsatz/php.

dalszej jego realizacji wspólnie z odpowiedzialną za to społecznością międzynarodową.

Na przestrzeni minionego okresu czasu można już dostrzec znaczne postępy. Sukcesy można m.in. odnotować w obszarze powrotu uchodźców do kraju dzięki wprowadzeniu nowoczesnego *„systemu bałkańskiego"* oraz przy odbudowie administracji państwowej, urzędów i instytucji politycznych. Niestety rozwój gospodarczy pozostaje nadal słabym punktem w realizacji procesu stabilizacyjnego.

Albania

W marcu 1997r. miała miejsce operacja **LIBELLE**[74] przeprowadzona siłami wydzielonymi z kontyngentu wojskowego Bundeswehry. Dotyczyła ona ewakuacji niemieckich obywateli oraz personelu innych państw przebywających pod ochroną niemieckiego konsulatu w Tiranie. Operacja ta miała dla Niemców szczególne znaczenie i nie mieściła się w ramach standartowych misji pokojowych.

Po upadku aparatu państwowego w Albanii, chaotyczna sytuacja doprowadziła do zagrożenia pracowników ambasady niemieckiej i wymagała szybkiej ich ewakuacji z Tirany. Bundestag podjął decyzję o wydzieleniu do jej realizacji żołnierzy niemieckiego kontyngentu SFOR. Użyto w niej ok. 100 żołnierzy, 6 śmigłowców.

Kosowo

W wyniku gwałtownego zaostrzenie konfliktu w Kosowie (1998r.), wszystkie starania opinii międzynarodowej wraz z ich praktycznymi krokami zmierzały w kierunku osiągnięcie pokojowego rozwiązania i doprowadzenia do zakończenia przemocy zbrojnej.

[74] 20. 03. 1997, BT-Drs. 13/7233

Mające miejsce na przełomie 02/03 1999r. rokowania z Rambouillet i Paryża, niestety zakończyły się fiaskiem za sprawą ówczesnego dyktatora Republiki Federalnej Jugosławii Swobodna Miloszewicza.

W tej sytuacji zastosowanie przemocy militarnej pozostało ostatnim środkiem mogącym zapobiec daleko już posuniętej katastrofie humanitarnej.

NATO 24.03.1999r. rozpoczęło trwającą 79 dni operację powietrzną[75] przeciw Republice Federalnej Jugosławii. Niemieckie siły powietrzne wzięły w niej udział z 14 samolotami bojowymi „Tornado" (4 samoloty rozpoznawcze typu RECCE-TORNADO i 10 samolotów myśliwsko-bombowych typu ECR-TORNADO). W całej operacji lotnictwo niemieckie wykonało 390 działań ECR i 46 misji rozpoznawczych (ECR-TORNADO wystrzelały 244 rakiety typu HARM – powietrze-ziemia).

Po raz pierwszy od zakończenia II wojny światowej Niemcy wraz z swoimi siłami zbrojnymi wzięły udział w *„tworzącej pokój"* operacji sojuszniczej.

Równocześnie z operacjami powietrznymi prowadzone były działania humanitarne NATO w Albanii i Macedonii, które miały na celu przezwyciężenia *„fali uchodźstwa"*. Pomoc ta była realizowana poprzez:

- udział w budowaniu i prowadzeniu obozów dla wysiedleńców;
- przekazywanie środków materiałowych;
- świadczenia z zakresu opieki medycznej;
- transport lotniczy środków i materiałów dla organizacji humanitarnych[76].;

Naloty powietrzne zostały zaprzestane 10.06.1999 r. po uzyskaniu zakładanych ustępstw ze strony Belgradu.

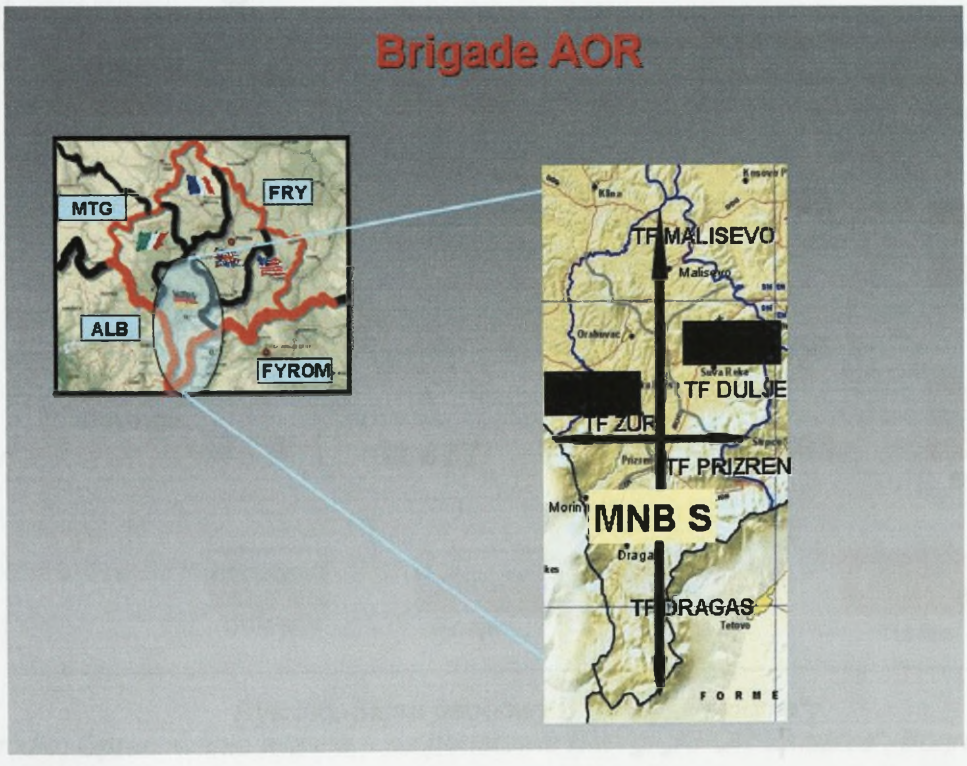
Wraz z rezolucją nr 1244 ogłoszoną tego samego dnia Rada Bezpieczeństwa NZ stworzyła warunki niezbędne dla działania sił cywilnych i wojskowych w ramach *„Implementacji" pokoju"* w Kosowie. Od tego też czasu

[75] Operacja powietrzna była prowadzona w ramach „Operation Allied Force"
[76] 07.05. 1999, BT-Drs. 14/912

zadania na tym obszarze zostały przejęte i są realizowane przez KFOR[77] oraz UNMIK[78].

11.06.1999r. Bundestag podjął decyzję[79] o wysłaniu do Kosowa 8.500 żołnierzy do działania w ramach jednostek KFOR. Zadanie KFOR (w tym czasie ok. 38 000 żołnierzy z 38 krajów) obejmuje przede wszystkim przywrócenie i utrzymanie bezpieczeństwa w regionie. Szczególne znaczenie w tym wypadku odgrywa m.in.: ochrona mniejszości narodowej i uchodźców powracających do kraju, zapewnienie swobody poruszania się, konfiskata nielegalnej broni, walka z zorganizowaną przestępczością oraz przedsięwzięcia związane z ponowną odbudową infrastruktury kraju.

W skład kontyngentu sił pokojowych KFOR (główna kwaterę w Pristinie) wchodzi pięć międzynarodowych brygad, posiadających samodzielne sektory odpowiedzialności. Niemcy są jednym z przewodzących narodów, który odpowiada za sektor wyznaczony w południowej części Kosowa (rys.3.4).

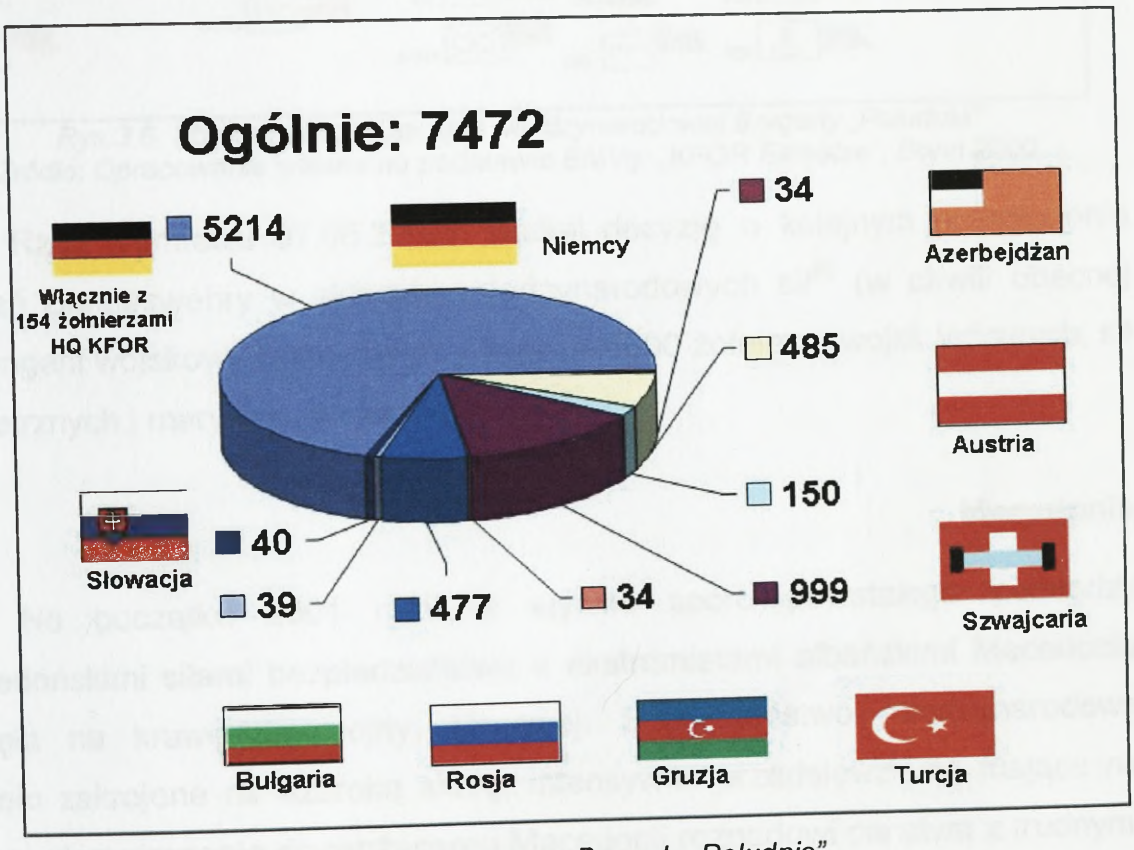

Rys.3.4. Obszar odpowiedzialności Międzynarodowej Brygady „Południe"
Źródło: http:// www.bundeswehr.de/wir/hintergrund/print/kfor

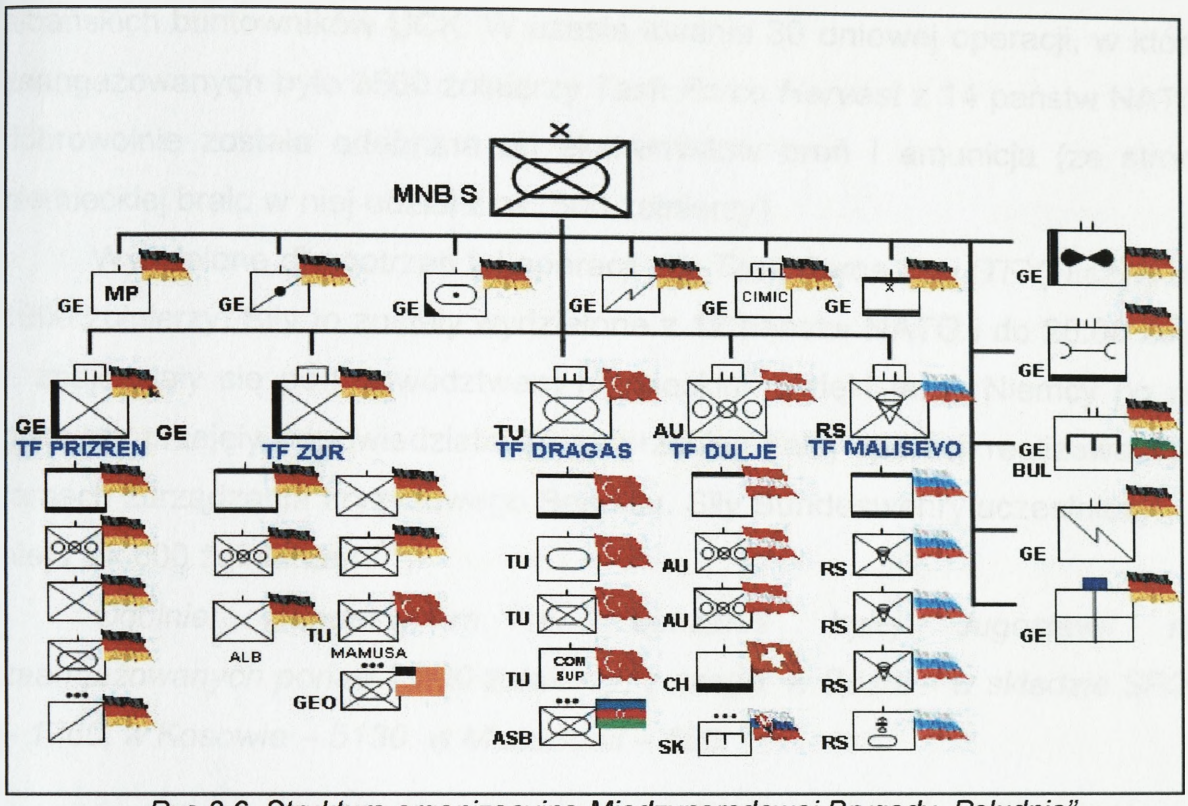
[77] KFOR – Kosovo Force
[78] UNMIK – Unitek Nations Interim Administration Mission In Kosovo.
[79] 11. 06.1999, BT-Drs. 14/1136

Znajdująca się pod dowództwem niemieckim Międzynarodowa Brygada „Południe" liczy ok. 6000 żołnierzy wywodzących się państw NATO oraz innych zaprzyjaźnionych krajów (rys.3.5 i 3.6).

Wspólne wysiłki KFOR i UNMIK doprowadziły do wyraźnej poprawy bezpieczeństwa na obszarze Kosowa. Jednakże proces stabilizacji wymaga dłuższego okresu czasu i pomimo osiągnięcia znacznych postępów mających swoje praktyczne odzwierciedlenie w pierwszych wolnych wyborach przeprowadzonych w listopadzie 2001r. oraz stworzenie prowizorycznego rządu 04.03.2002r. nie oznacza zakończenia działalności KFOR. Międzynarodowa społeczność została w dalszym ciągu zobowiązana do realizacji jej cywilnych i wojskowych zobowiązań w Kosowie jeszcze na przestrzeni dłuższego okresu czasu.

Rys.3.5. Skład osobowy Brygady „Południe"
Źródło: Opracowanie własne – na podstawie BMVg: „KFOR Einsätze", Bonn 2000.

Rys.3.6. Struktura organizacyjna Międzynarodowej Brygady „Południe"
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BMVg: „KFOR Einsätze", Bonn 2000.

Rząd niemiecki 07.06.2002r. podjął decyzję o kolejnym przedłużeniu działań Bundeswehry w składzie międzynarodowych sił[80] (w chwili obecnej kontyngent wojskowy Bundeswehry liczy ok.4600 żołnierzy wojsk lądowych, sił powietrznych i marynarki wojennej).

Macedonia

Na początku 2001 roku w wyniku sporu powstałego pomiędzy macedońskimi siłami bezpieczeństwa a ekstremistami albańskimi Macedonia stanęła na krawędzią wojny domowej. Społeczeństwo międzynarodowe podjęło zakrojone na szeroką skalę, intensywne przedsięwzięcia mające na celu niedopuszczenie do grożącemu Macedonii rozpadowi państwa z trudnymi do przewidzenia dla całego regionu skutkami.

Na prośbę macedońskiego prezydenta i za zgodą stron konfliktu, NATO przeprowadziło na przełomie 08/09.2001r., operację pod kryptonimem „*Essential Harvest*" („Konieczne żniwo"), mającą na celu rozbrojenia

albańskich buntowników UCK. W czasie trwania 30 dniowej operacji, w której zaangażowanych było 3500 żołnierzy *Task Force Harvest* z 14 państw NATO, dobrowolnie została odebrana od ekstremistów broń i amunicja (ze strony niemieckiej brało w niej udział z ok. 500 żołnierzy).

Wydzielone dla potrzeb tej operacji siły *Task Force Fox (TFX)* liczyły ok. 1000 żołnierzy. Siły te zostały wydzielone z 12 państw NATO i do 26.06.2002 r. znajdowały się pod dowództwem niemieckim. Dzięki temu Niemcy po raz pierwszy przejęły odpowiedzialność za przebieg całej operacji realizowanej w ramach zarządzania kryzysowego Sojuszu. Siły Bundeswehry uczestniczyły w niej z ok.600 żołnierzami[81].

Ogólnie Bundeswehra na obszarze byłej Jugosławii ma zaangażowanych ponad 7.500 żołnierzy, z czego: w Bośni – w składzie SFOR – 1760, w Kosowie – 5130, w Macedonii – 660.

Afganistan

Po zamachach terrorystycznych w Nowym Jorku i Waszyngtonie Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych uchwaliła rezolucję nr 1368, uznając je jako zbrojną napaść na USA oraz zagrożenie dla bezpieczeństwa i pokoju międzynarodowego. Rezolucja ta potwierdziła konieczność podjęcia zdecydowanych kroków przeciw potencjalnym zagrożeniom i dała prawo do samodzielnej lub też zbiorowej obrony zgodnie z Art. 51 Karty ONZ.

W tym samym czasie Rada Paktu Północnoatlantyckiego zamachy terrorystyczne na USA określiła jako agresję wymierzoną we wszystkich członków Sojuszu, zobowiązującą do działań zgodnie z Art. 5.

W związku z zaistniałą sytuacją niemiecki Bundestag potwierdził zobowiązania Niemiec wynikające z Art.5 Układu NATO i na podstawie decyzji z 19.09.2001r. wydzielone jednostki sił zbrojnych zostały postawione w stan gotowości[82].

---

[80] http:// www.bundeswehr.de/wir/hintergrund/print/kfor_hg_01.php

[81] htpp:// :// www.bundeswehr.de/wir/hintergrund/print/kfor/php.

[82] http://www.bundeswehr.de/wir/einsatz/print/im_einsatz_afganistan.php

Na przełom 2001/2002 r. przypada udział Bundeswehry w operacji antyterrorystycznej USA pod kryptonimem „**ENDURING FREEDOM**" ("Trwała Swoboda") wymierzonej przeciw Afgańskim Talibom.

Celem bezpośrednim rozpoczętej 07.11.2001r. operacji jest wyeliminowanie środków dowodzenia, bazy szkoleniowej terrorystów, zwalczanie ich oraz ujęcie i postawienie przed sądem. Natomiast celem długofalowym – odcięcie i pozbawienie możliwości wsparcia ich działalności. Od stycznia 2002 roku Niemcy zaangażowały do niej ok. 100 żołnierzy sił specjalnych.

Na prośbę władz amerykańskich niemiecki Bundestag na mocy decyzji z 16.11.2001r. postawił w stan gotowości 3900 żołnierzy i zobowiązał się do wsparcia w zakresie transportu lotniczego, służby medycznej, wojsk ABC, sił specjalnych, wsparcia, marynarki wojennej oraz lotnictwa[83]. 20.12.2001r. Rada Bezpieczeństwa NZ uchwaliła rezolucję nr1386, na mocy której, zgodnie z rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych do działania na obszarze Afganistanu zostały upoważnione *International Security Assistance Force* (ISAF)[84].

Na tej podstawie niemiecki Bundestag na przełomie 2001/2002 r. podjął decyzję o udziale niemieckich żołnierzy w składzie ISAF. Międzynarodowe siły ochrony ISAF stanowi 4800 żołnierzy będących pod dowództwem angielskim, którzy zostali wydzieleni z 18 państw.

Bundeswehra ma zaangażowanych w niej ok. 1200 żołnierzy, którzy wchodzą w skład międzynarodowych sił zbrojnych[85]. Zadaniem tych sił jest wsparcie powstałego w Afganistanie Rządu Tymczasowego przy realizacji zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku w rejonie Kabulu. 19.03.2002r. Niemcy przejęły od Wielkiej Brytanii dowodzenie międzynarodową brygadą *„Południe"* stacjonującą w Kabulu i zostały

[83] http://www.bundeswehr.de/wir/einsatz/print/im_einsatz_afganistan.php
[84] International Security Assistance Force (ISAF) – międzynarodowe siły ochrony działające w Afganistanie na podstawie mandatu Narodów Zjednoczonych.
[85] http://www.bundeswehr.de/service/broschuren/print/broschuren.php

odpowiedzialne za koordynację działań zgrupowaniami na szczeblu taktycznym.

Niemiecki kontyngent wojskowy ISAF, w którego skład wchodzą również żołnierze z Holandii, Austrii i Danii realizuje swoje zadanie głównie poprzez przeprowadzanie patroli w przydzielonym im sektorze odpowiedzialności oraz uczestnicząc w ponownej odbudowie kraju w ramach CIMIC.

3.2. Klasyfikacja operacji pokojowych w Siłach Zbrojnych USA

Problematyka operacji pokojowych w amerykańskich siłach zbrojnych znajduje odzwierciedlenie w regulaminie FM 100-23. Zgodnie z nim rozróżnia się trzy podstawowe rodzaje operacji pokojowych:

- operacje wsparcie dyplomacji (*support to diplomacy*)
- operacje utrzymania pokoju (*peacekeeping*)
- operacje umacniania pokoju (*peace enforcement*)

Operacje wsparcia dyplomacji mogą mieć miejsce zarówno w czasie pokoju jak i konfliktu. Głównym ich celem jest zapobieganie kryzysom. W zależności od sytuacji mogą przybierać one formę:

- tworzenia pokoju (peacemaking);
- budowania pokoju (peace building);
- dyplomacji prewencyjnej (preventive diplomacy).

Podczas prowadzenia tego rodzaju działań wojskowy wkład w osiągnięcie zamierzonego celu odgrywa podrzędną rolę w stosunku do dyplomatycznego procesu tworzenia pokoju. Wiele z tych przedsięwzięć można porównać do typowych działań realizowanych przez siły zbrojne, które występują jako część składowa zadania czasu pokoju. Jednakże w wielu przypadkach nawet samo stacjonowanie międzynarodowych sił militarnych na obszarze konfliktu może przyczynić się do osiągnięcia stabilizacji w regionie oraz stworzenia warunków niezbędnych dla pokojowego rozwiązania sporu.

Tworzenie pokoju, jako pierwsza z wymienionych form, jest zespołem przedsięwzięć, w którego skład wchodzą różnego rodzaju działania pokojowe (dyplomacja, mediacja, negocjacja, itp.), które przyczyniają się do zakończenia sporu i rozwiązania kwestii będących ich przedmiotem.

Działania wojskowe, które wspierają proces tworzenia pokoju obejmują relacje cywilno-wojskowe oraz przedsięwzięcia zapewniające utrzymanie bezpieczeństwa.

Wsparcie procesu dyplomatycznego może zostać również wzmocnione innego rodzaju działaniami, które to związane są z transparencją zaangażowania USA poza granicami kraju (m.in. ćwiczenia, pokojowe rozmieszczenie wojsk itp.). Przedsięwzięcia te przyczyniają się do tworzenia atmosfery współpracy, wzajemnej pomocy oraz zaufania ze strony sojuszników i państw partnerskich, a poprzez to wspierają one wysiłki dyplomatyczne zmierzające do rozwiązywania konfliktów.

Istotną rolę przy wsparciu dyplomacji odgrywa współpraca cywilno-wojskowa oraz wszelkiego rodzaju programy pomocy, wnoszące duży wkład do stabilizacji i bezpieczeństwa na obszarze konfliktu (m.in. poprzez wywieranie wpływu na wiodące grupy etniczne, partie lub inne ugrupowania).

Natomiast **budowanie pokoju** ma miejsce z reguły po zakończeniu konfliktu i obejmuje przede wszystkim działania o charakterze dyplomatycznym, które zmierzają do wzmocnienia i odbudowy infrastruktury cywilnej oraz władz i instytucji państwowych w celu zapobieżenia ponownego powrotu sytuacji kryzysowej. Działania te obejmują ponadto mechanizmy, które zwiększają zaufanie i poprawę sytuacji materialnej oraz wspierają odnowę ekonomiczną regionu. Zazwyczaj przy ich realizacji wymagane jest zaangażowanie zarówno komponentu wojskowego, jak i cywilnego.

Proces budowania pokoju zakłada przywrócenie cywilnych struktur władzy państwowej, odbudowę infrastruktury, gospodarki oraz wszystkich instytucji zapewniających właściwe funkcjonowanie państwa. Dodatkowo może również obejmować udzielanie pomocy przy pierwszych, wolnych wyborach, plebiscytach i demobilizacji stron konfliktu.

Dyplomacja prewencyjna związana jest również z działaniami o charakterze dyplomatycznym, które podejmowane są przed przewidywanym wybuchem kryzysu i ma na celu zapobieżenie lub też ograniczenia przemocy zbrojnej. Działanie te w sytuacjach zaostrzenia konfliktu mogą być wsparte siłami militarnymi. W takim przypadku wsparcie siłami wojskowymi może przybierać formę rozwinięcia prewencyjnego wojsk[86], demonstrację siły lub osiąganie wyższych stanów gotowości.

Zastosowanie w praktyce rozwinięcia prewencyjnego nie zależy od zawieszenia broni lub też układu pokojowego, który został podpisany pomiędzy stronami konfliktu. Pomimo, że siły wojskowe, czy też obserwatorzy pokojowi zostaną rozmieszczeni za zgodą lub na prośbę jednej lub wszystkich zaangażowanych stron, to ich zadania nie muszą być uzgadniane z zainteresowanymi stronami. Tego rodzaju działania mogą mieć zastosowanie zarówno w kryzysach wewnątrzpaństwowych (na prośbę rządu lub określonych stron konfliktu) oraz w sporach o wymiarze międzypaństwowym.

Wydzielone do realizacji tego zadania siły wojskowe mogą wykonywać zadania podobne do przedsięwzięć prowadzonych przez obserwatorów pokojowych. Jednakże dzięki rozwinięciu większej ilości sił, posiadających większe uprawnienia można domagać się dostępu do obszarów potencjalnego konfliktu.

Obecność międzynarodowych sił wojskowych rozmieszczonych na obszarze potencjalnego konfliktu działa w jako czynnik hamujący i ograniczający możliwość użycia przez strony „sporu" przemocy zbrojnej. W ich skład może wchodzić kilka narodowych kontyngentów wyposażonych w uzbrojenie zapewniające im możliwość realizacji zadań ochronnych oraz samoobronę w wypadku zagrożenia życia. Ponadto siły te mogą być wzmocnione jednostkami rozmieszczonymi na morzu lub też zgrupowaniem regionalnych, koalicyjnych sił uderzeniowych. Spektrum możliwych do realizacji zadań może obejmować:

---

[86] Rozwinięcie prewencyjne – oznacza rozwinięcie sił militarnych w celu powstrzymania przemocy w strefie potencjalnego konfliktu, gdzie wzrasta napięcie pomiędzy stronami.

- działania sił „rozjemczych" (w celu zapobieżenia przemocy);
- ochronę pomocy humanitarnej;
- udzielanie wsparcia władzom lokalnym w celu ochrony i zapewnienia bezpieczeństwa zagrożonym mniejszościom narodowym, dla potrzeb zabezpieczenia i utrzymania ważnych z punktu widzenia egzystencji służb (energetyka, gospodarka wodna) oraz w celu utrzymania prawa i porządku.

Siły rozwinięcia prewencyjnego mogą działać również w celu zapewnienia dostępu do obszaru operacji. W tym przypadku przedsięwzięcia te mogą obejmować: obserwowanie i meldowanie o rozwoju sytuacji na obszarze operacji, patrolowanie i zabezpieczenie granicy lub linii demarkacyjnej oraz demonstrację siły.

Operacje utrzymania pokoju obejmują zarówno operacje o charakterze militarnym jak i paramilitarnym, które są podejmowane i przeprowadzane w uzgodnieniu ze stronami konfliktu. Głównym ich celem jest nadzorowanie i pomoc we wdrożeniu istniejących już porozumień pokojowych i układów o zawieszeniu broni oraz wsparcie wysiłków dyplomatycznych dla osiągnięcia długoterminowych umów politycznych. Mogą być one realizowane poprzez:

- obserwację i nadzorowanie realizacji rozejmów;
- meldowanie i monitorowanie;
- nadzór;
- rozpatrywanie skarg i naruszeń porządku;
- negocjacja i mediacja;
- utrzymywanie kontaktów (liaison);
- nadzór rozejmu

Celem **operacji wymuszenia pokoju** jest utrzymanie lub przywrócenie pokoju oraz wsparcie wysiłków dyplomatycznych dla osiągnięcia długoterminowych rozwiązań politycznych. Działania te oznaczają

przedsięwzięcia zmierzające do przywrócenia pokoju za pomocą sił wojskowych lub pod groźbą ich użycia, zgodnie z posiadanymi uprawnieniami międzynarodowymi, w celu zmuszenia stron konfliktu do zastosowania się do ogólnie zaakceptowanych rezolucji lub ustanowionych sankcji. Wymuszenie pokoju może obejmować działania zbrojne, a co się z tym wiąże zadania muszą być dokładnie sprecyzowane i określony stan końca operacji.

Operacje wymuszania pokoju zazwyczaj prowadzone są w kilku fazach. Pierwsza z nich obejmuje rozmieszczenie jednostek pierwszej kolejności użycia w celu podkreślenia obecności wojsk w regionie konfliktu. Natomiast kolejne zmierzają do praktycznego wsparcia ustanowionych władz cywilnych. Zadania przydzielone siłom kontyngentu wojskowego zazwyczaj obejmują:

- przywrócenie i utrzymanie porządku oraz stabilizacji w zagrożonym regionie;
- ochronę pomocy humanitarnej;
- zagwarantowanie i zakaz ruchu;
- wymuszenie sankcji;
- ustanowienie i nadzór stref ochronnych,
- rozdzielenie stron walczących przy użyciu siły oraz inne operacje, określone przez uprawniony do tego mandatem organ.

Przywrócenie i utrzymywanie *porządku oraz stabilizacji* wewnątrz danego państwa lub regionu przez siły wojskowe może mieć miejsce w sytuacji, gdy kompetentne władze cywilne straciły moc wykonawczą i przestały funkcjonować a prognozowany rozwój sytuacji wskazuje na potencjalne zagrożenie praw człowieka oraz stabilizacji w skali międzynarodowej.

Bardzo często tego rodzaju operacje mogą być prowadzone wspólnie z działaniami mającymi na celu ***ochronę pomocy humanitarnej***. Siły pokojowe kontyngentu wojskowego stacjonujące na obszarze konfliktu ze względu na potencjalne zagrożenia akcji pomocy humanitarnej mogą być wyznaczone do ich ochrony lub realizować te zadania samodzielnie.

Tego rodzaju działania zazwyczaj będą wymagały posiadania broni w czasie ich realizacji oraz wcześniejszego ustalenia i utworzenia baz, które będą obejmowały terminale powietrzne lub morskie, trasy lub korytarze transportu, a także miejsca ostatecznego rozdziału zaopatrzenia dla odbiorców.

Gwarancja i zakaz ruchu ma na celu zapewnienie siłom własnym swobody przemieszczania się w powietrzu, na lądzie i morzu. Działania te obejmują przedsięwzięcia zagwarantowania lub zakazu ruchu w poszczególnych obszarach w zależności od stopnia zagrożenia oraz zadań realizowanych w spornym regionie.

W skład komponentu sił lądowych mogą wchodzić wojska piechoty, pancerne, inżynieryjne, żandarmerii oraz lotnictwa wojsk lądowych.

Wymuszenie sankcji może dotyczyć wstrzymania zaopatrzenia, przywilejów dyplomatycznych i handlowych oraz swobody ruchu w państwie, które zostało nimi objęte. Przedsięwzięcia te mogą mieć praktyczne zastosowanie w przypadku, jeżeli zawiodą wszystkie środki dyplomatyczne oraz inne metody pokojowego rozwiązania konfliktu.

Siły lądowe mogą brać w nich udział m.in. poprzez nadzór nad przestrzeganiem zakazu transportu zaopatrzenia dla strony, która została nim objęta. Dodatkowo pojedynczy żołnierze mogą pełnić obowiązki jako inspektorzy na kluczowych punktach tranzytowych.

Ustanowienie i nadzór ochranianych stref. Określone dla potrzeb operacji strefy są geograficznymi obszarami, które z jednej strony mogą obejmować obszar sił jednej lub kilku zaangażowanych w konflikcie stron, które zostały odcięte od wojsk głównych. Z drugiej zaś mogą one obejmować obszar, na którym znajdują się znaczne ilości mniejszości narodowych lub uchodźców, będących obiektem prześladowań jednej z walczących stron.

Wojskom lądowym może zostać powierzone ustanowienie oraz nadzór takich stref (włącznie z ich obroną). Z tego też względu wydzielone do działania w strefie odpowiedzialności siły muszą być odpowiednio wyszkolone

i przygotowane. Zazwyczaj są to jednostki bojowe wraz z siłami wsparcia i bezpośrednim wsparciem lotniczym.

Separacja (rozdzielenie) walczących stron przy użyciu siły jest ostatecznym środkiem mającym zapobiec zagrożeniu pokoju i bezpieczeństwa, który może zostać zastosowany w sytuacji wyczerpania wszystkich środków pokojowego zażegnania konfliktu.

Tego rodzaju działania wymagają użycia wystarczającej do skali zagrożenia sił, ograniczając do minimum prowadzenie działań zaczepnych. Siły wydzielone do realizacji zadań w ramach takiej operacji występują w składzie międzynarodowym, a działania prowadzone przez nie mają charakter operacji połączonych. Operacja ta może obejmować zmniejszanie lub eliminowanie możliwości bojowych jednej lub większej ilości stron konfliktu.

3.3. Operacje pokojowe w sztuce wojennej Sił Zbrojnych Czech

Problematyka działań na rzecz utrzymania pokoju światowego zajmuje ważne miejsce w teorii i praktyce sztuki wojennej, przyjmowanej i akceptowanej w wojskowym środowisku naukowym Republiki Czeskiej. Należy jednak zaznaczyć, że klasyfikują oni wspomniane działania jako operacje pokojowe (*mirowé operace*)., zwracając jednocześnie uwagę na to, iż w terminologii Sojuszu Północno-atlantyckiego występują operacje wsparcia pokoju (*operace na podporu míru*).

Generalnie rzecz ujmując można zauważyć, że definicje operacji pokojowych, ich klasyfikacja, formy i zasady ich prowadzenia nie odbiegają w znacznym stopniu od poglądów wyrażanych w dokumentach sygnowanych przez ONZ oraz dokumentach normatywnych Sojuszu. W teoretycznych założeniach dominują poglądy, że operacje pokojowe należy zaliczać do tzw. operacji niebojowych (*neválečn ch operací*). Podkreśla się również to, że nie są one prowadzone w interesie państwa oraz to, iż nie są skierowane przeciwko jednej ze stron konfliktu. Innymi słowy akcentuje się ich

bezstronność. Bardzo ważne jest również stwierdzenie, że celem operacji pokojowych – w przeciwieństwie do innych typów operacji – nie jest odniesienie zwycięstwa.

W czeskich opracowaniach i dokumentach eksponuje się typowe zasady operacji pokojowych, do których zalicza się:

- cel (*cíl*);
- długotrwałość (*vytrvalost / dlouhodobnost*);
- jedność wysiłków (*jednota úsilí*);
- elastyczność (*pružnost*);
- ograniczenia (*dodržování omezení*);
- mandat (*legitimita*);
- bezpieczeństwo (*bezpečnost*).[87]

Analizując operacje pokojowe podkreśla się również to, że w wielu sytuacjach może dojść do użycia siły. Zasadniczą cechą operacji pokojowej, która odróżnia ją od innych, typowych operacji nie jest sposób użycia siły (może być generalnie rzecz ujmując bardzo podobny), ale cel użycia siły. O ile w typowych operacjach cel sprowadza się zwykle do osiągnięcia zwycięstwa, o tyle w operacjach pokojowych celem jest przywrócenie pokoju oraz stabilizowanie sytuacji (wygaszanie sytuacji konfliktowych).

W klasyfikacji przyjmowanej w Siłach Zbrojnych Republiki Czeskiej podkreśla się, że operacje pokojowe występują obok innych działań prowadzonych na rzecz utrzymania pokoju i światowego bezpieczeństwa. We wspomnianych działaniach wyróżnia się:

- działania prewencyjne (*prevence konfliktu*);
- działania na rzecz wsparcia pokoju (*opatření na posílení míru*);
- operacje utrzymania pokoju (*operace na udržení míru*);
- operacje wymuszania pokoju (*operace na prosazení míru*);
- operacje tworzenia pokoju (*operace vytváření míru*);
- operacje humanitarne (*humanitární operace*)[88].

---

[87] Němec P., Urbánek K.; Operace v příštích letech, VA Brno 2001, s. 80.
[88] Tamże, s.83 i dalsze.

Natomiast operacje wsparcia pokoju, realizowane przez Sojusz Północnoatlantycki definiowane są jako wielofunkcyjne operacje, prowadzone dla wsparcia mandatu ONZ (OBWE, itp.), które obejmują siły zbrojne, dyplomację i organizacje humanitarne. Prowadzone są dla osiągnięcia celów politycznych lub innych warunków, określonych w mandacie. W klasyfikacji wyróżnia się:

- utrzymanie pokoju (*udržování míru*);
- wymuszanie pokoju (*prosazováni míru*);
- zapobieganie konfliktom (*předcházení konfliktu*);
- budowanie pokoju (*budování míru*);
- operacje humanitarne (*humanitární operace*)[89].

W dokumentach i opracowaniach dotyczących operacji pokojowych (operacji wsparcia pokoju) eksponuje się ich podstawy, do których zalicza się zgodę stron konfliktu (*souhlas*), bezstronność (*nestrannost*), wiarygodność (*dův ryhodnost*), wzajemny szacunek (*vzájemn respekt*), przejrzystość (*průhlednost*), swobodę ruchu (*neomezený pohyb*) i współpracę cywilno-wojskową (*civiln -vojenská spolupráce*).

Podobnie jak w innych państwach podkreśla się, że w operacjach pokojowych obowiązują następujące zasady:

- jedność wysiłków (*jednota úsilí*);
- bezstronność (*nestrannost*);
- współpraca (*spolupráce v konsensu*);
- wiarygodność (*dův ryhodnost*);
- przejrzystość (*průhlednost*);
- użycie siły (*použití síly*);
- bezpieczeństwo (*bezpečnost*);
- elastyczność (*pružnost*);
- wzajemne poszanowanie (*vzájemný respekt*);

[89] Tamże, s. 83.

- swoboda ruchu (*volnost pohybu*);
- CIMIC (*civiln -vojenská spolupráce*)[90].

Reasumując, można skonstatować, iż poglądy dotyczące operacji pokojowych (operacji wsparcia pokoju), które dominują w teorii i praktyce czeskiej sztuki wojennej nie odbiegają w swej istocie od poglądów panujących w innych państwach. Posiadają one pewną specyfikę, będącą pochodną czeskich doświadczeń z udziału w misjach i operacjach pokojowych, nie mniej jednak nie wymagają szerszego komentarza.

3.4. Operacje wsparcia pokoju w sztuce wojennej Sił Zbrojnych Szwecji

Operacje wsparcia pokoju w szwedzkich siłach zbrojnych są pojęciem używanym zarówno w odniesieniu do określenia operacji utrzymania jak i wymuszenia pokoju. *„Operacje te różnią się tym od wojny, że nie występuje w nich przeciwnik i jest ona częścią złożonego procesu, który angażuje w czasie jego trwania liczne organizacje dyplomatyczne oraz humanitarne w celu osiągnięcia długoterminowego porozumienia pokojowego"*[91].

W zależności od sytuacji i stopnia *„zgody"* pomiędzy stronami konfliktu mogą one przybierać formy[92]:

- operacji utrzymania pokoju;
- operacji wymuszania pokoju.

Operacje utrzymania pokoju są działaniami prowadzonymi za zgodą stron konfliktu, które to występują jako integralna część procesu pokojowego, zmierzającego do osiągnięcia długotrwałego porozumienia pokojowego. Tak,

---

[90] Tamże, s. 85.
[91] Swedish Joint Military Doctrine: „Peace Suport Operations", Sztokholm 1997, s.1.
[92] Tamże.

więc podstawowym warunkiem dla przeprowadzenia tego rodzaju operacji jest uzyskany w wyniku wcześniejszych porozumień mandat polityczny.

Warunkiem powodzenia operacji jest przestrzeganie w trakcie operacji trzech podstawowych zasad:

- zgodności;
- bezstronności;
- ograniczone lub minimum użycie siły (wyłącznie w przypadku samoobrony).

Operacje utrzymania pokoju mogą być prowadzone pod kierownictwem ONZ lub upoważnionych organizacji regionalnych. Działania te prowadzone są zawsze w oparciu o Rozdział VI Karty Narodów Zjednoczonych i obejmują[93]:

a) Pomoc w trakcie zmian w okresie przejściowym, która zawiera wszystkie formy pomocy wojskowej dla władz cywilnych i odnosi się do takich działań jak: nadzorowanie przekazania władzy, pomoc przy wyborach, reformowanie sił bezpieczeństwa oraz tworzenie lub wspieranie infrastruktury cywilnej. Podstawą dla tego rodzaju działań jest ustanowienie i utrzymanie prawa i porządku w regionie konfliktu, które to przedsięwzięcia mogą wymagać wcześniejszej operacji wymuszenia pokoju. Zadania obejmują wprowadzenie w życie różnego rodzaju porozumień oraz ochronę pomocy humanitarnej i uchodźców. W następstwie konfliktu i w razie braku skutecznego rządu, pomoc w okresie przejściowym może początkowo przyjąć formę bezpośredniej pomocy stronie cywilnej do czasu, zanim nie zostanie odbudowany cywilny aparat władzy państwowej wraz z niezbędnymi dla funkcjonowania państwa instytucjami.

b) Obserwację, monitorowanie i nadzorowanie przestrzegania rozejmów oraz zawieszenia broni - siły wydzielone do działania mogą obserwować, monitorować, weryfikować, meldować oraz nadzorować rozejmy, zawieszenia broni i plany pokojowe. Tradycyjnie obserwatorzy

[93] Tamże, s.7.

pokojowi działają jako „oczy i uszy" Rady Bezpieczeństwa, a ich obecność jest często wystarczająca, ażeby zapobiec zerwaniu zawieszenia broni bądź też umów pokojowych. Obserwatorzy mogą działać pojedynczo lub też w ramach małych wielonarodowych zespołów.

c) Działania prewencyjne – prowadzone są w celu zapobieżenia eskalacji działań wojennych. Operacje te przybierają zwykle formę ustanowienia strefy buforowej pomiędzy stronami konfliktu a wojska biorące nich udział są rozwinięte i gotowe do interwencji. Tego rodzaju działania mają zazwyczaj miejsce w obszarze potencjalnego niż istniejącego już konfliktu.

d) Operacje rozminowywania i usuwania niewybuchów oraz niewypałów. Miny, niewybuchy i niewypały stanowią duże zagrożenie dla wszystkich ludzi w czasie trwania konfliktu oraz po jego zakończeniu. Jednakże, jeśli mandat nie określa tego inaczej, siły wojskowe nie mają prawa usuwać samodzielnie pól minowych, z wyjątkiem tych, które utrudniają im realizację misji.

e) Prawo i porządek - operacje pomocy militarnej mają znaczący udział w osiągnięciu ogólnego celu przyświecającego utrzymaniu prawa i porządku, pomimo iż obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na władzach cywilnych. *W wypadku gwałtownego pogorszenia sytuacji pomoc militarna może być środkiem niezbędnym dla przywrócenia sytuacji do punktu, gdzie policja może ponownie egzekwować prawo.*

f) Wsparcie procesu wyborczego (pomoc w trakcie wyborów). Wojskowe wsparcie dla procesu wyborczego obejmuje zasadniczo urządzenie i ochronę ośrodków wyborczych oraz ubezpieczenie transportu skrzynek z głosami do sztabu wyborczego. *Bez pewnych gwarancji ochrony i bezpieczeństwa ludność cywilna nie będzie miała zaufania do głosowania. Ponowne ustanowienie prawa i porządku oraz stworzenie bezpiecznego otoczenia jest warunkiem koniecznym dla przeprowadzenia wyborów zakończonych sukcesem.*

g) Operacje demobilizacyjne i rozbrojeniowe - mają na celu określenie stopnia nadzorowanego wycofania wojsk, ich demobilizacji, rozbrojenia i przywrócenia do stanu pokojowego walczących stron. W idealnych okolicznościach wyrażenie zgody na demobilizację powinno być dobrowolne, lecz często może to być następstwem rozejmu, utraty zdolności do kontynuowania dalszej walki lub jako konsekwencja powodzenia operacji wymuszania pokoju. Szczegóły porozumień powinny obejmować precyzyjne ustalenia i procedury kierowania procesem demobilizacji.

h) Ustanowienie i kierowanie zawieszeniem broni - siły pokojowe mogą zostać rozwinięte na obszarze działań do nadzorowania różnego rodzaju umów i uzgodnień pomiędzy stronami konfliktu, podczas negocjacji, jako część rozejmu, zawieszenia broni lub innego planu pokojowego. Zawieszenie broni zwykle zależy od jasnego określenia geograficznych linii, obszarów, stref oraz uzgodnionych ram czasowych dla jego wprowadzenia. Są to linie przerwania ognia, strefy buforowe, strefy kontrolne i obszary przerwania ognia. Skuteczne kierowanie zawieszeniem broni wymagać będzie bezpośredniego nadzoru obserwatorów, sił i patroli na lądzie i w powietrzu, a także prawdopodobnie na morzu. *Opóźnione i niewłaściwe reakcje przyniosą szkodę wiarygodności zawieszenia broni i spowodują ryzyko pogorszenia się ogólnej sytuacji bezpieczeństwa.*

i) Ochrona operacji humanitarnych - operacje pomocy humanitarnej powinny zapewnić zaspokojenie potrzeb mieszkańców, uchodźców lub ludzi wysiedlonych. Mogą być one prowadzone samodzielnie przez siły wojskowe lub też z reguły przy wsparciu organizacji pomocy humanitarnej. W wielu przypadkach może również zaistnieć potrzeba wydzielenia sił wojskowych do ochrony rozdziału zaopatrzenia i pracowników zajmujących się niesieniem pomocy.

Operacje wymuszania pokoju. Mianem tym w siłach zbrojnych Szwecji określane są operacje zmierzające do ponownego przywrócenia lub też utrzymania pokoju w sytuacjach konfliktu pomiędzy stronami sporu. Działania te nie wymagają zgody stron konfliktu i są niejako z natury przymusowym użyciem siły lub groźbą jej użycia w celu przywrócenia pokoju i osiągnięcia warunków określonych w mandacie politycznym. Siły przewidziane do realizacji tego rodzaju działań potrzebują odpowiedniej struktury oraz wyposażenia, które umożliwi im użycie środków przymusu przeciw jednej lub wszystkim walczącym stronom.

Operacje wymuszania pokoju zgodnie z Rozdziałem VII Karty ONZ oznaczają przedsięwzięcia mające na celu przywrócenie pokoju na obszarze konfliktu za pomocą środków militarnych.

W zakres ich wchodzą następujące rodzaje działań:

a) Przywracanie pokoju – są to bezstronne działania prowadzone na małą skalę, które związane są z narzucaniem lub przywracaniem prawa i porządku w państwie. Przywracanie pokoju jest z reguły działaniem prekursorskim w stosunku do innych przedsięwzięć o charakterze militarnym, politycznym, wyborczym, humanitarnym i ekonomicznym.

b) Ochrona operacji humanitarnych – w czasie operacji wymuszania pokoju warunki ludności cywilnej oraz organizacji humanitarnych mogą być bardzo ciężkie. Z tego też względu, zadanie ochrony i zapewnienia dostaw pomocy humanitarnej może odgrywać decydującą rolę. Siły kontyngentu wojskowego mogą otrzymać zadanie przywrócenia pokoju i stworzenia stabilnego oraz bezpiecznego otoczenia, w którym mogą mieć miejsce operacje humanitarne.

c) Ograniczanie konfliktu - operacje zapobiegania i ograniczenia konfliktu mają na celu określenie skali interwencji sił „rozdzielających" bez zgody jednej lub większej ilości walczących stron. Są one związane z działaniami interwencyjnymi w regionie rzeczywistego konfliktu, lub też w przypadku, gdy jest on nieuchronny.

d) Rozdzielenie stron prowadzących wojnę przy użyciu siły – tego rodzaju działania interwencyjne są środkiem ostatecznym rozdzielenia walczących stron w sytuacji, gdy wszystkie możliwe sposoby zawiodły. *Pożądanym stanem końcowym nie jest pokonanie walczących stron, lecz zmuszenia ich do separacji i zaprzestania walki.*

e) Ustanowienie i nadzór obszarów chronionych - siły militarne mogą otrzymać zarówno zadanie ustanowienia obszarów chronionych oraz ochrony ludności znajdującej się na nich, jak również w zakresie wsparcia i pomocy ONZ oraz innych pracujących na tych obszarach organizacji. Obowiązek ten może również obejmować zapobieganie atakom przez „otoczoną" ludność i siły spoza obszaru chronionego. *Obszary mają chronić i dać poczucie bezpieczeństwa mieszkańcom, uchodźcom, osobom wysiedlonym oraz jednej lub większej ilości walczących stron. Metodami w tej operacji są: ustanowienie, monitorowanie i egzekwowanie stref „bez broni", utrzymanie terenu, demonstracja sił na dominujących kierunkach, prowadzenie patrolowania i poszukiwań, obsadzanie punktów kontrolnych i inne środki bezpieczeństwa.*

f) Gwarancja i zakaz ruchu – tego typy działania mają uprawnienia do zapewnienia lub też odmowy ruchu w powietrzu, na lądzie i morzu w poszczególnych obszarach i nad pewnymi szlakami komunikacyjnymi. Operacje te mają charakter połączony i prowadzone są na szczeblu operacyjnym. Do realizacji ich wydzielane są siły pokojowe posiadające wysokie możliwości bojowe. Przykładem mogłoby być wprowadzenie strefy zakazu lotu („no-fly zone") w celu zapobiegania atakowania ludności pozbawionej ochrony lub też stworzenie bezpiecznego korytarza („safe corridor"), umożliwiającego swobodne i niezakłócone przemieszczania się uchodźców i środków pomocy.

g) Wymuszanie sankcji – może obejmować wstrzymanie dostaw zaopatrzenia, przywilejów dyplomatycznych i handlowych oraz swobody przemieszczania do i z państwa objętego sankcjami.

4. Wybrane problemy przygotowania wojsk lądowych do udziału w operacjach wsparcia pokoju – doświadczenia i wnioski

4.1. Doświadczenia i wnioski Wojska Polskiego

Stały, aktywny udział Wojska Polskiego w międzynarodowych wysiłkach na rzecz przywracania i utrzymania pokoju w różnych częściach świata ma już przeszło półwieczną tradycję.[94] Udział Polski w operacjach pokojowych jest wyrazem fundamentalnych zasad jej polityki zagranicznej. Natomiast profesjonalizm i zaangażowanie Polaków uczestniczących w tych trudnych i często niebezpiecznych przedsięwzięciach sprawiają, że coraz częściej piastują oni odpowiedzialne stanowiska w dowództwach i sztabach operacji o charakterze pokojowym. Obecnie zaangażowanych jest w operacjach pokojowych 1778[95] uczestników. Liczba uczestników i perspektywa zwiększenia ich liczby w roku bieżącym o 2500[96] powoduje potrzebę weryfikacji obecnego systemu szkolenia wojsk do potrzeb sił pokojowych.

---

[94] W 1953 roku po pierwszy przedstawiciele Wojska Polskiego uczestniczyli w Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych (*Neutral Nations Supervisory Armistice Commission* - NNSC) nadzorującej rozejm na Półwyspie Koreańskim.

[95] Polskie kontyngenty wojskowe w operacjach pokojowych *(stan osobowy na dzień 11.06. 2003 r.):*

- PKW UNDOF (Syria) – 357;
- PKW UNIFIL (Liban) – 225;
- PKW SFOR (Bośnia) – 278;
- PKW KFOR (Kosovo) – 572;
- Operacja "Enduring Freedom" PKW w Afganistanie – 99;
- PKW w Kuwejcie – 56;
- PKW w Bahrajnie – 53;
- PZO w m. Tampa – 3;
- Grupa Inicjatywna PKW w składzie Międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Iraku – 97;
- Misje w których uczestniczą obserwatorzy delegowani przez MON: OBWE (Mołdawia) - 1, UNMIK (Kosowo) - 1, UNIKOM (Kuwejt) - 1, MINURSO (Sahara Zach.) - 1, UNOMIG (Gruzja) - 4, UNMEE (Etiopia i Erytrea) - 6, MONUC (Kongo) - 3, OBWE (Gruzja) - 4

Źródło: Dowództwo Wojsk Lądowych, Zarząd Operacji Lądowych.

[96] Prezydent Aleksander Kwaśniewski podpisał 6.06.br. postanowienie o użyciu polskiego kontyngentu wojskowego w ramach sił stabilizacyjnych w Iraku od 9 czerwca do 31 grudnia 2003 r. Maksymalną liczebność kontyngentu określono na 2 500 żołnierzy.

Udział Wojska Polskiego w operacjach i misjach o charakterze pokojowym oraz współodpowiedzialność za światowy pokój wyznaczają nowe kierunki przygotowania jego uczestników. Od charakteru pierwszej misji obserwacyjnej, w której uczestniczyła Polska w 1953 roku do współcześnie podejmowanych zadań stabilizacyjnych w Iraku nastąpiła ogromna ewolucja zadań pokojowych na świecie. Charakter operacji pokojowych[97] i wsparcia pokoju[98] stawia przed ich uczestnikami nowe wyzwania. Wyzwania wynikają z prawnych instrumentów reagowania międzynarodowych organizacji pokojowych i przekazywanego przez te organizacje mandatu siłom pokojowym. Stąd można postawić tezę, że ***podstawowym determinantem przygotowania Wojska Polskiego do operacji o charakterze pokojowym jest mandat organizacji pokojowej oraz charakter współczesnych i hipotetycznych sytuacji kryzysowych***.

Doświadczenia w zakresie przygotowania uczestników operacji o charakterze pokojowym były i są nadal budowane, wraz z uczestnictwem w nich poszczególnych kontyngentów. Poszukując optymalnych rozwiązań szkoleniowych w zakresie przygotowania personelu operacji o charakterze pokojowym zasadne jest postawienie szeregu pytań.

- ***Czy system przygotowania uczestników operacji wsparcia pokoju powinien być taki sam jak operacji pokojowych?***
- ***Czy zadania szkoleniowe w dotychczasowym kształcie powinny realizować te same ośrodki szkolenia?***
- ***Czy dotychczasowy system przygotowania wojsk lądowych do udziału w operacjach o charakterze pokojowych może być adoptowany do potrzeb operacji wsparcia pokoju?***

Analiza procesu przygotowania wojsk lądowych do udziału w operacjach o charakterze pokojowym pozwala postawić tezę, że problemy rozwiązywane w ramach operacji pokojowych i wsparcia pokoju mają podobny charakter. Nawet jeżeli operacja wsparcia pokoju organizowana jest przez NATO, to zwykle posiada mandat ONZ lub OBWE. W przypadku podejmowanych akcji

---

[97] Są to działania prowadzone z mandatu ONZ lub innej organizacji pokojowej.
[98] Są to działania wspierające pokój, prowadzone za lub bez zgody ONZ przez NATO lub mocarstwo światowe.

pokojowych przez państwo wiodąc, występuje podobna procedura postępowania, a wyszkolenie dla potrzeb operacji pokojowych jest tak samo przydane jak w operacjach wsparcia pokoju. Należy sądzić, że wymagania NATO w zakresie ustaleń postanowień praskich z 2002 roku[99] będą nakładały większe wymagania w zakresie utrzymywania sił zdolnych do podjęcia akcji pokojowych, bojowych i antyterrorystycznych. Dotychczas w ramach zobowiązań, utrzymywane są siły w gotowości do użycia w składzie jednostek międzynarodowych (załącznik 1). Wyznaczone siły do udziału w operacjach międzynarodowych w programach szkolenia mają poszerzoną problematykę o zagadnienia operacji pokojowych i procedury działania w ramach sił wielonarodowych.

Geneza i założenia programowe przygotowania uczestników operacji pokojowym pod auspicjami ONZ

Przygotowanie do udziału w pracach Komisji Państw Neutralnych w Korei w 1953 roku trwało kilka tygodni. Podstawą przygotowania do uczestnictwa w pracach komisji było trwające przez cały okres kursu doskonalenie językowe oraz zapoznanie z dokumentami układu rozjemczego i problematyką prawno-organizacyjną działania Komisji. Przedmiotem kształcenia była również kultura

---

[99] Spotkanie Szefów Państw i Rządów krajów członkowskich NATO na szczycie w Pradze we wrześniu 2002 roku zaowocowało wyznaczeniem kierunku działania na najbliższe lata. Do najistotniejszych decyzji należało zaproszenie kolejnych państw do członkostwa oraz określenie wymiaru gotowości do skutecznych działań wojskowych. W zakresie osiągania gotowości do działania na potencjalne zagrożenia podjęto decyzje dotyczące:

- utworzenia Sił Odpowiedzi NATO (*NATO Response Force*) w celu zapewnienia zdolności do błyskawicznej reakcji wojskowej w odpowiedzi na wszystkie mogące pojawić się zagrożenia;
- dostosowania struktury dowodzenia NATO do prowadzenia wielonarodowych operacji wojskowych o różnym zasięgu, intensywności i w różnym środowisku operacyjnym;
- rozwoju zdolności wojskowych ujętych w tzw. Praskie Zobowiązanie na rzecz Zdolności (*Prague Capabilities Commitment*).

Ostatnia inicjatywa ma charakter jednoznacznych, narodowych deklaracji politycznych do działań indywidualnych lub międzynarodowych. Rozwój zdolności ma zapewnić siłom wojskowym w możliwie krótkim czasie:

- zdolności do przemieszczania i zapewnienia niezbędnego zabezpieczenia działań, również poza terytorium Sojuszu,
- wykorzystania nowoczesnych technologii w zakresie dowodzenia, łączności i wymiany informacji,
- zdolności do operowania w obliczu zagrożenia użyciem BMR, dostępu do nowoczesnych systemów uzbrojenia dla umożliwienia skutecznych i precyzyjnych działań.

Polska zobowiązała się do podjęcia wysiłku na rzecz rozwoju zdolności we wszystkich obszarach. Rodzi to również konsekwencje wyszkolenia sił na odpowiednim poziomie gotowości do działania. *Por. Komunikat BBN.*

i tradycja narodu koreańskiego, geografia rejonu mandatowego oraz przyczyny i historia konfliktu.[100] Na podstawie ogólnych założeń pierwszego kursu, można postawić pytanie, ***czy zakres szkolenia był wystarczający?*** Adekwatność kursu należy mierzyć treścią mandatu i wynikających z niego realizowanych zadań w ramach Komisji. Zadaniem głównym Komisji było nadzorowanie przestrzegania postanowień traktatowych,[101] stąd można postawić tezę, że inspektorzy przygotowani byli adekwatnie do realizowanych zadań. Od początku organizowania i prowadzenia szkolenia uczestników misji i operacji pokojowych nadzór merytoryczny i organizacyjny nad tymi przedsięwzięciami sprawował Zarząd II Sztabu Generalnego WP. Taki system przygotowania uczestników operacji o charakterze pokojowym trwał do 1973 roku.[102] Wynikało to z charakteru stanowisk przydzielanych polskim uczestnikom w ramach misji. Główny nacisk szkolenia kładziony był na przygotowanie językowe i uwarunkowania prawne realizowanych zadań w trakcie misji. Za szkolenie pomocnicze należy postrzegać szkolenie związane z kulturą, historią i geografią miejsca mandatowego. Zakres szkolenia wyznaczał zawsze charakter misji i miejsce jej pełnienia.

Charakter szkolenia uczestników misji i operacji o charakterze pokojowym uległ zmianie z chwilą przyjęcia zadań w ramach Drugich Doraźnych Sił ONZ (*Second United Nations Emergecy Force - UNEF II*) w latach 1973-1979. Do udziału w operacji Polska zgłosiła: szpital polowy, jednostkę logistyczną z pododdziałem inżynieryjnym oraz oficerów do Komendy Głównej UNEF. Pierwsza **Polska Wojskowa Jednostka Specjalna** (PWJS) w 1973 roku

---

[100] Por., Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP, wyd. Adam Marszalek, Toruń 1999, Rozdział 7.

[101] Po okresie dwuletnich walk pozycyjnych wzdłuż 38 równoleżnika, 27 lipca 1953 roku w Panmundżonie został podpisany układ pomiędzy Republiką Korei a Koreańską Republiką Ludowo – Demokratyczną. Na mocy układu za linię rozgraniczenia pomiędzy stronami uznano aktualną linię frontu o szerokości neutralnego pasa 4km.

[102] W podobnym systemie kursowym, głównie w charakterze obserwatorów, inspektorów lub doradców, przygotowywani byli polscy uczestnicy do:

- Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru w latach 1954-1975 w Indochinach (*International Commission for Control and supervision – ICSC*);
- Międzynarodowej Grupy Obserwatorów w latach 1968-1970 w Nigerii (*Observer Team in Nigeria – OTN*);
- Miedzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w latach 1973-1975 w Wietnamie Południowym (*International Commission for Supervision and Control – ICCS*).

szkolona była na bazie obiektów 6DPD w Krakowie. Do szkolenia PWJS oddelegowani byli uczestnicy dotychczasowych misji oraz wydzielona kadra Zarządu II SG WP. Po okresie szkolenia ogólnego, szczególne specjalności przygotowywano w ośrodkach specjalistycznych rodzajów wojsk. Kolejne zmiany sił pokojowych, inspektorów i obserwatorów szkolono przez okres czterech miesięcy w ośrodkach okręgowych. System szkolenia kontyngentu oparty był na czteromiesięcznym okresie szkolenia. W pierwszych dwóch miesiącach organizowano intensywny kurs języka angielskiego dla kierowniczej kadry kontyngentu oraz osób przewidzianych do sprawowania funkcji obserwatora lub inspektora. W kształceniu językowym kładziono duży nacisk na specjalistyczną terminologię oraz obowiązujące procedury operacji pokojowych. Kolejne dwa miesiące przeznaczone były na uzupełnienie obsady personalnej kontyngentu, szkolenie specjalistyczne określonych funkcji i doskonalenie języka angielskiego. Zadania szkoleniowe do potrzeb uczestnictwa w operacjach i misjach pokojowych realizowały okręgi wojskowe. Nadzór merytoryczny nad przygotowaniem uczestników operacji pokojowych sprawował Główny Zarząd Szkolenia Bojowego poprzez powołany Zespół Operacyjny ds. PWJS (ZOds.PWJS) na Bliskim Wschodzie. W 1979 roku ZOds.PWJS na Bliskim Wschodzie przemianowano na Grupę Operacyjną ds. Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Syrii. W takim systemie byli szkoleni uczestnicy misji i operacji kontynuowanych z przed i po 1989 roku:

- **Drugie Doraźne Siły ONZ** (*Second United Nations Emergecy Force - UNEF II*)
- **Siły ONZ do Obserwacji i Rozdzielenia Wojsk** (*United Nations Disengagement Observer Force – UNDOF*) Wzgórzach Golan;
- **Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru w Indochinach** (*International Commission for Control and Supervision – ICSC*);
- **Miedzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Wietnamie Południowym** (*International Commission for Supervision and Control – ICCS*);

- **Międzynarodowej Grupy Obserwatorów w Nigerii** (*Observer Team in Nigeria – OTN*);
- **Grupa Obserwatorów Wojskowych ONZ w Iranie i Iraku** (*United Nations Iran – Iraq Military Obserw Group – UNIIMOG*);
- **Grupa Przejściowej Pomocy ONZ w Namibii** (*United Nations Transition Assistance Group – UNTAG*);
- **Misja Dobrych Usług ONZ w Afganistanie i Pakistanie** (*United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan – UNGOMAP*).

Każdy okręg wojskowy posiadał własny ośrodek i taki stan trwał do 1989 roku.[103] Na podstawie analizy wyników szkolenia poszczególnych ośrodków stwierdzono, że:

- stosowane są różne metody szkolenia, co owocuje również zróżnicowanym poziomem wyszkolenia;
- wyszkoleni i wydelegowani uczestnicy operacji pokojowych z różnych ośrodków okręgowych do wypełnienia tego samego mandatu, właściwy proces zgrywania odbywali dopiero w miejscu mandatowym;
- w wyniku stosowania różnych procedur i metod szkolenia stwierdzono ich nieefektywność - zbyt duże nakłady.

Na podstawie wniosków z analizy efektów szkolenia, w 1989 roku rozwiązano okręgowe ośrodki szkolenia do potrzeb operacji pokojowych i powołano **Wojskowe Centrum Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych ONZ** (WCSdpSP ONZ) **w Kielcach.**[104] Zadaniem centrum było przygotowanie kontyngentów i obserwatorów kierowanych z różnych okręgów do potrzeb operacji pokojowych. Pod względem merytorycznym utworzone centrum podlegało Zarządowi XV SG WP, a pod względem gospodarczym WOW. WCSdpSP ONZ rozpoczęło swoją praktyczną działalność w 1990 roku od przygotowania kolejnej zmiany PKW UNDOF.

W centrum wypracowano 2,5 miesięczny cykl przygotowania kolejnej zmiany kontyngentu. Przez okres 1,5 miesiąca trwało szkolenie językowe

---

[103] Okręgi wojskowe posiadały swoje ośrodki w następujących garnizonach: POW w Budowie, SOW w Ząbkowicach Śląskich i Kłodzku, WOW w Kielcach.

w różnych grupach specjalistycznych w zależności od posiadanych umiejętności i przewidywanych zadań. Ostatni miesiąc kursu przeznaczony był na szkolenie specjalistyczne i zgrywanie kontyngentu. Szkolenie specjalistyczne prowadzone było w ośrodkach specjalistycznych: łącznościowców (na węzłach łączności WOW i ŚOW), saperów (w Kazuniu), lekarzy (w Katedrze Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni) i kierowców (w Pile). W grupach specjalistycznych kierowniczej kadry kontyngentu prowadzono szkolenie w zakresie procedur operacyjnych i logistycznych. W tym okresie, w zakresie podstawowych zwrotów językowych szkoleni byli żołnierze służby zasadniczej. Szkolenie prowadziła kadra centrum oraz doraźnie uczestnicy poprzednich kontyngentów z adekwatnych rejonów mandatowych. Można postawić tezę, iż ***był to okres szkolenia w centrum, kiedy na bieżąco korygowane były programy szkolenia na podstawie doświadczeń poprzednich kontyngentów. Specyfika danego rejonu mandatowego przekazywana była przez uczestników poprzednich operacji pokojowych.***

System szkolenia uległ zmianie w 1992 roku, kiedy okazało się, że baza WCSdpSP ONZ jest niewystarczająca do przygotowania trzech zmian kontyngentów: UNDOF, UNTAG, UNPROFOR[105] (*United Nations Procetion Force* – Siły Ochronne ONZ). Wówczas opracowano system szkolenia kursowego. W systemie kursowym w i poza centrum szkolono w specjalności: ***obserwator wojskowy, służby medyczne, służby logistyczne, żandarmeria wojskowa, służby operacyjne, saper, kierowca, łącznościowiec***. Kursy trwały 4-6 tygodni. W ramach kursu można było jednocześnie przygotowywać więcej specjalności do różnych rejonów mandatowych, łączyć ich uczestników w jedną grupę szkoleniową. Takie rozwiązanie pozwalało przygotowywać dowolną liczbę kandydatów do uczestnictwa w operacjach pokojowych. Natomiast szkolenie całego kontyngentu trwało bezpośrednio przed wyjazdem do rejonu mandatowego w WCSdpSP ONZ. Okres szkolenia kontyngentu trwał 25 dni. Do głównych zadań szkolenia należało: ostateczne ustalenie składu personalnego

[104] Zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego WP nr PF82/org. z dnia 10.07. 1989.
[105] Pierwsza zmiana kontyngenty była przygotowana w Opolu.

kontyngentu oraz zgrywanie jego podstawowych elementów organizacyjnych i szczególnych specjalności.

W latach1992-1993 dokonano zmian kompetencji w zakresie kierowania kontyngentami. Na podstawie „Raportu w sprawie udziału Polski w międzynarodowych operacjach pokojowych, z dnia 15 lipca 1993" opracowanego przez komisję pod przewodnictwem Wiceministra ON, dokonano podziału kompetencji, które dotychczas były nieadekwatne do zmian strukturalnych i funkcjonalnych zachodzących w WP. Na podstawie „Decyzji nr 5/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 stycznia 1994 roku" nastąpił podział kompetencji w zakresie przygotowania i kierowania kontyngentami pokojowymi. Za proces organizowania i szkolenia kontyngentów odpowiadał Szef SG WP, któremu podlegało WCSpdSP ONZ. Kontyngenty poza granicami kraju podlegały Sekretarzowi Stanu MON, a później również Podsekretarzowi ds. współpracy z zagranicą.

W wyniku doświadczeń ewolucji uległ również program szkolenia personelu na potrzeby sił pokojowych. Od 1999 roku realizowany jest w WCSdpSP ONZ system szkolenia oparty na trzech etapach. Etap pierwszy obejmuje szkolenie wstępne w wytypowanych jednostkach wojskowych. Etap drugi obejmuje szkolenie zasadnicze realizowane w WCSdpSP. Natomiast etap trzeci realizowany jest w miejscu mandatowym. Taki tok szkolenia trwa do chwili obecnej.

Poszerzające się spektrum zadań pokojowych oraz potrzeba realizacji zadań z mandatu międzynarodowych organizacji pokojowych (ONZ, OBWE) i NATO spowodowało ewolucję WCSdpSP ONZ na **Ośrodek Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych** (OSnpSP) **w Kielcach.**[106] Zadaniem powołanego OSnpSP jest przygotowanie Polskich Kontyngentów Wojskowych (PKW) dla sił pokojowych organizacji międzynarodowych oraz kandydatów na obserwatorów wojskowych. Kielce stały się ośrodkiem przygotowań polskiego personelu wojskowego do służby w operacjach pokojowych. Ośrodek może wyszkolić do 800 żołnierzy jednorazowo. W zależności od potrzeb szkoli również

[106] Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 89/org./P5 z dnia 02.10.2001 roku.

obserwatorów. Kursy szkoleniowe obejmują takie zasadnicze specjalności, jak: **służby operacyjne, logistyczne, medyczne, obserwatorów wojskowych, żandarmerię, saperów** itp. Personel przygotowujący się do misji pokojowych przechodzi szkolenia m.in. z zakresu obsługi broni, czytania map, udzielania pierwszej pomocy. Szczególną uwagę przywiązuje się do aspektów bezpieczeństwa, tak by zapewnić polskiemu personelowi odbywającemu służbę w siłach pokojowych maksymalne bezpieczeństwo. Każdy z żołnierzy ma możność zapoznania się z historią, kulturą, gospodarką oraz uwarunkowaniami społeczno-politycznymi państwa, na którego terytorium będzie wypełniał mandat organizacji pokojowej. Wynika stąd, że OSnpSP przygotowuje uczestników do operacji posiadających mandat międzynarodowej organizacji pokojowej.

Geneza przygotowania operacji wsparcia pokoju w WP

Według przedstawionych procedur realizowane było szkolenie na potrzeby operacji pokojowych ONZ. Inne założenia szkoleniowe przyjęto podczas przygotowania kontyngentu sił w 1996 roku na potrzeby operacji wsparcia pokoju NATO, w ramach programu „Partnerstwo dla Pokoju"[107] (PdP). Wydzielony batalion (16bpd) z 6BDSz po włączeniu go w program „Partnerstwo dla Pokoju" szkolony był w 1995 roku w dotychczasowej jednostce, w celu osiągnięcia interoperacyjności z siłami NATO. W procesie szkolenia w charakterze doradców i instruktorów uczestniczyła wydzielona kadra WCSdpSP. Po podjęciu decyzji o wydzieleniu 16bpd do operacji Siły Implementacyjne (*Implementation Force* –

[107] Partnerstwo dla Pokoju (PdP), (ang. Partnership for Peace, PfP),-program współpracy państw NATO z krajami Europy Środkowo-Wschodniej oraz członkami KBWE, zasygnalizowany przez sekretarza obrony USA L. Aspina w 1993. Ostateczna decyzja w tej sprawie zapadła na szczycie NATO w 1994. Przyjęto tam 3 dokumenty – Deklarację szefów państw i rządów "16", Zaproszenie do udziału w PdP i tzw. Dokument Ramowy PdP. Ten ostatni określał warunki partnerstwa: kierowanie się w polityce zasadami Karty ONZ, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Aktu końcowego KBWE oraz ustaleniami rokowań rozbrojeniowych, a dalej – przejrzystość w planowaniu obronnym i pracy nad budżetem wojskowym, demokratyczna kontrola nad wojskiem, zdolność i gotowość do udziału w operacjach pokojowych ONZ i KBWE, jeśli są one zgodne z konstytucją danego kraju, odbywanie wspólnych ćwiczeń i szkoleń wraz z oddziałami NATO. Program nie określał kryteriów ani terminów przyszłego członkostwa, nie gwarantował pomocy w razie wojennego zagrożenia. Program „Partnerstwa dla Pokoju" został oficjalnie przyjęty na odbywającym się w dniach 10–11stycznia 1994 roku szczycie NATO szefów państw i rządów członkowskich w Brukseli.

IFOR)[108], kadrę kierowniczą kontyngentu skierowano na szkolenie do WCSdpSP w Kielcach. Treścią szkolenia było zapoznanie się z tłem konfliktu i rejonem mandatowym oraz procedurami kierowania kontyngentem. Kolejne zmiany IFOR były również szkolone na bazie 6BPD, a kadra kontyngentu w Kielcach.

Celem powołania międzynarodowej misji pokojowej było ustanowienie długotrwałego wstrzymania się od wrogich działań przez strony konfliktu na terenie Bośni – Hercegowiny. Siły IFOR otrzymały szereg uprawnień, włącznie z możliwością prowadzenia działań militarnych, w celu zapewnienia realizacji postanowień traktatu pokojowego. Siły pokojowe IFOR były odpowiedzialne za:

- kontrolę i zapewnienie podporządkowania się wszystkich stron konfliktu uregulowaniom „Porozumienia z Dayton";
- autoryzowanie i kierowanie oznaczaniem linii zawieszenia ognia, strefy rozdzielenia oraz linii rozdzielenia;
- nawiązywanie kontaktów z lokalnymi władzami cywilnymi i wojskowymi;
- pomoc przy tworzeniu bezpiecznych warunków pracy dla innych organizacji międzynarodowych;
- kontrolę oczyszczania pól minowych;

---

[108] Podstawą prawną funkcjonowania sił międzynarodowych w Bośni – Hercegowinie jest „Porozumienie w sprawie wojskowych aspektów ustanowienia pokoju na terenach Bośni i Hercegowiny", podpisane w dniu 21 listopada 1995 roku. Artykuł pierwszy tego dokumentu upoważnił Radę Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych do przyjęcia rezolucji dającej prawo państwom członkowskim NATO i organizacjom regionalnym do utworzenia Międzynarodowych Sił Wdrożeniowych IFO*R*. W dniu 23 listopada 1995 roku NATO podpisało z Republiką Bośni i Hercegowiny oraz Republiką Chorwacji porozumienia dotyczące statusu IFOR, natomiast z Federalną Republiką Jugosławii porozumienie w kwestii tranzytu sił uczestniczących w operacji pokojowej. Przygotowywana przez społeczność międzynarodową misja pokojowa nie miałaby racji bytu, w sytuacji utrzymywania się na Bałkanach konfliktu zbrojnego. Pod presją USA i społeczności międzynarodowej, liderzy Chorwacji, Federacyjnej Republiki Jugosławii i muzułmanów bośniackich 21 listopada 1995 roku podpisali w Dayton (USA) porozumienie w sprawie pokojowego uregulowania konfliktu w Bośni i Hercegowinie, zwanego od miejsca podpisania „Porozumieniem z Dayton". Stosowne porozumienie pokojowe między stronami konfliktu w Bośni i Hercegowinie zostało podpisane w Paryżu w dniu 14 grudnia 1995 roku. Dało to możliwość do podjęcia dalszych działań, będących realizacją „Porozumienia z Dayton". Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych rezolucją nr 1031 z dnia 15 grudnia 1995 roku powołała siły IFOR. Polska przystąpiła do udziału w operacji wsparcia pokoju w oparciu o zaproszenie Sekretarza Generalnego NATO do udziału w Siłach Wdrożeniowych IFOR w Bośni i Hercegowinie, z dnia 6 grudnia 1995 roku. W dniu 11 grudnia 1995 roku Polska udzieliła pozytywnej odpowiedzi. Minister Obrony Narodowej, na podstawie uchwały nr 141\95 Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 1995 roku, wydał decyzję nr 195\MON w sprawie sformowania i działania Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach Wdrożeniowych. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w dniu 15 grudnia 1995 roku wydał zarządzenie w sprawie przygotowania 16bpd do składu sił IFOR w ramach operacji NATO w Bośni –Hercegowinie oraz funkcjonowania batalionu w rejonie mandatowym.

- obserwację i przeciwdziałanie zakłóceniom przemieszczania się ludności cywilnej, uchodźców i uciekinierów.

Na przełomie stycznia i lutego 1996 roku 16bpd znalazł się na terenie Bośni i Hercegowiny. Na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Danią, Finlandią, Norwegią, Szwecją i Polską wszedł w skład Brygady Nordycko-Polskiej.[109] Działanie PKW kontynuowane jest w ramach operacji SFOR (*Stablization Forces*), która jest kontynuacją Sił Wdrożeniowych IFOR w Bośni.[110]

Organizacja oraz przygotowanie batalionu do wykonywania zadań operacyjnych obywało się w czterech etapach:

- **ustalenie etatu i tabeli należności do etatu;**
- **kompletowanie - dobór stanu osobowego i wykonanie badań lekarskich;**
- **kompletowanie sprzętu i wyposażenia;**
- **szkolenie, zgrywanie obsług i załóg.**

W okresie przygotowania batalionu do wyjazdu wszystkie cztery etapy przebiegały jednocześnie, co wprowadzało pewną dezorganizację w proces szkolenia i przygotowania. Dlatego też, zasadna jest teza, że etap 1 i 2 związany z ostatecznym etatem jednostki powinien zostać zakończony na 2 miesiące przed wyjazdem do rejonu działania. Etap 3 związany z kompletowaniem sprzętu powinien zostać zakończony miesiąc przed wyjazdem. Natomiast pozostały czas powinien być spożytkowany na zgrywanie załóg, drużyn i plutonów w wykonywaniu przewidywanych zadań w rejonie mandatowym.

Bardzo ważnym elementem przygotowania zwartej jednostki do operacji o charakterze pokojowym jest szkolenie w kraju. Powinno odbywać się na każdym szczeblu i w pionie funkcjonalnym. W 16bpd szkolenie determinowały wstępne dane z przyszłego rejonu mandatowego. Na ich podstawie określono koncepcje szkolenia batalionu. Szkolenie odbywało się etapami.

---

[109] NORDPOLBDE – Brygada Nordycko - Polska

[110] Rada Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych rezolucją nr 1088 stworzyła Siły Stabilizujące – SFOR. Na podstawie uchwały Rady Ministrów nr 146/96 z dnia 17 grudnia 1996 roku oraz decyzji Ministra Obrony Narodowej nr 1/MON z dnia 6 stycznia 1997 roku został powołany Polski Kontyngent Wojskowy do działania w ramach sił SFOR w Bośni –Hercegowinie.

Etap I: szkolenie dowództwa w ramach połączonych sztabów batalionów (jednostek) planowanych do udziału w operacji. Miało ono miejsce na przełomie września i października 1995 roku.

Etap II: szkolenia sztabu:

- prowadzone przez oficerów mających za sobą doświadczenia wyniesione z udziału we wcześniejszych operacjach pokojowych ONZ lub NATO;
- prowadzone przez przedstawicieli sztabu brygady, w skład której wchodzić miał batalion (sztab NORDPOLBDE);
- udział sztabu batalionu w ćwiczeniu zgrywajacym.

Etap III: szkolenie kadry pododdziałów.

Etap IV: szkolenia pododdziałów (załogi, drużyny, plutony, ćwiczenia zgrywające pododdziały, strzelania).

Przygotowanie do potrzeb operacji o charakterze pokojowym realizowane było w treściach wielu przedmiotów.

W ramach bezpieczeństwa i higieny pracy zwracano uwagę na:

- zasady bezpieczeństwa w czasie pełnienia służby w misji IFOR;
- występujące zagrożenia utraty życia lub zdrowia.

Działalność operacyjna postrzegana była wokół trzech głównych zagadnień:

- ogólne zasady prowadzenia działalności przez siły pokojowe IFOR;
- zasady działalności batalionu według standartowych procedur operacyjnych,[111] a w tym:
  - gotowość alarmowa,
  - kontakty ze stronami konfliktu,
  - zabezpieczenie inżynieryjne (przeciwminowe),
  - zabezpieczenie przeciwchemiczne,
  - bezpieczeństwo pododdziałów,
  - zasady użycia siły,[112]
  - porady dla dowódców w zakresie użycia broni,

[111] SOP – standard operational procedure
[112] ROE – rules of engagement

- organizacja systemu meldunków,
- rozkaz operacyjny dowódcy batalionu do działania w rejonie;

- zasady działania elementów operacyjnych w rejonie odpowiedzialności batalionu, a w tym:
  - zasady działania punktu kontrolnego,
  - zasady działania posterunku obserwacyjnego,
  - zasady działania patrolu,
  - zasady działania grupy szybkiego reagowania.

Szkolenie z łączność obejmowało:

- organizację systemu łączności batalionu,
- przepisy korespondencji radiowej,
- ogólne zasady nawiązywania łączności,
- procedury radiowe obowiązujące w IFOR,
- prowadzenie korespondencji przy użyciu radiostacji znajdujących się na wyposażeniu batalionu.

W ramach szkolenia inżynieryjno – saperskie zwracano uwagę na:

- ogólne zasady bezpieczeństwa w czasie wykonywania zadań operacyjnych w IFOR ze szczególnym uwzględnieniem zagrożenia spowodowanego minami,
- rodzaje min i sposoby ich ustawiania,
- ogólną budowę, przeznaczenie i zasady działania min stosowanych w konflikcie bałkańskim,
- metody minowania dróg i poboczy,
- miny – niespodzianki,
- charakterystykę miejsc występowania min,
- sposoby budowy fortyfikacji polowych przy wykorzystaniu typowych i nietypowych materiałów fortyfikacyjnych.

Szkolenie przeciwchemiczne dotyczyło:

- budowy, przeznaczenia oraz posługiwania się maską przeciwgazową MP – 5,

- budowy, przeznaczenia oraz posługiwania się odzieżą ochronną L-2,
- prowadzenia zabiegów sanitarnych,
- prowadzenia zabiegów specjalnych sprzętu,
- sposobów ochrony przed toksycznymi skażeniami przemysłowymi.

W ramach szkolenia taktycznego skupiono szczególną uwagę na zgranie podstawowych struktur organizacyjnych, na kanwie przewidywanych typowych zadań:

- działanie drużyny, plutonu po ogłoszeniu sygnału do ewakuacji,
- drużyna w działaniu na punkcie obserwacyjnym,
- kierowanie ogniem drużyny, plutonu,
- pluton w działaniu na punkcie kontrolnym,
- pluton w obronie punktu kontrolnego.

Szkolenie z rozpoznania dotyczyło charakterystycznych zadań realizowanych w operacjach wsparcia pokoju:

- organizacja sił wojskowych stron konfliktu,
- uzbrojenie będące na wyposażeniu żołnierzy wojskowych stron konfliktu,
- umundurowanie i oznaczenia żołnierzy wojskowych stron konfliktu,
- zasady prowadzenia obserwacji,
- sposoby meldowania (meldunek SALUTE, meldunek 4 x W)[113],
- prowadzenie działań przeciw rozpoznawczych.

Szkolenie ogniowe obejmowało:

- zasady bezpieczeństwa przy posługiwaniu się bronią,
- strzelanie z broni strzeleckiej (z różnych rodzajów broni),
- strzelanie z broni pokładowej BWP i BRDM,
- posługiwanie się przyrządami obserwacyjnym w dzień i w nocy.

W ramach terenoznawstwa szkolono:

- orientowanie się w terenie przy pomocy mapy,
- określanie współrzędnych prostokątnych wg odwzorowania UTM,

[113] SALUTE – size (wielkość), activity (działanie), location (miejsce), uniform (umundurowanie), time (czas), equipment (wyposażenie). 4 x W - who (kto?), what (co?), where (gdzie?), when (kiedy?).

- posługiwanie się odbiornikiem GPS,
- określanie odległości różnymi sposobami.

Historia konfliktu dotyczyła zagadnień:

- historii powstania Jugosławii,
- historycznych, społecznych i religijnych uwarunkowań konfliktu,
- próby rozwiązania konfliktu przez społeczność międzynarodową,
- sytuacji wojskowo-politycznej w rejonie działania batalionu,
- celu i zadań operacji oraz batalionu w aspekcie porozumień pokojowych.

Problemy prawa postrzegano w kategoriach przysługujących należności i odpowiedzialności uczestnika operacji pokojowej:

- należności przysługujące żołnierzowi z tytułu pełnienia misji poza granicami kraju,
- sposoby dochodzenia odszkodowań za utratę życia lub zdrowia,
- zasady odpowiedzialności za popełnione przestępstwa i wykroczenia,
- zasady zwalniania z pełnienia służby w siłach IFOR.

Szkolenie sanitarne obejmowało:

- zasady użycia indywidualnego wyposażenia żołnierzy (IPP, IPR, opatrunek osobisty),
- zachowanie się i sposób postępowania w przypadku wybuchu miny,
- zasady i techniki wykonywania sztucznego oddychania,
- rodzaje i sposoby tamowania krwotoków,
- zasady i techniki opatrywania ran,
- ewakuacja rannego z pola minowego,
- procedury medycznej ewakuacji.

Na podstawie tematyki szkolenia i poziomu realizowanych zadań w ramach IFOR i SFOR, można postawić tezę, iż były to pierwsze doświadczenia przygotowania etatowego pododdziału do operacji wsparcia pokoju. Układ szkolenia dotyczy realnego zadania i warunków realizacji mandatu. Kolejne zmiany IFOR i SFOR przygotowywane były według podobnego zakresu

tematycznego. Należy mieć świadomość, że do każdego charakteru operacji pokojowej i warunków jej realizacji szkolenie powinno być modyfikowane.

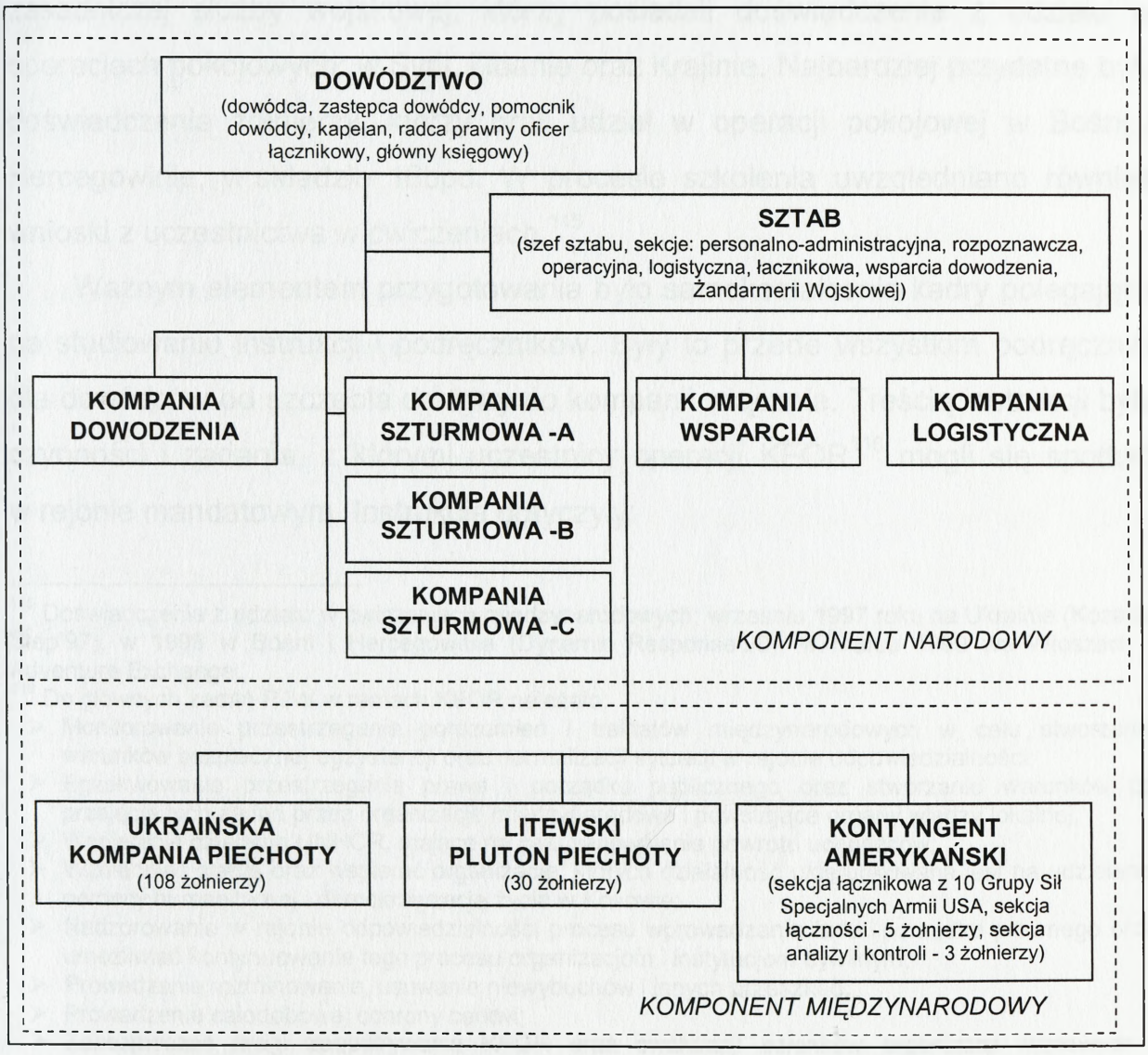
Ważnym elementem przygotowania jednostki do operacji poza granicami kraju i jej funkcjonowania jest przygotowanie językowe. W 16bpd problem został rozwiązany poprzez wyznaczenie do spełniania kierowniczych funkcji osób posługujące się językiem angielskim na poziomie określonym przez STANAG 6001 jako – 3.3.3.3. Należy dążyć do tego, aby w każdej sekcji były 2-3 osoby z wymaganą znajomością języka angielskiego. Również w pododdziałach znajomość języka angielskiego jest bardzo ważna. Ze względu na dużą samodzielność plutonów, a nawet drużyn i realizowanych przez nie zadań. Koniecznym wydaje się również posiadanie w etacie jednostki 2-3 tłumaczy języka angielskiego niezbędnych np. do pomocy w tłumaczeniu bądź opracowywania dokumentów. Kolejnym problemem są tłumacze języka lokalnego. Właściwa realizacja zadań mandatowych bez tłumaczy języka lokalnego jest niemożliwa. W jednostce szczebla batalion, konieczne jest posiadanie w strukturze etatowej 2-3 tłumaczy występujących na misji w charakterze żołnierza (mogą to być np. rezerwiści powołani do służby). Pozostałą ilość tłumaczy języka lokalnego można zatrudnić po jednej osobie z każdej strony konfliktu.

W 1999 roku zdecydowano, że trzonem **PKW KFOR**[114] w Kosowie będzie 18bdsz z Bielska – Białej z 6BDSZ, który od początku 1998 roku wchodził w skład Odwodu Strategicznego Dowódcy SFOR w Bośni i Hercegowinie. Głównym zadaniem odwodu było utrzymanie stałej gotowości bojowej z możliwością użycia, w przypadku zagrożenia jednostek pełniących służbę

---

[114] Podstawą prawną udziału 18 bdsz w operacji KFOR była:
- Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244 - 10.06.1999;
- Postanowienie Prezydenta RP - 18.06.1999;
- Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej nr 66/org. -16.06.1999;
- Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 115/MON - 19.06.1999;
- Rozkaz Szefa Sztabu Generalnego WP nr 67/org. -16.06.1999;
- Wytyczne podsekretarza stanu d/s. współpracy z zagranicą i integracji z organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego - 21.06.1999;
- Rozkaz Dowódcy Wojsk Lądowych nr z-26/org. - 17.06.1999;
- OPCON - TF FALCON;
- OPCOM - P3 - Sztab Generalny;
- Postanowienie Prezydenta RP - 28.02.2000.

w siłach SFOR. Fakt ten spowodował, że batalion otrzymał nową strukturę organizacyjną oraz wyposażenie, dostosowane do standardów NATO już pod koniec 1997 roku. Dokonując zmian strukturalnych, skorzystano przede wszystkim z doświadczeń 16bpd, który przeszedł podobną restrukturyzację w 1995 roku, przygotowując się do udziału w misji IFOR w Bośni i Hercegowinie. Do potrzeb operacji KFOR w Kosowie stworzono nową strukturę batalionu (rys.4.1).

Rysunek 4.1. Organizacja batalionu operacyjnego w ramach KFOR

Proces przygotowania batalionu do wykonywania zadań operacyjnych rozpoczął się już na początku 1998 roku, ponieważ batalion pełnił funkcje odwodu dowódcy SFOR. Stąd, wszystkie zadania realizowane w tym okresie przygotowywały batalion pod względem merytorycznym do przyszłej operacji. Początkowo szkolenie oparte było na programach obowiązujących w WCSdpSP ONZ. Podczas szkolenia uwzględniano wnioski żołnierzy batalionu, uczestników wcześniejszych operacji pokojowych. Okazało się, że batalion posiada wielu doświadczonych żołnierzy, zarówno zawodowych jak i nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, którzy posiadali doświadczenie z udziału w operacjach pokojowych: w Syrii, Libanie oraz Krajinie. Najbardziej przydatne były doświadczenia żołnierzy, którzy brali udział w operacji pokojowej w Bośni i Hercegowinie, w składzie 16bpd. W procesie szkolenia uwzględniano również wnioski z uczestnictwa w ćwiczeniach.[115]

Ważnym elementem przygotowania było samokształcenie kadry polegające na studiowaniu instrukcji i podręczników. Były to przede wszystkim podręczniki dla dowódców od szczebla drużyny do kompanii włącznie. Treścią instrukcji były czynności i zadania, z którymi uczestnicy operacji KFOR[116] mogli się spotkać w rejonie mandatowym. Instrukcje dotyczyły:

---

[115] Doświadczenia z udziału w ćwiczeniach międzynarodowych: wrześniu 1997 roku na Ukrainie (Kozacki Step'97), w 1998 w Bośni i Hercegowinie (Dynamic Response'98), w marcu 1999 we Włoszech - Adventure Exchange.

[116] Do głównych zadań PJW w ramach KFOR należało:

- Monitorowanie przestrzegania porozumień i traktatów międzynarodowych w celu stworzenia warunków bezpiecznej egzystencji oraz normalizacji sytuacji w rejonie odpowiedzialności;
- Egzekwowanie przestrzegania prawa i porządku publicznego oraz stworzenie warunków do przejęcia tych zadań przez organizacje międzynarodowe i powstające organy władzy lokalnej;
- Wspieranie działania UNHCR, mające na celu zapewnienie powrotu uchodźców;
- Wzmacniać status oraz wspierać organizacje, których działalność ukierunkowana jest na udzielanie pomocy humanitarnej i demokratyzację życia w Kosowie;
- Nadzorowanie w rejonie odpowiedzialności procesu wprowadzania ładu i porządku prawnego oraz umożliwiać kontynuowanie tego procesu organizacjom i instytucjom cywilnym;
- Prowadzenie rozminowania, usuwanie niewybuchów i innych przeszkód;
- Prowadzenie całodobowej ochrony cerkwi;
- Zabezpieczać drogi zaopatrywania KFOR oraz ewakuacji członków organizacji rządowych i pozarządowych;
- Utrzymywać ochronę i obserwację kościołów;
- Prowadzić 24-godzinną ochronę na przejściach granicznych;
- Prowadzić patrole z zadaniem demonstrowania obecności militarnej wojsk KFOR w rejonie odpowiedzialności.
- Zapewnić bezpieczeństwo na głównych drogach w rejonie odpowiedzialności.

Realizacja powyższych zadań odbywała się różnymi technikami. Do najczęściej stosowanych należy zaliczyć:

- zorganizowania i wyposażenia punktu kontroli oraz posterunku obserwacyjnego;
- procedur sprawdzania budynków, pojazdów i osób;
- zasad patrolowania i eskortowania;
- procedur zatrzymywania osób oraz konfiskowania broni, amunicji i materiałów niebezpiecznych;
- rodzaju zagrożeń występujących w rejonie przyszłej operacji pokojowej.

Dodatkowo prowadzone były zajęcia, które przybliżały historię, kulturę, geografię, religię i główne problemy polityczne w rejonie Bałkanów. Bezpośrednio przed wyjazdem do Kosowa informacje te zostały rozszerzone o przyszły rejon odpowiedzialności. Można postawić tezę, że okres półtorarocznego szkolenia batalionu w ramach zadań Odwodu Strategicznego Dowódcy SFOR w Bośni i Hercegowinie był niezmiernie przydatny w przygotowaniu do realizacji przyszłych zadań w ramach KFOR. Wielu żołnierzy batalionu, posiadało paszporty i wyraziło swój akces do służby poza granicami kraju. Warunkowane to było wymogiem służby w Odwodzie Strategicznym. Pododdziały były zgrane w wyniku wspólnych ćwiczeń. Ważnym czynnikiem był również fakt, że coraz więcej żołnierzy batalionu było żołnierzami służby nadterminowej. Pozwoliło to stworzyć odpowiednio wyszkolony rdzeń w pododdziałach i obsadzać nimi najbardziej istotne funkcje.

Od 1996 roku Polska aktywnie uczestniczy w operacjach: IFOR, a następnie SFOR w Bośni i Hercegowinie. W 1999 roku polscy żołnierze uczestniczyli w misji humanitarnej na terenie Albanii w ramach Wielonarodowych Sił NATO (AFOR)[117]. Od 2000 roku Polska uczestniczyła w misjach pokojowych KFOR w Kosowie, a od 2002 roku w operacji Endiuring Freedom w Afganistanie.

- patrolowanie;
- eskortowanie (konwojowanie);
- utrzymywanie tymczasowych punktów kontrolnych;
- przeszukiwanie;
- blokady dróg.

[117] Kontyngent tworzyło 140 żołnierzy z 21 Brygady Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa oraz personel w dowództwie misji. Jego podstawowym zadaniem była ochrona kwatery głównej Sił NATO w Albanii oraz ochrona konwojów z pomocą humanitarną.

Zebrane doświadczenia z przygotowania do operacji o charakterze pokojowym i ich przebieg są podstawą do sformułowania poniższych wniosków.

Wnioski

1. Etatowe jednostki Wojska Polskiego do udziału w operacjach pokojowych prowadzonych przez ONZ, OBWE, NATO występują tylko z nazwy, z wyjątkiem pierwszych zmian kontyngentu IFOR i KFOR. Mając na uwadze uczestnictwo etatowej jednostki wojskowej w operacji o charakterze pokojowym należałoby dokonać zmian prawnych. Ponieważ dotychczasowe uczestnictwo żołnierzy polskich oparte jest na zasadzie dobrowolności, co powoduje dekompozycje obsady etatowej kierowanej jednostki. Ważnym problemem przy kierowaniu jednostek zwartych poza granice kraju jest problem żołnierzy służby zasadniczej. Jednostki przewidziane do użycia w operacjach pokojowych powinny składać się wyłącznie z żołnierzy nadterminowych, kontraktowych i zawodowych. Daje to możliwość utrzymania wysokiego poziomu gotowości bojowej, a także gwarantuje wysoki profesjonalizm realizowanych zadań.
2. Koniecznym jest opracowanie, modułowej uniwersalnej organizacji jednostki, która by była wykorzystana w przyszłości w jednostkach planowanych do udziału w operacjach o charakterze pokojowym poza obszarem kraju. Głównie chodzi o skład dowództwa i sztabu komponentu narodowego, adekwatnego do struktur funkcjonalnych w międzynarodowych sztabach połączonych. Istotne też jest posiadanie modułowych etatów pododdziałów rodzajów wojsk. Przy takim założeniu, można kompletować skład kontyngentu gotowymi pododdziałami.
3. Jednostki wojskowe przeznaczone do udziału w operacjach pokojowych powinny być tworzone na bazie modułów operacyjnych. Modułem operacyjnym powinien być batalion lub dywizjon rodzaju wojsk. W zależności od charakteru operacji i wynikających z tego potrzeb powinna być tworzona jednostka wojskowa do potrzeb operacji o charakterze pokojowym. Podstawą osiągnięcia gotowości do działania w zakresie wyszkolenia powinny być

umiejętności bojowe poszerzone o problematykę operacji pokojowych. Z chwilą wejścia w struktury NATO i wprowadzenia w WP procedur planowania i działania Sojuszu mniejszego znaczenia nabiera problem interoperacyjności proceduralnej. Natomiast nadal istnieją obszary konieczne do osiągnięcia interoperacyjności w zakresie możliwości działania ze względu na ograniczenia technologiczne i techniczne.

4. Struktura jednostki powinna uwzględniać specyfikę funkcjonowania w warunkach operacji wsparcia pokoju. Dotyczy to zwłaszcza składu pododdziałów specjalistycznych, przeznaczonych do zabezpieczenia logistycznego. Etaty specjalistów wojskowych w tych pododdziałach powinny umożliwiać zatrudnienie wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników cywilnych, zarówno przed wyjazdem z kraju, jak również na lokalnym rynku pracy.
5. W etacie jednostki dyslokowanej poza granicami kraju, jako pierwsza zmiana misji pokojowej (tak jak w wypadku 18bdsz) powinna zostać przewidziana liczna grupa pracowników cywilnych hydraulików, stolarzy, elektryków itp., którzy dokonaliby kompleksowej rozbudowy i remontu infrastruktury kwaterunkowej obozowiska.
6. Nie mniej niż 2 miesiące przed planowanym przegrupowaniem jednostki do strefy odpowiedzialności, należy zakończyć gromadzenie środków materiałowych oraz wyposażenie kontyngentu w sprzęt niezbędny do wykonania zadań. Jest to konieczne ze względu na potrzebę osiągnięcia wysokiego poziomu wyszkolenia załóg i obsług, jak również zapewnienia dobrego zgrania pododdziałów. Ma to duże znaczenie szczególnie wtedy, gdy jednostka przyjmuje sprzęt dla siebie nietypowy, przeważnie wraz z załogami pochodzącymi z innych związków taktycznych.
7. Na bazie jednostki wyznaczonej do udziału w operacji o charakterze pokojowym poza granicami należałoby zorganizować kursy specjalistyczne w poszczególnych funkcjach (np. podnoszenie kwalifikacji kierowców). Kierowanie żołnierzy na dodatkowe kursy poza macierzystym garnizonem wprowadza dezorganizację w proces szkolenia. Wielotygodniowa

nieobecność żołnierzy skierowanych na kursy specjalistyczne nie pozwala na prowadzenie z nimi szkolenia na temat rejonu mandatowego. Uwzględnienie w procesie szkolenia krótkotrwałych kursów, na terenie macierzystej jednostki, np.: operator cysterny paliwowej, operator sprzętu inżynieryjnego, operator piły spalinowej, celowniczy broni pokładowej BRDM (zwłaszcza, jeżeli nie jest to etatowy sprzęt pododdziału), kierowca - sanitariusz, sanitariusz.

8. Do udziału w operacji należy dobierać kadrę posiadającą dopuszczenie do pracy na dokumentach tajnych.
9. Podstawą wyszkolenia wojskowego personelu powinno być wyszkolenie bojowe, które jednak do potrzeb operacji o charakterze pokojowym powinno być uzupełnione specjalistycznym szkoleniem do potrzeb operacji o charakterze pokojowym. Wymagane jest zwłaszcza wyszkolenie pozwalające zrozumieć żołnierzom różnice pomiędzy operacją o charakterze pokojowym, a operacją militarną. Istotne są techniki operacyjnego działania sił pokojowych. Dotychczasowe przygotowanie indywidualne oraz zespołowe, pododdziałów i sztabów sprostało wymaganiom operacji pokojowych, ale wciąż za mało czasu szkoleniowego poświęcone jest na naukę i doskonalenie procedur działania w warunkach tego typu operacji.
10. Należy dążyć do sytuacji, aby żołnierze w sztabach wszystkich szczebli, a także w pododdziałach osiągnęli umiejętność komunikowania się w języku międzynarodowym.
11. W zależności od typu operacji (z wyjątkiem operacji wymuszania pokoju) współcześnie posiadany sprzęt bojowy jest mało przydatny do operacji o charakterze pokojowym. Stąd, w dobie transformacji z „armii ciężkiej na lekką" zasadne jest wytypowanie jednostek realizujących taki charakter zadań i wyposażenie ich w adekwatny sprzęt.
12. Sprzęt techniczny przeznaczony do działania w warunkach misji poza granicami kraju nie powinien być w okresie gwarancyjnym. W warunkach lokalnego rynku nie występuje możliwość usuwania niesprawności przez autoryzowany serwis.

13. Każda operacja o charakterze pokojowym wymaga szczególnego wsparcia logistycznego i przestrzegania w tym zakresie międzynarodowych procedur logistycznych. To przede wszystkim ogromne wyzwanie dla logistyki, która zajmuje się zabezpieczeniem operacji. Transport sił pokojowych w rejon mandatowy, dostarczenie środków zaopatrzenia oraz przygotowanie warunków bytowania w rejonie mandatowym jest zadaniem logistycznym. Stąd, zasadna jest teza o stworzeniu i funkcjonowaniu jednostki logistycznej posiadającej możliwości realizacji takich zadań.
14. Narodowy element logistyczny powinien być rozwinięty i rozpocząć działalność w rejonie funkcjonowania misji na około dwa miesiące przed przybyciem jednostki operacyjnej. Czas ten powinien zostać poświęcony na wybór miejsc dyslokacji, podpisanie stosownych umów dzierżaw z przedstawicielami społeczności lokalnej, rozpoznanie miejscowego rynku usług i towarów oraz zorganizowanie systemu zaopatrywania. Ustalenie sposobu rozmieszczenia jednostki pozwoliłoby przewidzieć jej zasadnicze potrzeby w zakresie ważniejszego sprzętu zabezpieczenia logistycznego, zwłaszcza kwaterunkowego.
15. Korzystanie z lokalnej infrastruktury kwaterunkowo-budowlanej powinno być ograniczone do niezbędnego minimum. Zagospodarowywanie szkół, posterunków policji, budynków przemysłowych czy innych obiektów użyteczności publicznej i infrastruktury gospodarczej powoduje ograniczenia w ponownej organizacji administracji lokalnej, oświaty i tworzeniu miejsc pracy. Często to skutkuje koniecznością przenoszenia zorganizowanych posterunków.
16. W warunkach funkcjonowania jednostki wojskowej poza granicami kraju nie powinna być stosowana ustawa o zamówieniach publicznych. Powoduje ona uciążliwe opóźnienia, jak również duże utrudnienia w realizacji zamówień z uwagi na dość ubogi rynek lokalny.
17. Tabela należności środków materiałowych powinna uwzględniać realne potrzeby jednostki dyslokowanej poza granicami kraju, wynikające ze specyfiki wykonywanych zadań, klimatu i stopnia uciążliwości służby.

18. Praktyka funkcjonowania kontyngentu w warunkach misji wykazała, że dowódca jednostki powinien dysponować określoną kwotą środków finansowych na doraźny zakup towarów i usług. Brak takiej możliwości powoduje często duże opóźnienia natury proceduralnej w realizacji stosunkowo tanich, lecz pilnych zamówień.
19. Biorąc pod uwagę wyposażenie indywidualne i zbiorowe należy brać pod uwagę klimat miejsca mandatowego i charakter realizowanych zadań.

Ogólne założenia systemu przygotowania polskich kontyngentów pokojowych

Proces przygotowania PKW/PJW do operacji o charakterze pokojowym poprzedzony jest decyzja o uczestnictwie WP. Podejmowanie decyzji o udziale Sił Zbrojnych RP w operacji pokojowej jest częścią ogólnego procesu podejmowania decyzji przez organizację międzynarodową. Procesy decyzyjne (załącznik 2) toczą się równolegle na trzech poziomach: **organizacji międzynarodowej**, **najwyższych władz administracji państwowej** oraz **ministerstwa obrony narodowej**.[118]

W resorcie obrony narodowej proces decyzyjny dotyczący przygotowania PKW / PJW do operacji pokojowej odbywa się na dwóch poziomach:

- instytucji cywilno – wojskowych Ministerstwa Obrony Narodowej;
- Sztabu Generalnego WP i dowództw rodzajów sił zbrojnych.

Podstawowym dokumentem prawnym, regulującym powyższą procedurę jest ustawa. Jej przebieg jest następujący:[119]

1. Departament Współpracy Międzynarodowej opracowuje i uzgadnia w resorcie Obrony Narodowej projekt wniosku Rady Ministrów do Prezydenta RP o podjęcie postanowienia o użyciu jednostki wojskowej poza granicami kraju wraz z uzasadnieniem.

---

[118] Por., S. Fiutowski, Rola Dowództwa Wojsk Lądowych w przygotowaniu narodowego komponentu dla operacji pokojowych pod auspicjami NATO, AON, Warszawa 2003, Rozdział 2.
[119] Por., tamże, Rozdział 2.

2. Departament Budżetowy MON przygotowuje i uzasadnia w resorcie Obrony Narodowej projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie przyznania Ministerstwu Obrony Narodowej z ogólnej rezerwy budżetowej środków finansowych przeznaczonych na przygotowanie, przemieszczenie i użycie jednostki wojskowej poza granicami państwa.
3. Minister Obrony Narodowej przedstawia powyższe projekty do uzgodnienia i akceptowania Komitetowi Spraw Obronnych Rady Ministrów (KSORM).
4. Opinia Komitetu Spraw Obronnych Rady Ministrów (KSORM) w sprawie udziału w operacji pokojowej zostaje przedstawiona przez Ministra Obrony Narodowej na posiedzeniu Rady Ministrów.
5. Po podjęciu przez Radę Ministrów pozytywnej decyzji, Premier w imieniu Rady Ministrów przesyła wniosek Prezydentowi RP o podjęcie postanowienia o użyciu jednostki wojskowej poza granicami państwa oraz podpisuje uchwałę w sprawie przyznania Ministerstwu Obrony Narodowej środków finansowych z ogólnej rezerwy budżetowej.
6. Prezydent podejmuje decyzję o użyciu Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa podpisując postanowienie w tej sprawie.
7. Podstawą do formowania PJW/PKW przez Dowództwo Wojsk Lądowych jest:
   - „postanowienie" Prezydenta RP;
   - decyzji Ministra Obrony Narodowej Nr 171/ MON z dnia 26 września 2000 roku w sprawie podziału kompetencji w zakresie przygotowania, kierowania i wycofania PJW/PKW oraz obserwatorów wojskowych w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych;
   - rozkazu Nr 89/Oper/P-3 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 15 marca 2001 roku w sprawie określenia kompetencji dowódców (szefów) w zakresie funkcjonowania PJW/PKW oraz obserwatorów

wojskowych w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych;

- rozkazu Dowódcy Wojsk Lądowych Nr 178 z dnia 6 września 2001 roku w sprawie określenia zakresów kompetencji szefów komórek organizacyjnych DWLąd, dowódców Korpusów i Okręgów Wojskowych związanych z przygotowaniem w kraju PJW/ do udziału w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych oraz ich rozformowaniem po powrocie z misji.

W przypadku tworzenia jednostki wielonarodowej przez państwo wiodące proces tworzenia inicjuje umowa wielonarodowa między zainteresowanymi państwami. Jest to z reguły umowa międzyrządowa, jej podpisanie jest poprzedzone uzgodnieniami wewnątrz – resortowymi, a następnie międzyresortowymi.

Po takim procesie legislacyjnym dowódcy rodzajów sił zbrojnych, korpusów i okręgów przystępują do przygotowania sił do kontyngentu. W wyniku doświadczeń związanych z przygotowaniem uczestników misji i operacji pokojowych Dowództwo Wojsk Lądowych opracowało „System przygotowania i szkolenia pododdziałów Wojsk Lądowych na potrzeby misji pokojowych" (załącznik 3).

System przygotowania oraz szkolenia pododdziałów Wojsk Lądowych na potrzeby misji pokojowych składa się z trzech podsystemów:

- naboru i kwalifikacji;
- procesu szkolenia
- zabezpieczenia szkolenia.

Proces naboru i kwalifikacji żołnierzy zawodowych realizowany jest na podstawie procedur określonych w rozkazie Nr 89/Oper/P-3 Szefa Sztabu Generalnego WP i w oparciu o „Harmonogram realizowanych przedsięwzięć przed przygotowaniem rotacji" (załącznik 4). Po zakończeniu kwalifikacji do PKW, komisja sporządza notatkę służbową, która jest podstawą do kierowania kandydatów na badania lekarskie i kurs przygotowawczy w OSnpSP w Kielcach. Wg podobnych procedur realizowana jest rekrutacja pracowników cywilnych.

Proces doboru żołnierzy służby zasadniczej, rozpoczyna się już w momencie ich rekrutowania do sił zbrojnych. Kandydaci, którzy wyrażą wolę uczestnictwa w takich operacjach, są umieszczani w wybranych jednostkach wojskowych. Oprócz szkolenia bojowego są zapoznawani z przepisami służby w siłach międzynarodowych, z prawem i konwencjami międzynarodowymi, prawem narodowym regulującym służbę za granicą, jak również opanowują podstawy języka angielskiego i profilaktyki zdrowia. Kiedy zaistnieje potrzeba stworzenia nowego kontyngentu lub planowana jest zmiana istniejącego, żołnierze deklarujący gotowość do służby poza granicami państw, w IV i V miesiącu służby uczestniczą w szkoleniu przygotowującym do operacji pokojowych (załącznik 5).

Podsystem szkolenia do uczestnictwa w operacjach o charakterze pokojowym przebiega dwutorowo. **Przygotowanie do operacji pokojowych z mandatu międzynarodowych organizacji pokojowych realizuje ośrodek w Kielcach** oraz wytypowane jednostki wg specjalnego programu.[120] Natomiast **przygotowanie do udziału w operacjach wsparcia pokoju, realizowanych pod egidą NATO lub mocarstwa światowego prowadzone jest w macierzystych jednostkach** wg procedur wielonarodowych połączonych sił zadaniowych *(Combined Joint Task Forces – CJTF)* oraz programów szkolenia poszerzonych o problematykę pokojową (załącznik 6).

Proces szkolenia na potrzeby międzynarodowych organizacji pokojowych realizowany jest w trzech etapach:

- **szkolenie wstępne,**
- **szkolenie zasadnicze,**
- **szkolenie doskonalące.**[121]

Szkolenie wstępne. Realizowane jest w wytypowanych jednostkach wojskowych.[122] Celem jest zapoznanie żołnierzy zgłaszających akces służby

---

[120] Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, SG WP, Warszawa 1999.

[121] Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, SG WP, Warszawa 1999, s.9.

[122] Wytypowane jednostki do szkolenia kandydatów do udziału w operacjach o charakterze pokojowym:

- SFOR – 6BDSz, 25BKPow.;

w siłach pokojowych z założeniami operacji pokojowych, podstawowymi technikami operacyjnymi oraz przygotowanie ich do zasadniczego etapu szkolenia w OSnpSP. Szkoleniem wstępnym objęci są żołnierze służby zasadniczej. Szkolenie trawa tylko 28 godzin i rozłożone jest na okres dwóch miesięcy. W każdym miesiącu wydzielone są dwa dni szkoleniowe po 7 godzin. Szkolenie z kandydatami do służby w siłach pokojowych prowadzi kadra i instruktorzy przeszkoleni w CSnaSP w Kielcach. Treścią szkolenia jest:

- szkolenie operacyjne;
- terenoznawstwo;
- szkolenie ogólne ONZ.

Szkolenie operacyjne realizowane jest w wymiarze 16 godzin. W ramach dwugodzinnego tematu „Operacje pokojowe" uczestnicy szkolenia zapoznawani są z założeniami i rodzajami operacji pokojowych, ich historią i głównymi zadaniami. Natomiast w ramach czternastogodzinnego tematu „Techniki operacyjne" realizowanego w czterech zajęciach[123], zapoznawani są z rodzajami technik operacyjnych i ich treścią, sposobami opracowania podstawowych dokumentów, zasadami działania w strefie odpowiedzialności oraz podstawowymi zadaniami realizowanymi na posterunkach obserwacyjnych i kontrolnych.

Terenoznawstwo realizowane jest w wymiarze sześciu godzin w dwóch zajęciach. W ramach tematu „Mapa z siatką UTM" (wykład z elementami ćwiczenia praktycznego 5 godzin) uczestnicy szkolenia poznają znaki topograficzne oraz ćwiczą umiejętność posługiwania się mapą. W zajęciu jednogodzinnym „Kompas – busola" poznają ich budowę oraz umiejętność posługiwania się nimi.

- KFOR – 21BSP;
- UNDOF- 12BZ i LITPOLBAT;
- UNIFIL – POW;
- Macedonia – 1SPK;
- ENDURING FREEDOM – 1BBSap., 10Blog.

[123] Zajecie 1. Rodzaje technik operacyjnych – wykład -1 godz.
Zajecie 2. Posterunek obserwacyjny – ćwiczenie praktyczne - 5 godz.
Zajęcie 3. Rutynowe działanie na posterunku kontrolnym – ćwiczenie praktyczne - 4godz.
Zajęcie 4. Patrolowanie – ćwiczenie praktyczne – 4 godziny.

Szkolenie ogólne ONZ realizowane jest metodą wykładów i rozłożone jest na dwa tematy: „Geneza i rozwój ONZ" (1 godz.) oraz „Kulturowe aspekty misji pokojowych" (5 godz.). Celem szkolenia ogólnego jest przybliżenie założeń i ewolucji ONZ oraz jej podstawowych dokumentów. Ważnym zadaniem jest zwrócenie uwagi na aspekty kulturowe, których różnice często są przyczyną konfliktów.

Szkolenie zasadnicze. Realizowane jest OSnpSP w Kielcach oraz w ośrodkach specjalistycznych. W OSnpSP szkolenie swym zakresem obejmuje:

- **przygotowanie nowych kontyngentów;**
- **przygotowanie kolejnych zmian;**[124]
- **przygotowanie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej;**
- **przygotowanie kandydatów na obserwatorów wojskowych;**
- **przygotowanie instruktorów do prowadzenia zajęć w ramach szkolenia wstępnego na potrzeby jednostek wojskowych**;
- **kursy uzupełniające** (elektroenergetyczny, prowadzenia pojazdów w trudnych warunkach, informatyczny, konwersacyjny języka angielskiego w zakresie różnych sprawności);
- **kursy instruktorsko-metodyczne dla kadry uczestniczącej w realizacji programu „Partnerstwo dla Pokoju"** (według oddzielnych planów).

W ośrodkach specjalistycznych poza Kielcami realizowane jest szkolenie:

- **personelu medycznego** w Katedrze Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni;
- **saperów i grup rozminowania** w centrum Szkolenia Wojsk Inżynieryjnych we Wrocławiu;
- **specjalistów łączności** w Węźle Łączności MON w Warszawie;
- **szyfrantów** w JW. 3211 w Warszawie.

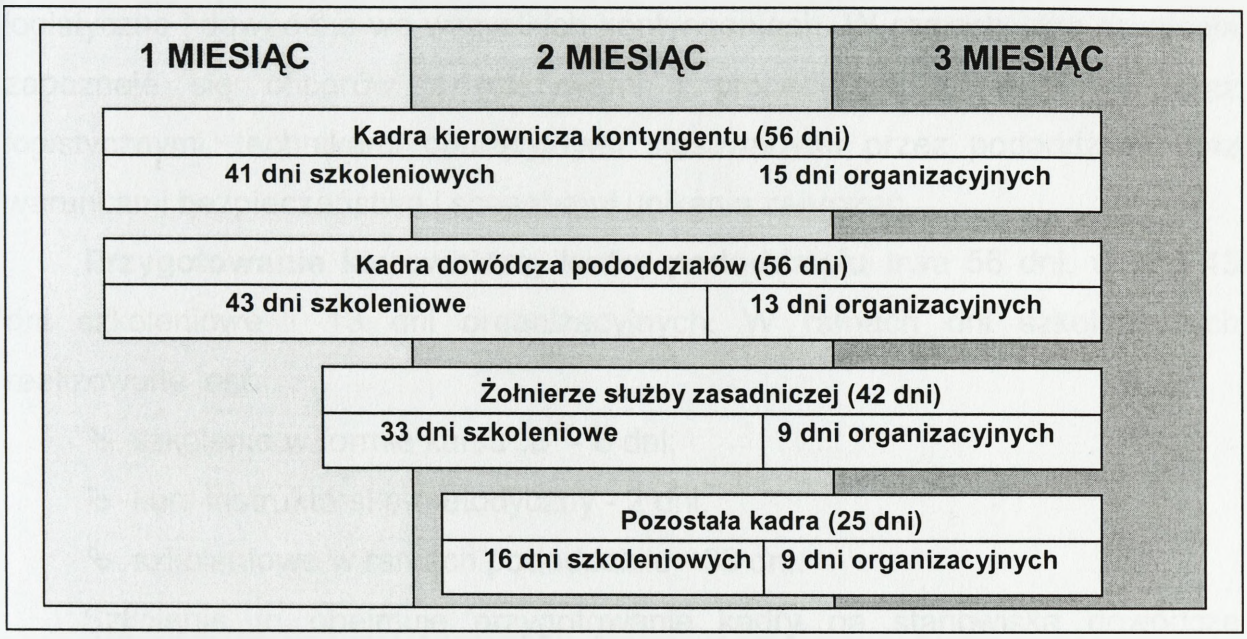
Proces przygotowania nowych kontyngentów i kolejnych zmian w OSnpSP w Kielcach, realizowany jest dwa razy w roku. Obejmuje ono wszystkich

---

Zob., Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, SG WP, Warszawa 1999, s.11-12.

[124] W br. szkoleniowym realizowane jest przygotowanie PKW UNDOF i UNIFIL oraz PJW SFOR.

żołnierzy oraz pracowników cywilnych przewidzianych do udziału w operacjach pokojowych. Podstawą szkolenia jest trzymiesięczny plan (rys. 4.2). Celem szkolenia jest przygotowania jego uczestników do wykonywania zadań na wyznaczonych stanowiskach służbowych w rejonie mandatowym.

Rysunek 4.2. Struktura przygotowania kolejnych zmian PKW
Źródło: Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, SG WP, Warszawa 1999, s.15.

Przygotowanie personelu operacji pokojowych realizowane jest w czterech blokach uwzględniających stanowisko, funkcje i przewidywane zadania. W każdym bloku szkolenia uwzględniono realny czas przeznaczony na szkolenie zróżnicowany ze względu na grupę szkoleniową. W organizacji przygotowania kontyngentu uwzględniono dni organizacyjne związane z organizacją pobytu w ośrodku oraz dni wolne i urlopy. W ramach struktury każdego kursu uwzględniono standardowe szkolenie oparte na kursach **„A, B, C, D"**, w ramach których realizowane są zajęcia z różnych przedmiotów, w zróżnicowanym wymiarze godzin dla każdego z nich (załącznik 7).

Przygotowanie kierowniczej kadry kontyngentu trwa 56 dni, w tym na szkolenie przewidziane jest 41 dni, a na organizację 15. W ramach 41 dni szkoleniowych realizowane jest:

- szkolenia w formie kursu „A" - 20 dni;
- praktyka w MON i SG WP - 2 dni;

- szkolenie uzupełniające (informatyka, język angielski i prowadzenie pojazdów) -15 dni;
- zgrywanie sztabu kontyngentu - 4 dni.

Szkolenie polega na przygotowaniu oficerów na stanowiska operacyjne, logistyczne i dowódcze we wszystkich kontyngentach. W ramach tego szkolenia zapoznaje się oficerów z dyrektywami i procedurami operacyjnymi oraz logistycznymi, technikami operacyjnymi stosowanymi przez pododdziały oraz warunkami bezpieczeństwa i sposobami unikania zagrożeń.

Przygotowanie kierowniczej kadry pododdziału trwa 56 dni, w tym 43 dni szkoleniowe i 13 dni organizacyjnych. W ramach dni szkoleniowych realizowane jest:

- szkolenie w formie kursu „B" - 8 dni;
- kurs instruktorsko-metodyczny - 2 dni,
- szkoleniowe w ramach pododdziału - 33 dni.

Szkolenie to obejmuje przygotowanie kadry na stanowiska dowódcze w kontyngentach. W ramach szkolenia zapoznaje się kadrę z dyrektywami i procedurami operacyjnymi i logistycznymi. Technikami operacyjnymi stosowanymi przez pododdziały oraz warunkami bezpieczeństwa i sposobami unikania zagrożeń. Kadra po odbytym szkoleniu organizuje i szkoli żołnierzy kontyngentu w ośrodku w ramach szkolenia pododdziału (33dni).

Pozostała kadra kontyngentu uczestniczy w 25 dniowym kursie, z tego 9 dni przeznaczonych jest na organizację. W ramach 16 dni szkoleniowych realizowany jest:

- **dla pozostałej kadry kontyngentu:** kurs „C" – 12 dni oraz szkolenie w ramach pododdziału – 4 dni;
- **dla kadry Kwater Głównych:** kurs „D" -12 dni oraz szkolenie w ramach pododdziału - 4 dni.

Szkolenie to obejmuje przygotowanie oficerów oraz chorążych i podoficerów na stanowiska logistyczne i operacyjne w kontyngentach i Kwaterach Głównych Sił Pokojowych. W ramach tego szkolenia zapoznaje się szkolonych

z dyrektywami i procedurami obowiązującymi w misjach pokojowych, systemem zaopatrywania kontyngentu i sposobami prowadzenia gospodarki materiałowej.

Szkolenie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej trwa 42 dni, w tym 33 dni szkoleniowe oraz 9 dni organizacyjnych. W ramach dni szkoleniowych realizowane jest:

- szkolenie zapoznawcze – 5 dni;
- szkolenie uzupełniające – 8 dni;
- szkolenie zgrywające – 15 dni;
- ćwiczenie końcowe –5 dni.

Szkolenie organizowane i prowadzone jest w OSnpSP w Kielcach. Organizowane i prowadzone jest przez kadrę kontyngentu pod nadzorem merytorycznym kadry ośrodka. Szkolenie zapoznawcze obejmuje tematykę z zakresu szkolenia ogólnego, psychologii, inżynieryjno-saperskiego oraz łączności. Szkolenie uzupełniające polega na doskonaleniu umiejętności specjalistycznych żołnierzy przewidywanych na różne stanowiska w ramach kontyngentu. W ramach szkolenia uzupełniającego prowadzone są: kursy elektroenergetyczne, szkolenie operacyjne, szkolenie logistyczne oraz szkolenie z zakresu ochrony obiektów. Podczas szkolenia zgrywającego integrowane jest działanie podstawowych zespołów funkcjonalnych na posterunkach w patrolach i podczas konwoju oraz drużyn, plutonów i kompanii w realizacji zabezpieczenia działań bojowych i realizacji przewidywanych zadań. W ramach ćwiczenia końcowego uczestniczy cały stan osobowy kontyngentu. W ramach ćwiczenia kompleksowego sprawdzany jest poziom wyszkolenia kontyngentu przez kierownictwo ośrodka.

Wg przedstawionej struktury szkolone są nowe kontyngenty oraz kolejne zmiany. Pozostałe kursy prowadzone są wg oddzielnych planów.[125]

Przygotowanie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej realizowane jest metodą kursową w wymiarze 40 godzin.

---

[125] Zob., Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, SG WP, Warszawa 1999, Załączniki 1-9.

Dla kadry przewidzianej na **obserwatorów wojskowych** kurs trwa 3 tygodnie, w tym: 11dni szkoleniowych, 4 doby – ćwiczenie końcowe, 4 dni, przeznaczone na rekreację i wypoczynek, 1 dzień na powrót do macierzystych garnizonów. Celem kursu jest przygotowanie oficerów do służby na stanowiskach obserwatorów wojskowych oraz oficerów sztabów misji pokojowych ONZ i OBWE. Szkolenie realizowane jest w języku angielskim. W kursie uczestniczy grupa do 30 oficerów (skład grupy może mięć charakter międzynarodowy). Na tematykę kursu składa się:

- **sytuacja geopolityczna i operacyjna w rejonach konfliktów**;
- **szkolenie operacyjne**;
- **szkolenie specjalistyczne**;
- **szkolenie praktyczne**.

Szkolenie kończy się dwudniowym ćwiczeniem sprawdzającym umiejętność stosowania wiedzy teoretycznej w warunkach zbliżonych do potencjalnego rejonu mandatowego.

W ramach szkolenia uzupełniającego prowadzone są różne kursy.

- **Kurs informatyczny** – polega na zapoznaniu oraz doskonaleniu, nabytych wcześniej umiejętności posługiwania się komputerem.
- **Kurs języka angielskiego** – w ramach programu szkolenia kontyngentu prowadzony jest w celu przypomnienia i doskonalenia zasad gramatycznych i typowych zwrotów wojskowych stosowanych w rejonie misji. Kurs prowadzony jest w wymiarze 5 dni szkoleniowych. Natomiast w zakresie szkolenia językowego OSnpSP prowadzi kurs języka angielskiego na dwóch poziomach.[126]
- **Kurs doskonalenia umiejętności prowadzenia pojazdów** – ma na celu przygotowanie osób funkcyjnych na etatach kierowców oraz kadry kierowniczej i dowódczej kontyngentu do prowadzenia pojazdów mechanicznych w trudnych warunkach terenowych. Dodatkowo w ramach

[126] Poziom 1-szy dla wyselekcjonowanej i skierowanej kadry przez Departament Kadr. Poziom 2-gi dla kadry przewidzianej do służby w strukturach NATO. Turnus: 1-szy luty – lipiec, 2-gi wrzesień – styczeń.

zajęć realizowane są zajęcia z przepisów ruchu drogowego w rejonie mandatowym.

- **Kurs elektroenergetyczny** – prowadzony jest przez 5 dni, w wymiarze 46 godzin, w tym 2 godziny przeznaczone na egzamin,
- **kurs kancelistów – szyfrantów** w Wojskowym Biurze Bezpieczeństwa Łączności i Informatyki w Warszawie,
- **kurs operatorów radiostacji R-140** w Oddziale Łączności i Informatyki Dowództwa Garnizonu Warszawa,
- **lekarzy** w Katedrze Medycyny Tropikalnej Akademii Medycznej w Gdyni,
- **saperów** z grup rozminowania we Wrocławiu.

Szkolenia te uzupełniają ogólną wiedzę teoretyczną i praktyczną, która związana jest z wykonywaniem zadań na stanowiskach przewidzianych w Kontyngencie. Kursy gwarantują wysoką jakość wykonywanych czynności, a także zwiększają bezpieczeństwo personelu.

Po zakończeniu szkolenia zasadniczego w kraju kontyngent realizuje **szkolenie doskonalące w rejonie mandatowym**. Organizatorem szkolenia doskonalącego jest dowódca kontyngentu. Celem szkolenia doskonalącego jest:

- utrzymanie zdolności pododdziałów do wykonywania zadań mandatowych;
- doskonalenie indywidualnych umiejętności żołnierzy do wykonywania obowiązków na zajmowanym stanowisku;
- zapoznanie z dyrektywami i procedurami operacyjnymi;
- zapoznanie z warunkami bezpieczeństwa;
- doskonalenie umiejętności posługiwania się uzbrojeniem i sprzętem technicznym;
- zapoznanie z aktualnymi ustaleniami narodowymi dotyczącymi działalności służbowej podczas prowadzenia operacji pokojowej.

W szkoleniu doskonalącym omawiana jest problematyka z zakresu:[127]

[127] Por., Kryszk D., System przygotowania żołnierzy Wojska Polskiego do operacji pokojowych (na tle rozwiązań przyjętych w NATO), Warszawa 2001, s. 87.

- zadań zawartych w rozkazach, zarządzeniach i wytycznych kierownictw MON i SG WP, a także dokumentacji ONZ;
- wykorzystania bieżących analiz i ocen Kwatery Głównej dotyczących przebiegu konfliktu oraz wykonywania zadań mandatowych w rejonie operacji;
- doskonalenia umiejętności żołnierzy w zakresie posiadanych przez nich specjalności wojskowych;
- kształtowania cech żołnierskich;
- politycznych przesłanek udziału SZ RP w misjach i operacjach pokojowych.

Podsystem szkolenia realizowany w wytypowanych jednostkach wojskowych (załącznik 7) oraz w OSnpSP przygotowuje kontyngenty wojskowe i osoby funkcyjne przed wyjazdem w rejon mandatowy. W ramach tego systemu uwzględniono również szkolenie doskonalące w rejonie mandatowym. Na podstawie analizy założeń dotychczasowego systemu szkolenia kontyngentów i osób funkcyjnych na potrzeby międzynarodowych organizacji pokojowych można postawić tezę, że poprzez te przedsięwzięcia zapewniony jest udział PKW, obserwatorów i rozjemców na wysokim poziomie. Jednak system ten swymi założeniami szkoleniowymi nie obejmuje przygotowania do uczestnictwa w operacjach wsparcia pokoju NATO lub państwa wiodącego. OSnpSP w Kielcach przygotowuje na potrzeby wytypowanych jednostek instruktorów. Celowo jest, aby swym zakresem szkolenia objął również instruktorów na potrzeby jednostek przygotowujących się do operacji pokojowych NATO lub państwa wiodącego. W perspektywie zadań PKW w Afganistanie w roku br. i w latach następnych (załącznik 9) celowo jest poszerzyć zakres szkolenia w OSnpSP dla kadry na kursach instruktorsko-metodycznych do potrzeb jednostek uczestniczących w opeacjach NATO lub państwa wiodącego.

Podsystem zabezpieczenia szkolenia opera się na OSnpSP w Kielcach. Zadaniem podsystemu jest przygotowanie przyjęcia i przygotowania kandydatów. Przyjęcie kandydatów odbywa się wg określonych procedur. Natomiast proces przygotowania szkolenia realizowany jest w oparciu o

odpowiednio przygotowany ośrodek , merytorycznie przygotowaną kadrę dydaktyczną, i zabezpieczenie logistyczne.

Szkolenie prowadzone jest w oparciu o zasadnicze dokumenty:

- Program Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych Organizacji Międzynarodowych, sygnatura Szt. Gen 1517/99 (w trakcie nowelizacji);
- Ramowy program nauczania języka angielskiego wg STANAG 6001, Departament Kadr i Szkolnictwa;
- Standardisation and Evaluation of UN Peacekeeping Training, UN DPKO Military Division Training and Evaluation Service.

W trakcie przygotowywania żołnierzy do uczestnictwa w operacjach o charakterze pokojowym czynione są wysiłki, aby przygotować niezbędne programy szkoleniowe adekwatne do mandatu operacji. Doświadczenia zebrane podczas uczestnictwa w operacjach międzynarodowych o charakterze pokojowym udowodniły, iż jest bardzo ważne, pokonywaniu różnic w szkoleniu, uzbrojeniu, procedurach operacyjnych i logistycznych, w stosunku do innych armii.

Wnioski

1. Brak stabilności w Siłach Zbrojnych, którego przykładem jest ciągła modernizacja, restrukturyzacja dowództw, Związków Taktycznych, Oddziałów oraz instytucji administracji wojskowej w dużej mierze zakłóca proces związany z wytypowaniem, przygotowaniem i skierowaniem zwartych pododdziałów w rejon operacji.
2. Przyjęta schematyczność struktur organizacyjnych dowództw i sztabów w stosunku do realizowanych zadań powoduje to, iż gro realizowanych przedsięwzięć mających na celu sprawne sformowanie kontyngentów natrafia na szereg trudności, a ich zaopatrywanie realizowane jest z dużym opóźnieniem.
3. Obecnie Wojska Lądowe są w stanie wydzielić i skierować do operacji pokojowych pododdziały specjalistyczne do szczebla kompanii w ciągu czterech tygodni, a batalionu w ciągu 6 miesięcy. Wszystkie, skierowane w rejon operacji pododdziały są samowystarczalne pod względem

logistycznym, jednakże w czasie rozwijania jednostek w rejonie działania może zaistnieć potrzeba ich wsparcia w zakresie: łączności; lotniczego transportu; ewakuacji medycznej; wsparcia w zakresie OPChem.

4. W związku z pojawieniem się nowych uwarunkowań współczesne operacje pokojowe powinny charakteryzować się doskonałym ich przygotowaniem do działań, które w zasadniczym stopniu realizowane są poprzez proces szkolenia.
5. Doświadczenia z ostatnich lat wskazują, iż złożony charakter zadań, jakie realizują obecnie kontyngenty wojskowe w operacjach wspierania pokoju NATO narzucają konieczność stworzenia odpowiedniego systemu doboru żołnierzy zawodowych, służby zasadniczej i pracowników cywilnych do tego typu operacji oraz ciągłej jego weryfikacji. Do niedawna Polska uczestniczyła tylko w misjach pokojowych ONZ, jednak od pewnego czasu nasi żołnierze uczestniczą w operacjach pokojowych NATO, które są zdecydowanie bardziej niebezpieczne i wymagają wyższego stopnia profesjonalizmu. Proces doboru uczestników jest bardzo złożony, personel dobierany jest pod względem fachowości, odpowiednich predyspozycji psycho–fizycznych i stanu zdrowia.
6. Określenie przez Dowództwo Wojsk Lądowych jednostek etatowych odpowiedzialnych za wydzielenie i przygotowanie stanów osobowych do misji i operacji pokojowych pozwala postawić tezę, iż w przyszłości wytypowane pododdział mogą realizować zadania w operacjach pokojowych NATO bez większego przygotowania.

4.2. System przygotowania zwartych jednostek wojsk lądowych Wielkiej Brytanii

Historycznie rzecz ujmując, przygotowanie do misji pokojowych nie było traktowane jako rodzaj działań wymagających oddzielnych programów szkolenia. W pierwszym etapie adaptowano głównie umiejętności niezbędne do prowadzenia działań wojennych w celu sprostania wyzwaniom wynikającym z nowych uwarunkowań operacyjnych. Wynikało to po części z faktu, iż czas i dostępne środki przeznaczone na szkolenie zawsze były i są ograniczone, co powoduje, że siły zbrojne musiały się w pierwszej kolejności skupić na właściwym przygotowaniu do realizacji podstawowego zadania – prowadzenia działań wojennych. Mimo radykalnych zmian, jakie zaszły po zakończeniu zimnej wojny w środowisku bezpieczeństwa i pojawienia się szerokiego spektrum zagrożeń „asymetrycznych", jest to wciąż aktualne zadanie. Pojawiające się nowe zagrożenia i wyzwania dla ładu i porządku międzynarodowego spowodowały jednak wyodrębnienie się nowego typu operacji – operacji wsparcia pokoju.

Operacje wsparcia pokoju, w których zwykle angażowane są wydzielone komponenty sił zbrojnych wielu państw, mogą być prowadzone w różnej formie. Obejmują one operacje utrzymania lub wymuszania pokoju, zapobieganie konfliktom, operacje tworzenia lub budowanie pokoju oraz operacje humanitarne. Wszystkie one w swej istocie polegają na zastosowaniu odpowiednich sił i środków w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego ładu i bezpieczeństwa. Osiąga się to zwykle poprzez zmianę sytuacji stanowiącej groźbę dla pokoju lub zainicjowanie działań w związku z pojawiającą się, realną groźbą naruszenia pokoju.

Z wojskowego punktu widzenia istota operacji wsparcia pokoju polega na dążeniu do utrzymania międzynarodowego pokoju poprzez tworzenie i funkcjonowanie sił o charakterze prewencyjnym, czynieniu wysiłków dla ograniczania, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów

międzynarodowych lub wewnętrznych oraz wspieraniu inicjatyw związanych z budową nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu.

Teoretyczne podstawy operacji wsparcia pokoju w brytyjskich dokumentach normatywnych

Podporządkowanie działalności militarnej do osiągnięcia dyplomatycznych i politycznych celów, nawet na poziomie taktycznym, nie jest niczym nowym dla brytyjskich sił zbrojnych. Imperialna historia Sił Zbrojnych Wielkiej Brytanii, w prowadzeniu różnego rodzaju „małych wojen", operacji przeciwpartyzanckich, przeciwterrorystycznych, militarna pomoc dla władz w Północnej Irlandii czy ochrona łowisk pozwoliła zdobyć Ministerstwu Obrony Wielkiej Brytanii dużo doświadczeń w zakresie koordynacji działań z innymi ministerstwami cywilnymi w poszukiwaniu sposobów na jak najlepsze osiągnięcie celów politycznych i wsparcia władz cywilnych. Te doświadczenia dostarczyły wiedzy niezbędnej w prowadzeniu operacji wsparcia pokoju. Paradoksalnie doktryna prowadzenia „małych wojen" była historycznie nazywana „utrzymaniem pokoju" lub „constabulary operations" – operacjami policyjnymi.

Formułowanie doktryny określającej zasady zaangażowania jednostek wojskowych w operacjach prowadzonych w imieniu Narodów Zjednoczonych ma długą historię. W okresie zimnej wojny, z wyjątkiem Wojny Koreańskiej, siły Narodów Zjednoczonych były zasadniczo zaangażowane w operacje zwane tradycyjnie operacjami utrzymania pokoju. Obserwatorzy i siły pokojowe były rozmieszczane po zakończeniu konfliktu w celu monitorowania przestrzegania porozumienia pokojowego.

W wojskach lądowych Wielkiej Brytanii pierwszy podręcznik dotyczący operacji pokojowych został opublikowany w 1988 roku.[128] Podręcznik ten

[128] Army Field Manual (AFM), Volume V, Pam 1, Peacekeeping Operations, Army Code 71539.

dostarczał wytyczne do prowadzenia tradycyjnych operacji utrzymania pokoju. Brak jakichkolwiek publikacji dotyczących tej problematyki przed rokiem 1988 było prawdopodobnie odzwierciedleniem niewielkiego znaczenia przypisywanego operacjom pokojowym przez armię brytyjską. Armia brytyjska, mająca długie tradycje i bogate doświadczenia w prowadzeniu działań przeciwpowstańczych (kolonie, Północna Irlandia), prawdopodobnie uważała, że relatywnie mało skomplikowane operacje utrzymania pokoju mogą być prowadzone bez specyficznych doktrynalnych wytycznych.[129]

Z chwilą zakończenia zimnej wojny i większego zaangażowania wielkich mocarstw w operacje prowadzone pod egidą ONZ, nastąpiło przyśpieszenie prac nad opracowaniem doktryny operacji pokojowych. W 1993 w Wielkiej Brytanii opracowano podręcznik poświęcony operacjom pokojowym,[130] w którym zawarto filozofię operacji pokojowych przejętą od państw skandynawskich. Podjęto jednak próby zaadoptowania tej filozofii na potrzeby armii zawodowej i uczynienia podręcznika bardziej przydatnym w coraz bardziej zmieniającym się środowisku bezpieczeństwa i w obliczu nowych wyzwań, przed jakimi stawały siły prowadzące operacje pokojowe. *„Zakaz użycia siły"* ewoluował w kierunku *„minimum użycia siły"*, a następnie do *„niezbędnego minimum użycia siły"*. Zasada *„neutralności"* została zamieniona na zasadę *„bezstronności"*. Podstawowa różnica tkwi w tym, iż *neutralność* sugeruje obserwowanie i pasywność, zaś *bezstronność* wymaga oceny określonego zdarzenia w odniesieniu do mandatu misji i podjęcia wynikających z tej oceny bezstronnych działań. Te ustalenia były wynikiem

---

[129] Szerokie odzwierciedlenie w dokumentach normatywnych miały natomiast działania przeciwpartyzanckie *(Counterinsurgency Operations)*, obejmujące szerokie spektrum działań, które mogą mieć miejsce w obszarze konfliktu na pograniczu pokoju i wojny. Był to, składający się z czterech części, podręcznik *„Counter Insurgency Operations"*, Army Code 71596:
Part 1 - *The Concept and Practiceof Insurgency.*
Part 2 - *The Conduct of Counter Insurgency Operations.*
Part 3 - *The Tactics of Counter Insurgency Operations.*
Part 4 - The Techniques and Procedures Counter Insurgency Operations.
Po wprowadzeniu do użycia podręcznika *AFM Wider Peacekeeping*, część 3 i 4 podręcznika *„Counter Insurgency Operations"*, została zastąpiona przez podręcznik AFM, Vol. 1, *Combined Arms Operations:*
Part 9 - *Tactical Guidance for Operations other than War,* Army Code 71658.
Part 10 - *Counter Insurgency Operations (Strategic and Operational Guidelines),* Army Code 71749.

[130] UK's AFM, Volume 5, Part 2, *Wider Peacekeeping (WPK).*

doświadczeń zdobywanych przez siły coraz większej liczby państw angażujących się w operacjach pokojowych.

Koniec zimnej wojny zmienił również w zasadniczy sposób charakter operacji utrzymania pokoju. Operacje prowadzone są w coraz mniej przewidywalnym środowisku i wzrastającym ryzyku dla bezpieczeństwa biorących w nich wojsk (Kambodża, Somalia, Bośnia, Rwanda).

Rozpatrując doświadczenia UN Protection Forces (UNPROFOR) w byłej Jugosławii warto przypomnieć, że w brytyjskich wojskach lądowych opracowano podręcznik *Army Field Manual „Wider Peacekeeping" (AFM WP),*[131] w odpowiedzi na pilne zapotrzebowanie sił działających w Bośni. Miał on być przewodnikiem dla wojsk, które próbowały utrzymać pokój w trakcie trwania wojny domowej w czasie, kiedy tego pokoju tam nie było. Doświadczenia UNPROFOR'u wskazują jednoznacznie na fakt, iż zadania wymagające użycia siły mogą być tylko wtedy wykonane, gdy użyje się wojsk zdolnych do przeciwstawienia się każdemu możliwemu zagrożeniu. Nie można bowiem prowadzić działań wojennych z pomalowanych na biało pojazdów. Znalazło to odzwierciedlenie w brytyjskich dokumentach doktrynalnych. Uwzględniając powyższe uwarunkowania oraz fakt, iż rozwój doktryny operacji wsparcia pokoju wymagał dalszych dynamicznych zmian, *AFM WPK* został wprowadzony jako podręcznik tymczasowy. Podręcznik ten uzmysłowił także, że nie ma sensu opracowywania czysto narodowej doktryny dla operacji będących z natury wielonarodowymi i angażującymi szeroką grupę różnorodnych agencji cywilnych. Można zatem założyć, że brytyjski podręcznik stworzył warunki do opracowania kolejnych wersji doktryny operacji wsparcia pokoju. Aktualną publikacją określającą brytyjskie podejście do operacji

---

[131] W cytowanym podręczniku termin „wider peacekeeping" został zdefiniowany jako: *szerszy aspekt operacji utrzymania pokoju prowadzonych za zgodą stron konfliktu, ale w środowisku wysoce niestabilnym, charakteryzującym się:*

- *dużą liczbą stron konfliktu;*
- *niezdyscyplinowanymi odłamami różnych partii (nie podporządkowującymi się ich własnym przywódcom);*
- *naruszaniem porozumienia o przerwaniu ognia;*
- *istniejącym ryzykiem zbrojnej opozycji w stosunku do sił ONZ;*
- *obecnością dużej liczby ludności cywilnej;*
- *niezdefiniowaniem obszaru operacji dla sił pokojowych.*

wsparcia pokoju jest podręcznik Joint Warfare Publication 3-50 *„Peace Suport Operations"*. Celem podręcznika jest dostarczenie wytycznych dowódcom i ich sztabom w zakresie planowania i prowadzenia operacji utrzymania i wymuszania pokoju. Mimo, iż skupia się on głównie na szczeblu operacyjnym, to porusza szerokie spektrum koncepcji i zasad prowadzenia operacji pokojowych jako operacji połączonych.

Brytyjski model przygotowania jednostek wojskowych do operacji wsparcia pokoju

Armia brytyjska znana jest z jakości i efektywności szkolenia, które skutkuje zastępami świetnie przygotowanych i umotywowanych oficerów, podoficerów i żołnierzy gotowych do prowadzenia każdych działań. Uważa się, że szkolenie jest i pozostanie podstawą zdolności bojowej, na którą składają się wzajemnie ze sobą powiązane komponenty:

- koncepcyjny (proces myślowy, decyzyjny - zasady sztuki wojennej, doktryna militarna);
- fizyczny (środki walki – ludzie, sprzęt, szkolenie i gotowość bojowa, logistyka);
- morale (zdolność prowadzenia ludzi do walki – motywowanie, przywództwo, zarządzanie zasobami).[132]

Z kolei treści szkolenia powinny wynikać z analizy dwóch obszarów:

- zadania;
- wiedzy i umiejętności jakie powinni posiąść, rozwinąć lub poprawić szkoleni.

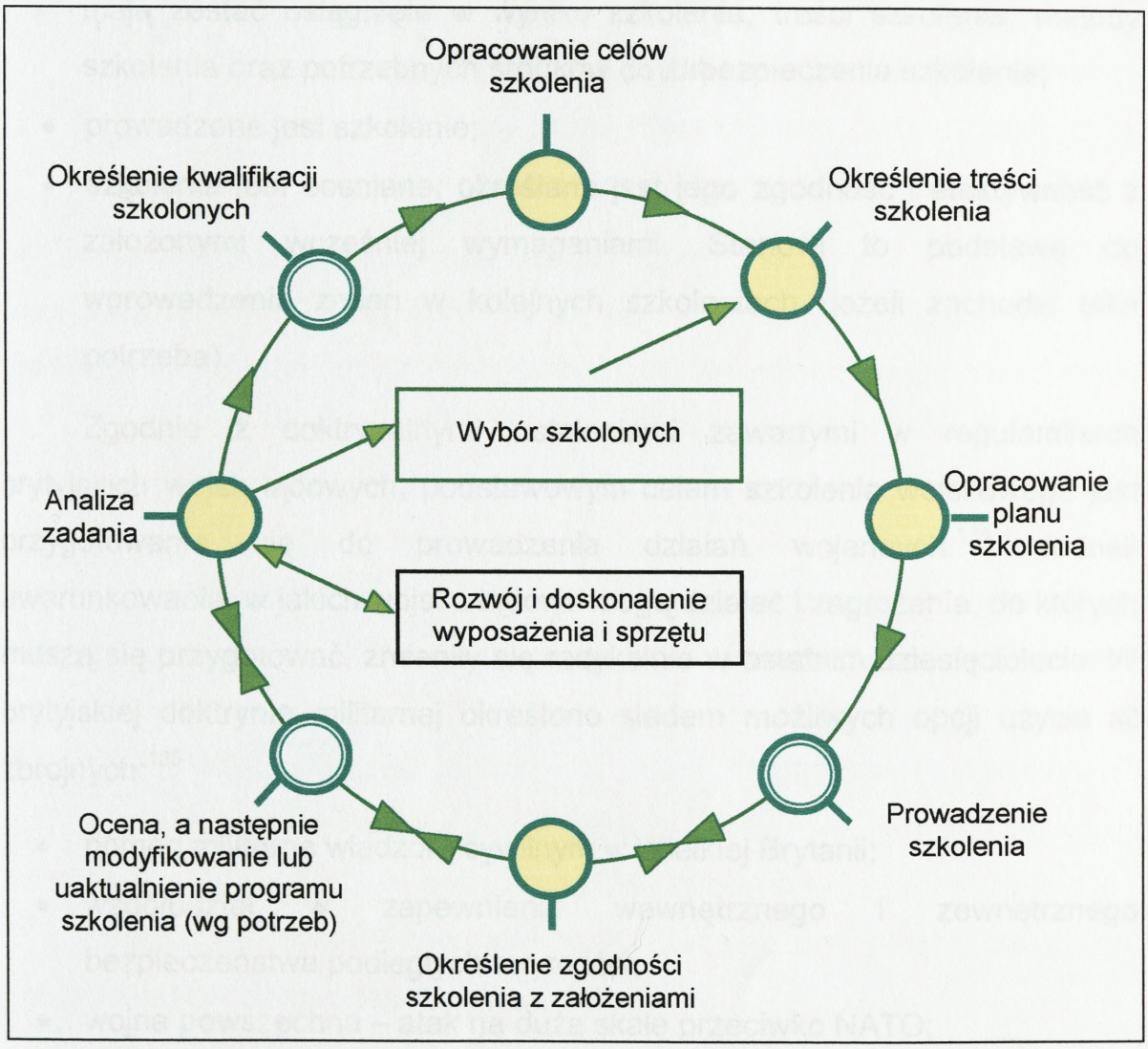
W wojskach lądowych analizy te prowadzone są w ramach systemowego podejścia do szkolenia *(Systems Approach to Training – SAT),*[133] przedstawionego na rysunku 4.3. Racjonalizuje on planowanie

---

[132] *Design for Military Operations – The British Military Doctrine*. Army Code 71451, rozdz. 4.

[133] Podręcznik *The Systems Approach to Training,* Army Code 70670, składa się z siedmiu części:
- Pamphlet No 1 – The systems Approach to Training – An Introduction.
- Pamphlet No 2 – Job Analysis for Training.
- Pamphlet No 3 – The Writing of Training Objectives.

prowadzenie szkolenia w sposób, który zapewnia, iż szkolenie jest bezpośrednio ukierunkowane na zaspokojenie określonych potrzeb szkolonych oraz zapewnia najlepsze wykorzystanie czasu i środków. Reprezentuje zdroworozsądkowe podejście i oferuje narzędzie, które zapewnia osiągnięcie maksimum efektywności w szkoleniu. Jest stosowany we wszystkich kategoriach szkolenia.

Rys.4.3. Systemowe podejście do szkolenia

- Pamphlet No 4 – The Validation of Training.
- Pamphlet No 5 – The Use of Tests in Training.
- Pamphlet No 6 – The Use of Statistics in Training.
- Pamphlet No 7 – Course Design.

Proces ten obejmuje systematyczne, oparte na analizie dokonań szkoleniowych, podejście:

- zadanie lub określone wymaganie jest analizowane dla określenia co ma być zrobione lub osiągnięte;
- planowane jest szkolenie, które ma spełnić określone wcześniej wymagania. Obejmuje to określenie celów szkolenia, rezultatów jakie mają zostać osiągnięte w wyniku szkolenia, treści szkolenia, metody szkolenia oraz potrzebnych środków do zabezpieczenia szkolenia;
- prowadzone jest szkolenie;
- szkolenie jest oceniane, określana jest jego zgodność i efektywność z założonymi wcześniej wymaganiami. Stanowi to podstawę do wprowadzenia zmian w kolejnych szkoleniach (jeżeli zachodzi taka potrzeba).

Zgodnie z doktrynalnymi ustaleniami zawartymi w regulaminach brytyjskich wojsk lądowych, podstawowym celem szkolenia wojskowego jest przygotowanie się do prowadzenia działań wojennych.[134] Jednak uwarunkowania, w jakich wojska lądowe mogą działać i zagrożenia, do których muszą się przygotować, zmieniły się radykalnie w ostatnim dziesięcioleciu. W brytyjskiej doktrynie militarnej określono siedem możliwych opcji użycia sił zbrojnych:[135]

- pomoc militarna władzom cywilnym w Wielkiej Brytanii;
- współudział w zapewnieniu wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa podległych terytoriów;
- wojna powszechna – atak na dużą skalę przeciwko NATO;
- konflikt regionalny o ograniczonym zasięgu przeciwko państwom-członkom NATO, które proszą o pomoc w ramach artykułu 5 traktatu waszyngtońskiego;

---

[134] *Army Doctrine Publication, Volume 4 - TRAINING.* Army Code 71621.
[135] *Design for Military Operations – The British Military Doctrine.* Army Code 71451, s. 2-4.

- brytyjski wkład do misji prowadzonych pod auspicjami NATO i Unii Europejskiej;
- poważny konflikt (ale nie atak na NATO lub na jednego z jego członków), który mógłby oddziaływać na bezpieczeństwo europejskie lub stwarzać poważne zagrożenie dla interesów brytyjskich (gdziekolwiek) lub dla bezpieczeństwa międzynarodowego;
- inna pomoc militarna oraz operacje o ograniczonym zasięgu i małej intensywności, dla wsparcia zarówno interesów brytyjskich jak i porządku międzynarodowego oraz przestrzegania praw człowieka. Te ostatnie będą najczęściej prowadzone pod auspicjami ONZ.

Analizując prawdopodobne misje, które mogą stać się udziałem brytyjskich wojsk lądowych, można zauważyć zwiększające się prawdopodobieństwo ich działania jako części wielonarodowych połączonych sił. Oznacza to również, że zwiększą się potrzeby ich wykorzystania w znacznie krótszym czasie od chwili zaistnienia zagrożenia. Będzie to miało niewątpliwie wpływ na standardy szkolenia jakich wymagają siły o wysokim stopniu gotowości. W „idealnym świecie" byłoby wystarczająco dużo czasu i nieograniczone środki, które można by przeznaczyć na szkolenie. W świecie rzeczywistym, a w takim przecież żyjemy, niezwykle rzadko będziemy dysponować wystarczającym czasem i środkami. Dlatego należy zbalansować potrzeby i możliwości, określić priorytety w szkoleniu i standardy jakie mają zostać osiągnięte przez każdą jednostkę czy pododdział.

Mając na uwadze różnorodność zadań, do jakich mają być przygotowane wojska lądowe, uważa się, że:

- szkolenie powinno być ukierunkowane na przygotowanie do działań wojennych, ale nie do określonej wojny. Powinno się unikać tendencji skupiania szkolenia bazując tylko na ostatnich doświadczeniach lub operacjach, bądź na określonym szczeblu konfliktu;
- szkolenie musi być ukierunkowane na osiągnięcie wysokiego standardu umiejętności indywidualnych i zespołowych. Stanowi to podstawę osiągnięcia sukcesu operacyjnego;

- żołnierze, pododdziały i oddziały powinny być szkolone i zdolne do szybkiego dostosowania się do różnorodnych zadań;
- może wystąpić szczególne zapotrzebowanie na specyficzny program szkolenia poprzedzającego rozwinięcie (lub po rozwinięciu) na teatrze działań. W takich sytuacjach powinno się uwzględnić odpowiedni program szkolenia w planach alternatywnych.

Z kolei filozofia szkolenia, stanowiąca swego rodzaju przewodnik dla odpowiedzialnych za planowanie i prowadzenie szkolenia, została zawarta w dziesięciu zasadach.[136]

1. *Szkolenie jest funkcją dowodzenia.* Chociaż odpowiedzialność za szczegóły szkolenia może być delegowana, to całkowita odpowiedzialność za stopień wyszkolenia żołnierzy, pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych spoczywa zawsze na dowódcy. Jest ważne, by dowódcy angażowali się w proces szkolenia i podkreślali jego rangę swoim autorytetem.
2. *Szkolenie jest permanentnym i postępującym procesem.* Szkolenie staje się przedsięwzięciem coraz bardziej złożonym i stawiającym coraz wyższe wyzwania przed jego uczestnikami. Powinno być prowadzone w logicznie uporządkowany sposób poczynając od szkolenia indywidualnego poprzez zespołowe do szkolenia zgrywającego oddziału. Szkolenia nie można nigdy zaprzestać. Jego wartość zaczyna się bowiem dezaktualizować wkrótce po zaprzestaniu działalności szkoleniowej, jeżeli nabyte umiejętności nie będą regularnie wykorzystywane lub doskonalone.
3. *Szkolenie musi być adekwatne do potrzeb.* Szkolenie powinno być dostosowane zarówno do potrzeb indywidualnego żołnierza jak i całego oddziału, ale potrzeby te nie powinny być zdefiniowane zbyt wąsko. Pewne przedsięwzięcia szkoleniowe nie muszą być bowiem

[136] *Army Doctrine Publication, Volume 4 - TRAINING.*

bezpośrednio korespondować z rolą, jaką ma do spełnienia określona jednostka.

4. *Szkolenie musi być interesujące i stawiać wyzwania przed szkolonymi.* Pojedynczy żołnierze i zespoły będą zwykle rywalizować między sobą, a współzawodnictwo jest tym elementem, który będzie również utrzymywał ich zainteresowanie szkoleniem. Szkolenie powinno być działaniem pozytywnym, ukierunkowanym na podwyższenie umiejętności i wzajemnego zaufania.
5. *Szkolenie musi być realistyczne.* Szkolenie powinno być tak realistyczne jak pozwalają na to warunki bezpieczeństwa. Im szkolenie będzie bardziej realistyczne, tym lepiej będą przygotowani żołnierze i oddziały do wykonania prawdopodobnych zadań.
6. *Szkolenie musi mieć precyzyjnie określony cel.* Wszyscy uczestnicy szkolenia muszą jednoznacznie rozumieć powody, dla których zorganizowano szkolenie oraz, co ma być w jego wyniku osiągnięte
7. *Szkolenie i stosowane metody muszą być poddane ciągłemu doskonaleniu w celu zwiększenia ich efektywności.* Należy regularnie dokonywać oceny prowadzonych szkoleń. Wyniki szkolenia powinny być porównywane z wcześniej określonymi standardami i przekazywane szkolonym, a także zostać uwzględnione w nowych programach szkolenia w celu uniknięcia powtórzenia się tych samych błędów.
8. *Szkolenie powinno odzwierciedlać ustalenia doktrynalne.* W trakcie szkolenia dowódcy i jednostki nabywają doświadczenia w praktycznym stosowaniu doktrynalnych ustaleń dotyczących prowadzenia różnorodnych działań. Żeby nabyć określonych doświadczeń, a także żeby szkolenie było realistyczne, musi być ono prowadzone zgodnie z obowiązującą doktryną.
9. *Szkolenie musi dopuszczać popełnianie błędów przez szkolonych.* Szkolenie powinno pozwalać szkolonym uczyć się na podstawie doświadczeń zdobytych na własnych błędach. Nie jest ono bowiem

procesem selekcji. Powinno być jednak zrozumiałe, że nie wszystkie błędy są dopuszczalne (łamanie postanowień prawa czy warunków bezpieczeństwa). Nie może być również akceptowane ponowne popełnianie tych samych błędów.

10. *W trakcie szkolenia kolektywnego*[137] *powinno się, kiedy jest to tylko możliwe, włączać inne kategorie szkolenia*[138]. Cele szkoleniowe powinny być określone dla każdego szczebla uczestniczącego w szkoleniu kolektywnym. Pododdziały, załogi, komórki sztabu, a nawet pojedynczy żołnierze powinni mieć określone specyficzne cele do osiągnięcia.

Zakłada się, że przygotowanie do zadań realizowanych w ramach operacji wsparcia pokoju będzie szkoleniem dodatkowym, które nie powinno odciągać uwagi sił zbrojnych od ich głównego zadania. Znalazło to również odzwierciedlenie w wystąpieniu Sekretarza Obrony w trakcie prezentowania doświadczeń z Kosowa. Stwierdził on: *„Musimy kontynuować przygotowanie naszych sił zbrojnych do realizacji najtrudniejszych zadań militarnych. Żołnierz wyszkolony i wyposażony do prowadzenia działań wojennych może z powodzeniem brać udział w operacjach pokojowych (może wymagać jedynie nabycia dodatkowych, niezbędnych umiejętności), ale żołnierz wyszkolony tylko do misji pokojowych nie jest przygotowany do operacji o wysokiej intensywności"*[139].

Potwierdzeniem faktu, iż przygotowanie do działań o wysokiej intensywności jest pierwszoplanowym zadaniem, może świadczyć zakres szkolenia poligonowego wojsk lądowych. Brytyjskie wojska lądowe posiadają wiele ośrodków szkolenia i poligonów w różnych rejonach Europy i świata,

---

[137] *Army Field Manual, Volume VI, Training for Operations.* Army Code 71630, *s. 1-6.* Szkolenie kolektywne – *szkolenie, w którym zaangażowane są dwa lub więcej pododdziały, oddziały lub związki taktyczne do prowadzenia określonych działań.* Army Field Manual, Volume VI, *Training for Operations.* Army Code 71630, *s. 1-6.*

[138] *Tamże, s. 1-5, 1-6.* W brytyjskich wojskach lądowych wyróżnia się następujące kategorie szkolenia:
- *indywidualne;*
- *zespołowe (drużyna, załoga);*
- *kolektywne (rodzaju wojsk, broni połączonych, połączone, wielonarodowe);*
- *specjalistyczne;*
- *w dowodzeniu.*

które zapewniają doskonałe warunki przygotowania do prowadzenia działań bojowych (Zał.10.). W zależności od przeznaczenia oddziału (pododdziału) jest on przygotowywany do oczekujących go zadań w takim terenie i w takich warunkach, w jakich przyjdzie mu walczyć.

Przedstawione w załączniku wybrane ośrodki szkolenia umożliwiają praktyczne przećwiczenie wszelkich scenariuszy działań od plutonu do batalionu, w tym ćwiczenia ze strzelaniem amunicją bojową.

Zmiany w środowisku bezpieczeństwa spowodowały jednak, że dostrzega się potrzebę przygotowania oddziałów i pododdziałów do nowych wyzwań. Podkreśla się, że operacje wymuszania pokoju opierają się na typowych umiejętnościach wojskowych i nie wymagają dodatkowego szkolenia. Przyjęta strategia szkolenia zakłada, że podstawą działania w każdej operacji pokojowej jest wykorzystywanie umiejętności nabytych w trakcie szkolenia ogólnowojskowego. Dotyczy to zarówno zakresu indywidualnego, jak i zespołowego działania w składzie pododdziałów i oddziałów. W tym względzie zakres indywidualny obejmuje szkolenie: fizyczne, posługiwania się bronią (szkolenie ogniowe) jak również zasady udzielania pierwszej pomocy, obrony przed bronią ABC. Szkolenie zespołowe ma na celu przygotowanie dowództw do wykonywania zadań w ramach pododdziałów i oddziałów. Kolejną grupą umiejętności, na których oparto szkolenie, to umiejętności nabyte przez żołnierzy specjalistów. Stanowi to podstawę do przeprowadzenia dodatkowego szkolenie zmierzającego przede wszystkim do zapoznania ze specyfiką działań pokojowych. Szczególny nacisk kładzie się na zrozumienie ich odmienności od typowych operacji militarnych. Za priorytetowe zadanie przyjmuje się dążenie do zmiany mentalności żołnierzy oraz przygotowanie ich pod względem psychologicznym do prowadzenia tego typu działań.

Doświadczenia ostatnich lat wskazują, że siły pokojowe, obok typowych funkcji utrzymania i wymuszania pokoju, będą realizować szereg zadań

---

[139] *Kosovo, Lessons from the Crisis.* Chapter 6, p. 23. Presented to Parliament by the Secretary of State for Defence by Command of Her Majesty, June 2000.

porządkowych, policyjnych. I chociaż w tym zakresie brytyjskie wojska lądowe posiadają duże doświadczenie, zdobyte w ciągu wielu lat działań w Irlandii Północnej, to widzi się jednak potrzebę odpowiedniego przygotowania jednostek wojskowych wysyłanych na misje. Uważa się, iż niezwykle ważne jest, by wymagania w zakresie niezbędnego szkolenia zostały zidentyfikowane jak najwcześniej w procesie planowania misji. Pozwoli to na zorganizowanie i przeprowadzenie właściwego szkolenia przed rozwinięciem kontyngentu wojskowego w obszarze operacji. Wymaga to włączenia od samego początku w proces planowania specjalistów, odpowiedzialnych za przeprowadzenie rekonesansu obszaru działań, określenia potrzeb w zakresie szkolenia oraz opracowanie i opublikowanie dyrektywy do szkolenia. Doświadczenia ostatnich operacji w Afganistanie i Iraku wskazują jednoznacznie, że istota przygotowania i szkolenia jednostek wojsk lądowych kierowanych do prowadzenia operacji wsparcia pokoju będzie w dużym stopniu uzależniona od zmian zachodzących w środowisku bezpieczeństwa w obszarze operacji oraz od charakteru kryzysu. Natomiast głównym celem szkolenia jednostek do udziału w operacjach wsparcia pokoju jest spowodowanie zmian w mentalności żołnierzy w postrzeganiu różnic między działaniami bojowymi, do których byli przygotowywani w ramach dotychczasowego szkolenia ogólnowojskowego, a działaniami pokojowymi.

Szkolenie poprzedzające rozmieszczenie jednostki w obszarze prowadzenia operacji wsparcia pokoju może obejmować:

- ugruntowanie umiejętności i nawyków w posługiwaniu się bronią, uświadomienie zagrożenia minowego, umiejętności przeżycia, zasad udzielania pierwszej pomocy, zapoznanie ze sprzętem występującym w rejonie operacji i wyrabianie umiejętności jego rozpoznawania, procedur zachowania i postępowania w różnych sytuacjach, itp.;
- szkolenie ukierunkowane na przygotowanie do określonej misji:
  - przybliżenie różnic między operacjami utrzymania pokoju a operacjami wymuszania pokoju;

- zapoznanie z historią konfliktu w zakresie umożliwiającym zrozumienie sytuacji panującej w obszarze działania sił;
- rozważenie zasad użycia siły i wszelkich implikacji z tego wynikających;
- zapoznanie z różnorodnością kultur wszystkich zaangażowanych stron;
- zapoznanie z działalnością organizacji i agencji cywilnych i pozarządowych w obszarze działań.

Dodatkowo może zaistnieć potrzeba podniesienia specyficznych umiejętności wybranym żołnierzom w zakresie:

- znajomości języka państwa na terytorium którego będzie prowadzona operacja wsparcia pokoju oraz języków państw wystawiających kontyngenty wojskowe;
- wykorzystania tłumaczy;
- technik rozminowania;
- prowadzenia pojazdów;
- prowadzenia negocjacji.

Dla wsparcia procesu szkolenia, w Wielkiej Brytanii powołano grupę doradców do spraw szkolenia operacyjnego (Operational Training Advisory Group – OPTAG), podlegającą dowództwu wojsk lądowych. Grupa ta zapewnia przygotowanie i szkolenie jednostek ze wszystkich rodzajów sił zbrojnych przed wysłaniem ich do rejonu prowadzonej operacji wsparcia pokoju poprzez koordynowanie zaopatrzenia we właściwe środki oraz zapewnienie fachowego doradztwa o obszarze działań. W załączniku 11 przedstawiono przykładowy harmonogram przygotowania i szkolenia oddziałów (samodzielnych pododdziałów) przed wysłaniem ich do rejonu działań.

Brytyjskie wojska lądowe są systematycznie angażowane do wszelkiego typu operacji pokojowych. Wieloletnie doświadczenia zebrane w tych misjach stanowią podstawę do opracowania programów szkolenia dla kolejnych zmian. Jedną z zasad, postrzeganą jako warunkująca sukces, jest wysyłanie na misje

zwartych oddziałów, wzmocnionych przez odpowiednie siły i środki, które zapewniają dowódcy samodzielność działania. Zaletą takiego podejścia jest działanie w strukturach, w jakich odbywały się wszelkie wcześniejsze szkolenia i ćwiczenia, wzajemna znajomość żołnierzy i dowódców, a także znajomość obowiązujących w określonym oddziale standardowych procedur operacyjnych ułatwiających wykonywanie zadań w warunkach stresu.

Analiza działań prowadzonych przez brytyjskie wojska lądowe w Irlandii Północnej i byłej Jugosławii pozwala skonstatować, że podstawowym „modułem" wojsk lądowych wysyłanym na misje w ramach operacji wsparcia pokoju jest batalion (dywizjon). Potwierdzeniem tego może być przedstawione w tabeli 4.1. zaangażowanie brytyjskich wojsk lądowych w Macedonii i Kosowie.

Tabela 4.1.

Zaangażowanie brytyjskich wojsk lądowych w Macedonii i Kosowie w latach 1998-1999

Stanowiska dowodzenia	ARRC, 3 DPanc, 4 BPanc, 5 BPD, 101 Blog, 1 BŁ
Bataliony czołgów	2
Bataliony piechoty	6
Dywizjony artylerii	6
Wojska inżynieryjne	3 x bsap, 10 x ksap
Wojska łączności	6 x bł, 4 x kł
Logistyka	1 x BLog, 5 x blog, 6 x klog
Zabezpieczenie medyczne	2 x szpital polowy
12.06.1999 – do Kosowa wkracza około 10 tys. żołnierzy brytyjskich	
Wielka Brytania była gotowa wysłać 54 tys. żołnierzy (w tym 12-14 tys. żołnierzy Territorial Army)	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Kosovo. Lessons from the Crisis", Aneks C, s. 65.

Nie wyklucza się udziału mniejszych pododdziałów w różnego rodzaju działaniach, ale z zasady stanowią one wzmocnienie innego batalionu lub realizują zadania specjalne, które nie wymagają udziału sił batalionu. Przepisy pozwalają także na udział ochotników na wyjazd na misję z innym pododdziałem czy oddziałem. Rozwiązanie to jest stosunkowo łatwe w realizacji, ponieważ armia brytyjska jest armią zawodową. Przykładem potwierdzającym takie rozwiązania może być udział żołnierzy batalionu *„Coldstream Guards"* w różnego typu operacjach, który został przedstawiony w tabeli 4.2.[140]

Tabela 4.2.

Udział żołnierzy batalionu „Coldstream Guards" w różnego typu operacjach w latach 1998 - 2000

TERMIN	ODDZIAŁ / PODODDZIAŁ
07- 11.1998	120 żołnierzy **2 kompani** ze wzmocnieniem - Falklandy (ochrona lotniska, ćwiczenia z MW i SP, ćwiczenia ze strzelaniem amunicją bojową)
09.1998 -03.1999	**Pluton ochotników** wspólnie z 1Bat. Scots Guards – Płn. Irlandia
07 - 12.1999	**Pluton moździerzy** wspólnie z 1Bat. Grenadier Guards – Płn. Irlandia
07 - 12.1999	**7 kompania** wspólnie z 1Bat. Irish Guards w Kosowie. Dodatkowo **45 żołnierzy** piechoty jako wzmocnienie do tego batalionu.
07 - 12.1999	**17 ochotników** wspólnie z Household Cavarly Regiment w Bośni
09.1999-03.2000	**Batalion** (530 żołnierzy) – Północna Irlandia
09 -10.2000	**7 kompania** - ćwiczenie w Belize, które przemieniło się w operację ratowniczą po uderzeniu huraganu KEITH na wyspę San Pedro.
10.2000	**Pluton ochotników** wspólnie z 1Bat. Royal Scots – Płn. Irlandia

[140] www.army.mod.uk/unitsandorgs/subsections/index.htm

Dodatkową zaletą wysłania zwartego oddziału jest także pełna możliwość wykorzystania uzbrojenia i sprzętu będącego na jego wyposażeniu. Unika się w ten sposób konieczności zapoznawania żołnierzy ze sprzętem, z którym nie mieli wcześniej do czynienia. Jednocześnie nie traci się czasu na zgrywanie pododdziałów z różnych jednostek o różnym poziomie wyszkolenia. Z drugiej zaś strony, udział zwartych pododdziałów w działaniach prowadzonych przez inny batalion (patrz tab. 4.2.) jest zgodny z filozofią tworzenia zgrupowań bojowych w brytyjskich wojskach lądowych. W ten sposób pododdziały te stanowią swego rodzaju kopalnię wiedzy i doświadczeń, z których korzysta się w trakcie przygotowania ich macierzystego batalionu do podobnych działań.

Na szczególne podkreślenie zasługuje system zbierania i wykorzystywania doświadczeń. Organizowane są zespoły, które na stałe śledzą wydarzenia i zbierają informacje z rejonów prowadzonych operacji. Zespoły te odpowiedzialne są za analizę informacji i przekazanie wniosków i postulatów dotyczących wprowadzenia zmian w programach szkolenia.

Obowiązkiem każdego dowódcy na każdym szczeblu jest opracowanie meldunku, w którym zawarte są wszystkie uwagi, wnioski i doświadczenia zdobyte w trakcie prowadzonych działań. Tworzy się bazę danych dostępną dla wszystkich, którzy przygotowują się do podobnych operacji. O każdym nowym zdarzeniu, które może mieć wpływ na bezpieczeństwo zaangażowanych w działaniach żołnierzy i wynikających z tego wniosków, co do sposobu przeciwdziałania, są natychmiast informowani wszyscy zainteresowani dowódcy. Uważa się, że tego typu wiedza dostępna bezpośrednio wszystkim prowadzącym działania i możliwość natychmiastowego jej wykorzystania jest szczególnie istotna. Na szkolenia przygotowujące pododdział czy oddział do wyjazdu zaprasza się jako instruktorów oficerów, podoficerów i żołnierzy, którzy wrócili z misji. Pozwala to uniknąć popełnienia wielu błędów, zaoszczędzić czas i środki, a przede wszystkim chronić zdrowie i życie żołnierzy.

Zakłada się, że w wyniku przeprowadzonego szkolenia żołnierze będą posiadać niezbędną wiedzę i odpowiednio ukształtowane umiejętności przydatne do realizacji specyficznych zadań w operacjach wsparcia pokoju.

Gwarancją osiągnięcia tego celu jest zaangażowanie w proces szkolenia wysoko wykwalifikowanej kadry instruktorskiej pozyskiwanej z kilku źródeł:

- specjaliści wojskowi posiadający duże doświadczenie wynikające z udziału w operacjach wsparcia pokoju;
- z różnego typu instytucji, agencji rządowych i prywatnych zajmujących się problematyką bezpieczeństwa. Odbywa się to na podstawie odpowiednio przygotowanych kontraktów;
- specjalnie zaproszeni goście.

Bardzo wiele uwagi przywiązuje się do udziału w szkoleniach i ćwiczeniach organizowanych przez dowództwa różnego szczebla. Weryfikacja szkolenia odbywa się przede wszystkim podczas podróży do kontyngentów uczestniczących w operacji wsparcia pokoju i dyskusje z uczestnikami operacji.

4.3. System przygotowania zwartych jednostek wojsk lądowych RFN[141]

Bundeswehra od 1994 r. wysyła swoich żołnierzy na misje na Bałkanach, które – po misji w Somalii – zostały słusznie uznane za najbardziej kompleksową, wymagającą największych nakładów operację, w krótkiej historii misji pokojowych niemieckich sił zbrojnych. Do końca 2001 r. na tereny byłej Jugosławii zostało wysłanych ponad 69000 żołnierzy w ramach 24 kontyngentów.[142] Jak się ocenia źródłem sukcesów w tych operacjach było sześć elementów:

- wnikliwy dobór kadr;
- staranne, surowe przygotowanie i szkolenie, zorientowane na czekające zadania;
- wysoka motywacja żołnierzy;
- zasada dowodzenia zadaniowego;
- działania aklimatyzacyjno-weryfikujące i ich konsekwentne stosowanie;
- koncentracja wszystkich sił wojsk lądowych na realizacji głównego zadania – misji zagranicznej.

Jak wynika z powyższego, przygotowanie do misji ma kapitalne znaczenie dla powodzenia całego przedsięwzięcia.

Struktura kontyngentu jest z reguły uzależniona od tzw. pułapu osobowego, ustalonego przez Bundestag, który podejmuje decyzje w wyniku negocjacji z organizacją określającą mandat danej misji. Przekroczenie maksymalnej granicy jest możliwe jedynie podczas wymiany kontyngentów i to jedynie w krótkim, ściśle określonym przedziale czasowym. Na tej podstawie Federalny Minister Obrony zarządza wystawienie sił dla potrzeb kontyngentu i opisuje przy tym jego możliwe, przyszłe zadania. Zarządzenie ministra o wystawieniu sił może zostać sformułowane po stosownej decyzji rządu

[141] Treści zawarte w niniejszym podrozdziale stanowią część materiałów, zawartych w wystąpieniu ppłk. dypl. Dirka Gleiniga na przywoływanym wcześniej sympozjum naukowym. Autorzy pracy składają tą drogą podziękowanie Autorowi za ich udostępnienie.

federalnego, jak również za zgodą niemieckiego parlamentu. W zależności od rozwoju sytuacji w kolejnych rozkazach precyzuje się:

- dokładniejsze zdefiniowanie wymiaru niemieckiego uczestnictwa;
- ustalenie struktury (struktury dowodzenia, szczebli dowodzenia, typu użytych jednostek);
- określenie dowództwa kierunkowego;
- określenie instytucji kierunkowej odpowiedzialnej za wystawienie, przygotowanie i wyszkolenie uczestniczących pododdziałów;[143]
- wyznaczenie rozkazem sztabu odpowiedzialnego za dowodzenie w trakcie operacji.[144]

Jak z powyższego wynika, problematyka przygotowania (szkolenia) uczestników operacji wsparcia pokoju znajduje swoje miejsce w decyzjach kierownictwa Bundeswehry. W zależności od zaplanowanej struktury sił operacyjnych podejmowane są także stosowne decyzje personalne. Dąży się do tego, by wystawiany pododdział (oddział) był w miarę jednorodny, tj. identyczny ze strukturami funkcjonującymi w Niemczech. Oznacza to, że pluton, kompania lub batalion powinny zostać użyte w działaniach jako zwarta całość, albowiem w takiej sytuacji przełożeni i podwładni znają się nawzajem. Znane są silne oraz słabe strony żołnierzy i nie trzeba poznawać ich w sytuacjach ekstremalnych. Podoficer zna swoją drużynę, oficer swój pluton, a szef kompanii swoich podoficerów.

Niestety taka sytuacja rzadko zdarza się w rzeczywistości. Przykładowo gen. bryg. Harff zauważa w swoich wspomnieniach że niemiecki kontyngent

---

[142] Klos D., Langer W., Das Heer im Einsatz [w:] Europäische Sicherheit, 4/2001, s. 43.

[143] Instytucja kierunkowa była odpowiedzialna za ww. czynności i tworzyła jednocześnie bazę, z której, w ramach istniejących możliwości, powinny pochodzić siły i środki dla potrzeb misji zagranicznej. W zależności od liczebności kontyngentu tą instytucją kierunkową mógł być nawet szczebel korpusu. W trakcie zmian w ramach restrukturyzacji wojsk lądowych zdecydowano, że maksymalnym szczeblem dla instytucji kierunkowej może być szczebel dywizji, ponieważ dowództwom korpusów nie będą podlegały bezpośrednio żadne pododdziały i oddziały.

[144] Gleinig D., Kontyngent narodowy w operacji wsparcia pokoju. Wnioski z doświadczeń Wojsk Lądowych RFN. Praca magisterska, AON Warszawa 2003.

KFOR/AFOR w pewnym momencie dysponował liczbą 4500 żołnierzy.[145] Pochodzili oni ze wszystkich niemieckich krajów związkowych (od 3 % do 18 % ogółu kontyngentu na poszczególne landy), z 420 jednostek macierzystych, ze 180 garnizonów. Taka sytuacja niewątpliwie utrudnia proces szkolenia uczestników operacji wsparcia pokoju.

Szkolenie i przygotowanie

Ocenia się, że proces szkolenia w Bundeswehrze, stawiający żołnierzom wysokie wymagania, gwarantuje wyszkolenie zgodne z zadaniami stawianymi na przyszłych stanowiskach służbowych w okresie pokoju i w przewidywanych działaniach. Kierownictwo resortu doszło bowiem szybko do przekonania, że szkolenie programowe żołnierzy, przygotowywanych do działań obronnych we współpracy z sojusznikami, nie pokrywa się z pożądanym profilem zdolności żołnierza uczestniczącego w operacji pokojowej. Problemem było więc w pierwszej kolejności przeanalizowanie istniejących braków, a następnie stwierdzenie, jak ma wyglądać docelowy przebieg szkolenia i w jaki sposób można pokryć zarysowujące się potrzeby.

W pierwszej kolejności Bundeswehra wysyłała wybranych żołnierzy do szkół i instytucji dydaktycznych za granicą, które dysponowały dłuższym, praktycznym doświadczeniem, wynikającym z regularnego uczestnictwa w misjach pokojowych. Jednak ta metoda postępowania doszła szybko do granic swoich możliwości, ponieważ zapotrzebowanie Bundeswehry na takie szkolenie w latach 90-tych rosło w sposób lawinowy. Z uwagi na brak możliwości szkolenia dużej liczby żołnierzy w instytucjach zagranicznych i związane z tym wysokie nakłady finansowe, droga ta była skuteczna tylko w początkowej fazie i musiała być ograniczona do niewielkiej grupy żołnierzy.

W wyniku uzyskanych doświadczeń wprowadzono liczne zmiany. Jedną z nich było pozyskano zagranicznych instruktorów, prowadzących tzw. kursy

[145] Harff H., Rückblick, Erfahrungen, Folgerungen, [w:] Truppenpraxis/Wehrausbildung, 03/2000, s. 159.

ONZ. Dzięki swojemu osobistemu doświadczeniu byli oni w stanie prowadzić szkolenie w zorganizowanych w Niemczech centrach szkolenia.[146]

W ostatniej fazie, która właśnie trwa, wszystkie elementy procesu szkolenia są planowane, przygotowywane i prowadzone wyłącznie siłami niemieckimi. Stworzono do tego celu własne regulaminy, jak przykładowo w czerwcu 1993 r. „Wytyczne do szkolenia wojsk – piechota w misjach ONZ"[147]. Jako centralną instytucją dydaktyczną dla realizacji tych celów Bundeswehra dysponuje do kilku lat Centrum Szkolenia Bundeswehry dla Potrzeb ONZ, które oparte jest o Centrum Szkolenia Piechoty w Hammelburgu. Tam, w realistycznej scenerii przygotowywani są obserwatorzy wojskowi, dowódcy wszystkich szczebli, a nawet cywilni przedstawiciele mediów do uczestnictwa w całym spektrum możliwych działań w trakcie misji.

Od kwietnia 2002 r. centralną instytucją odpowiedzialną za dowodzenie operacjami w rozszerzonym spektrum zadań stało się Dowództwo Operacyjne Bundeswehry. W celu odpowiedniego przygotowania i realizacji operacji poza granicami Niemiec Dowództwo Operacyjne ustala treści:

- ogólnego, jednorodnego zgodnego z sytuacją szkolenia dla potrzeb misji zagranicznych w czasie pokoju;
- celów szkoleniowych dla szkolenia kontyngentów (SK) uwzględniających:
  - szczególne wymagania przygotowywanej operacji;
  - niezbędne szkolenie specjalistyczne i funkcyjne.

Poza tym Dowództwo Operacyjne koordynuje uzupełniające szkolenie kontyngentów i ustala zasady przebiegu doskonalenia specjalistycznego w trakcie misji. Za zabezpieczenie SK jest odpowiedzialny jeden z urzędów

---

[146] Centra szkolenia (Truppenschulen) są szkołami, które szkolą żołnierzy jednego lub pokrewnych rodzajów pododdziałów. Centrum Szkolenia Piechoty szkoli zatem żołnierzy piechoty, strzelców górskich i wojsk powietrzno-desantowych. Bundeswehra dysponuje obecnie jeszcze 11 centrami szkolenia.

[147] W ostatnich 10 latach wojska lądowe stworzyły poprzez serię publikacji „Wytyczne do szkolenia wojsk" solidną podstawę szkolenia przygotowującego do operacji w rozszerzonym spektrum zadań Bundeswehry.

dowódczych, wyznaczony w zależności od składu sił operacyjnych kontyngentu.[148]

Dla wojsk lądowych centralnym urzędem, odpowiedzialnym za przygotowanie, przeprowadzenie i analizę operacji także poza granicami Niemiec, stało się od 1 kwietnia 2002 r. Dowództwo Wojsk Lądowych.

Prowadzenie szkolenia kontyngentów odbywa się w jednej, wyznaczonej przez dywizję kierunkową jednostce, we współpracy z instytucjami szkoleniowymi sił zbrojnych na podstawie:

- wymagań stawianych przez Dowództwo Operacyjne Bundeswehry;
- koncepcji szkolenia dla potrzeb misji zagranicznych w okresie pokoju;
- Wytycznych do Szkolenia Wojsk nr 5 – Szkolenie Kontyngentów w Wojskach Lądowych.[149]

Podstawą szkolenia kontyngentów jest ukończenie tzw. szkolenia podstawowego PSO (peace support operations), co pozwala osiągnąć poziom wyjściowy dla rozpoczęcia szkolenia kontyngentów.[150] Poza tym dywizja kierunkowa jest odpowiedzialna za nabór personelu i obsadzenie szkolenia kursowego w szkołach i centrach szkolenia Bundeswehry, personelem dowódczym kontyngentu.[151]

Szkolenie kontyngentów

Ocenia się, że żołnierze wojsk lądowych dysponowali do momentu rozpoczęcia interwencji w Bośni – Hercegowinie w 1995 r. bardzo małym własnym doświadczeniem w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych i

---

[148] Urzędem dowódczym może być sztab jednego z rodzajów sił zbrojnych (np. Dowództwo Wojsk Lotniczych). Możliwe jest wykorzystanie Bazy Sił Zbrojnych lub innych urzędów wojskowych. Ten sztab staje się wówczas „odpowiedzialnym urzędem dowódczym".

[149] Wojska lądowe dysponują wieloma „Wytycznymi do Szkolenia Wojsk" będącymi podstawą planowania, realizacji i analizy procesu szkolenia.

[150] Jak zostało to przedstawione, skład kontyngentów nie jest homogenny. Wiele najróżniejszych jednostek uczestniczy w tworzeniu struktury kontyngentu. Aby zapewnić na początku szkolenia kontyngentów jednolity poziom wiedzy, warunkiem jest ukończenie określonych przygotowujących etapów szkolenia. Po osiągnięciu tzw. poziomów wyjściowych (jednorodnego stanu wyszkolenia) rozpoczyna się szkolenie kontyngentów. Szkolenie PSO uregulowane jest „Wytycznymi do Szkolenia Wojsk Nr 3 – Szkolenie dla Sił Reagowania".

[151] godnie z „Wytycznymi do Szkolenia Wojsk Nr 10 – Szkolenie Dowódców" są przewidziane kursy w Centrum Szkolenia Piechoty (Centrum Szkolenia Bundeswehry dla Potrzeb ONZ, w Centrum Szkolenia Wojsk Łączności i w Centrum Szkolenia Służb Transportowych.

zapobieganiu konfliktom w ramach mandatu sił międzynarodowych.[152] Istotne było zatem budowanie nowych umiejętności na sprawdzonych zasadach działania poszczególnych rodzajów wojsk i służb, obowiązujących we współdziałaniu połączonych rodzajów wojsk w Europie Środkowej. Te treści były elementem determinującym szkolenie dowódców i ich podwładnych. Do nowych podstaw szkolenia, które zostały przyjęte po dokładnej analizie treści i metod szkolenia w ośrodkach szkolenia zaprzyjaźnionych armii oraz po analizie pierwszych doświadczeń z działania, należały:

- zasady prowadzenia negocjacji ze stronami konfliktu;
- zastosowanie środków deeskalacji konfliktu;
- zasady demonstracji siły militarnej (służba patrolowa, przygotowanie i prowadzenie punktów kontrolnych – checkpoints).

Znaczna różnica w porównaniu z dotychczasowymi treściami szkolenia wynikała z traktowania użycia broni jedynie jako „ultima ratio". Celem szkolenia jest wytworzenie u dowódcy wojskowego, zdanemu w rejonie misji częstokroć na samego siebie, zdolności prawidłowej percepcji zachodzących zdarzeń oraz zastosowania i przeprowadzenia na własną odpowiedzialność odpowiednich działań zapobiegających.

Rozwijana etapowo, modularna koncepcja zcentralizowanego w znacznym stopniu, zorientowanego na stawiane zadania szkolenia kontyngentów, powiązana z uprzednim celowym szkoleniem dowódców sprawdziła się bardzo dobrze i doprowadziła do dysponowania wzorowo przygotowanymi żołnierzami.[153]

Po postawieniu konkretnych zadań szczegółowych rozpoczyna się specjalistyczne szkolenie kontyngentu. Składa się zasadniczo z następujących elementów:

- szkolenie dowódców np. w Centrum Szkolenia Bundeswehry dla potrzeb ONZ lub w Centrum Kształcenia Dowodzenia Wewnętrznego (Zentrum Innere Führung – Koblencja);

---

[152] Klos D., Langer W., op. cit., s. 45.
[153] op. cit., s. 45.

- wprowadzenie dowódców w sytuację w państwie będącym celem misji;
- szkolenie specjalistów;
- wspólne szkolenie bazowe kontyngentu po stworzeniu pododdziałów;
- szkolenie w garnizonach ukierunkowane na zniwelowanie stwierdzonych braków szkoleniowych;
- szkolenie poligonowe w strukturze przewidzianej w rejonie operacji jako przygotowanie do typowych działań;
- szkolenie elementów po zakończeniu przerzutu do rejonu misji, przy czym ćwiczy się specjalne procedury operacyjne, jak też współdziałanie jednostek operacyjnych.

Szkolenie dowódców odbywa się w odpowiednio wczesnym etapie, jeszcze przed rozpoczęciem szkolenia pododdziałów. Dowódcy uczestniczą najpierw w dwudniowym kursie „Logistyka jednostek uczestniczących w misjach zagranicznych" w Centrum Szkolenia Służb Transportowych Wojsk Lądowych, a następnie przechodzą kilkudniowe wprowadzenie w specyfikę kraju, w którym prowadzona jest misja, zadań kontyngentu, warunków pracy, służby i życia. Następnie dochodzą do tego kursy w Centrum Szkolenia Wojsk Łączności i kolejny kurs dla instruktorów w Centrum Szkolenia Piechoty.

Szkolenie kontyngentów dotyczące danej misji, trwające do czterech tygodni, odbywa się pod nadzorem dywizji kierunkowej, która jest za nie odpowiedzialna. Jest ono prowadzone w szkołach, centrach szkolenia i/lub na poligonach.

Doświadczenia wielu państw, między innymi Stanów Zjednoczonych (wojna wietnamska) i Izraela, uwidoczniają, że straty są ponoszone na skutek psychicznych reakcji związanych z walką lub zmęczenia sposobem wypełniania zadań przez siły zbrojne. Może dochodzić do psychicznych reakcji u żołnierzy, przed, podczas lub po obciążających operacjach, które u 25 % personelu może prowadzić do zaburzeń psychicznych. Badania pokazują, że

ten poziom może zostać w znacznym stopniu obniżony przez ukierunkowane działania prewencyjne.[154]

Unikanie i rozpoznanie psychicznych reakcji walki i zmęczenia, jak też zastosowanie pierwszych kroków zapobiegawczych przy wyraźnych objawach ma w działaniach Bundeswehry duże znaczenie i jest traktowane jako szczególne zadanie dowódcze. W ramach szkolenia przygotowującego przekazuje się dowódcom i ich podwładnym wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne, jak również zaznajamia się ich z procedurami współpracy ze służbami sanitarno-medycznymi, służbą psychologiczną i wojskowymi duchownymi.

Celem tych wszystkich przedsięwzięć jest wzmocnienie psychologicznej odporności żołnierzy, już w ramach procesu przygotowania do działań. Szkolenia i ćwiczenia dotyczące takiej problematyki, jak „Dowodzenie ludźmi pod obciążeniem, działania w przypadku zranienia, śmierci, wzięcia zakładników, wzięcia jeńców" stanowią centrum zainteresowania procesu szkoleniowego. Podstawą koncepcji opieki psychologicznej żołnierzy przed, podczas i po działaniach jest model trójfazowy, oparty o trzy podstawowe fazy uczestnictwa w misjach: przygotowanie, prowadzenie i ocena operacji. Także to szkolenie dzieli się na trzy zakresy:[155]

- szkolenie w garnizonach (tj. w bezpośredniej bliskości jednostki macierzystej);
- centralne szkolenie poligonowe (w centralnych instytucjach szkoleniowych, jak np. na poligonach, w regionalnych centrach szkolenia, Centrum Szkolenia Bojowego, Centrum Szkolenia Bundeswehry dla Potrzeb ONZ);
- szkolenie indywidualne (m. in. szkolenie dowódców w różnych szkołach i centrach szkolenia Bundeswehry).

---

[154] Por.: Ramowa koncepcja pokonywania obciążeń u żołnierzy przed, w czasie i po działaniach oraz po szczególnych działaniach za granicą, FüS 14, 24 września 1996 (tylko do użytku służbowego).
[155] patrz zał. nr 4.

Dokładną realizację procesu szkolenia określają „Wytyczne do Szkolenia Wojsk Nr 5" (AnTrA5).[156]

Combat Enhancement Training (CET) – Forces Integration Training (FIT)

Pod tymi dwoma pojęciami rozumie się treści szkolenia, które przekazywane są dopiero na miejscu, w rejonie operacji.

Combat Enhancement Training rozumie się jako pogłębione szkolenie, które ma zastąpić część treningu przygotowawczego kontyngentu realizowanego w ojczyźnie. Zaznajamia się przy tym członków kontyngentu z właściwościami kraju, w którym prowadzona jest misja i podwyższa indywidualną wiedzę żołnierzy. Z drugiej strony CET służy utrzymaniu indywidualnej zdolności bojowej, ponieważ nie wszystkie zakresy wojskowego wyszkolenia są doskonalone w ramach codziennej służby. Tak więc CET odgrywa przykładowo dużą rolę w przypadku sił operacyjnych, które stoją właśnie bezpośrednio przed zadaniem uwolnienia zakładników z wykorzystaniem siły i jeszcze raz muszą przećwiczyć cały scenariusz działań.

Do CET zalicza się również działania, które przykładowo należy przeprowadzić po przerzucie pojazdów bojowych i broni na dużych odległościach, m.in. przystrzelanie dział i maszynowej broni pokładowej czołgów i transporterów opancerzonych, jak również justowanie wielu urządzeń.

Forces Integration Training ma podobne założenia jak CET. Podczas CET w centrum działań stoją poszczególne systemy uzbrojenia lub pojedynczy żołnierz, natomiast w ramach FIT prowadzi się doskonalenie współpracy różnych systemów uzbrojenia i różnych jednostek. FIT może być prowadzony również w strukturze wielonarodowej.

---

[156] AnTrA5 – ustala rodzaje, treści i okresy szkolenia.

Szkolenie językowe

Chociaż NATO w swoich dokumentach statutowych ma ustalone niezmiennie dwa równouprawnione języki robocze, to tylko jeden jest z zasady wykorzystywany w praktyce przygotowań i prowadzenia operacji – jęz. angielski. Oprócz tego ten język jest nieodzowny również w codziennej pracy w kontaktach z ludnością na miejscu, oczywiście gdy będziemy abstrahować od faktu, że konieczna jest pracy tłumaczy, którzy potrafią się porozumiewać miejscowym językiem i jego regionalnymi dialektami.

Żołnierz spotyka w ramach wykonywania obowiązków służbowych nie tylko „kolegów po fachu", przedstawicieli innych armii, lecz również jest obiektem zainteresowania licznych grup. Obok wspomnianych już osób bezpośrednio uczestniczących w zdarzeniach, mieszkańców danego regionu lub państwa, są również rządy i ich przedstawiciele, firmy, państwowe i pozarządowe organizacje pomocowe (GOs i NGOs). Ich przedstawiciele oczekują od przedstawicieli sił zbrojnych kompetencji i zdolności komunikowania się.

Również w sztabach o czysto narodowej strukturze (które właściwie nie istnieją powyżej szczebla batalionu) wymagana jest znajomość jęz. angielskiego, ponieważ wszystkie dokumenty, takie jak rozkazy, informacje itp. są rozprowadzane przez nadrzędne dowództwa w jęz. angielskim.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że dobra znajomość języka angielskiego jest obowiązkowa dla wszystkich oficerów, to samo odnosi się do podoficerów posiadających odpowiedzialność za dowodzonych, jak równie do osób służących w sztabach (pracownicy cywilni i szeregowi). Bundeswehra wymaga w więżący sposób od oficerów i podoficerów szczebla sierżanta wysokich kompetencji w zakresie znajomości języka angielskiego.

Podsumowanie

W wyniku wysiłków podejmowanych przez organy władzy państwowej w latach 90-tych ubiegłego stulecia, Rzeczpospolita Polska weszła w XXI wiek jako pełnoprawny członek Sojuszu Północnoatlantyckiego. Zbiegło się to w czasie z wdrażaniem nowej Strategii Sojuszu, ukierunkowanej na obronę interesów bezpieczeństwa nie tylko w ramach, ale i poza obszarem NATO oraz otwartej na szeroki dialog i współpracę z organizacjami międzynarodowymi i państwami spoza Sojuszu.

Wypracowany, w ramach wspomnianej strategii, mechanizm bezpieczeństwa zakłada między innymi przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym, rozwój programu „Partnerstwo dla Pokoju", ścisłe współdziałanie z Rosją i Ukrainą w ramach stałych struktur organizacyjnych (Stała Rada Rosja – NATO oraz Komitet NATO – Ukraina) dalszy rozwój środków zaufania w celu kontroli i ograniczania zbrojeń (Traktat CFE, Dokument Wiedeński, Konwencja Ottawska, Program „Start"), a także tworzenie Europejskiej Tożsamości w Dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (European Security and Defence Identity – ESDI).

Uznano, że Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego stanęła w obliczu nowych wyzwań, wśród których dominującą rolę będą odgrywać zagrożenia, spowodowane przez eskalację kryzysów spoza obszaru NATO, międzynarodowy terroryzm, zorganizowana przestępczość oraz łatwy i niekontrolowany dostęp do środków budowy broni masowej zagłady. Stąd też coraz więcej uwagi zaczęto poświęcać możliwości reagowania poza Artykułem 5 Traktatu Waszyngtońskiego poprzez przeprowadzanie operacji reagowania kryzysowego (Crisis Response Operations - CROs). Ich zadaniem jest wcześniejsze rozpoznanie skali i charakteru zagrożeń oraz przeciwdziałanie eskalacji kryzysu.

W tym celu podejmowane są wysiłki zmierzające do budowy i utrzymania sił o odpowiednich zdolnościach operacyjnych (Essential

Operational Capabilities – EOCs), które umożliwiałyby podjęcie szybkich i skutecznych działań w dowolnym obszarze świata i ekstremalnych warunkach klimatycznych.

Mając na uwadze cele polityczno-militarne można uznać, iż reagowanie w odpowiedzi na rodzący się kryzys zarówno w obszarze, jak i poza obszarem NATO jest osłoną strategiczną interesów państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego. Sytuacje kryzysowe tworzą bowiem potencjalne, bezpośrednie lub pośrednie zagrożenie dla indywidualnego i zbiorowego bezpieczeństwa.

W tym kontekście użycie Sił Zbrojnych RP (SZRP) w operacjach wsparcia pokoju może być również postrzegane w wymiarze militarnej osłony strategicznej, realizowanej w celu zachowania stabilności oraz bezpieczeństwa i integralności terytorialnej państwa. SZRP realizując zadania w ramach likwidacji źródeł potencjalnych zagrożeń zmniejszają ryzyko eskalacji kryzysu, a tym samym bezpośredniego ataku skierowanego przeciwko Polsce, zapewniają stabilność funkcjonowania państwa bez konieczności podejmowania decyzji ważących o losach kraju i narodu.

Prowadzenie powszechnie akceptowanej operacji wsparcia pokoju, gwarantuje większą stabilność ośrodkom decyzyjnym, zwiększa wśród obywateli poczucie bezpieczeństwa, ogranicza straty, pozwala na zachowanie swobody działania, zyskanie na czasie oraz utrzymywanie zagrożenia z dala od własnego terytorium.

Prowadzenie międzynarodowych operacji wsparcia pokoju wymaga wysokiego poziomu interoperacyjności, kompatybilności i wyszkolenia żołnierzy. Dlatego też, tak istotne dzisiaj jest stworzenie nowoczesnego systemu przygotowania zwartych jednostek wojsk lądowych do udziału w operacjach wsparcia pokoju. Należy sobie zdawać sprawę z tego, że wielkość niezbędnych sił i ich możliwości są głęboko determinowane realiami ekonomicznymi. Jednak Polska, jako członek Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego powinna dążyć do posiadania takich możliwości w tym

zakresie, jakich wymaga jej usytuowanie geopolityczne i status 38 milionowego narodu.

Carl von Clausewitz w swoim dziele „O wojnie" pisał, że: „Wojna nie powstaje niespodziewanie - jej rozwój nie jest dziełem jednej chwili, zatem przeciwnicy mogą się wzajemnie ocenić przeważnie już na podstawie tego, czym ściśle biorąc, chcą być i co czynić powinni." Niech ta sentencja stanowi podsumowanie czynionych w niniejszej pracy rozważań.

Spis literatury

AFM, Vol. 1, Combined Arms Operations

Ajnenkiel A. (red.), Pod wspólnymi sztandarami. Droga Polski do NATO, AON, Warszawa 1999

Army Doctrine Publication, Volume 4 - TRAINING. Army Code 71621

Army Field Manual (AFM), Volume V, Pam 1, Peacekeeping Operations, Army Code 71539.

Army Field Manual, Volume VI, Training for Operations. Army Code 71630

Balcerowicz B., Sojusz a obrona narodowa, Bellona, Warszawa 1999

Bi – MNC Directive For NATO Doctrine For Peace Support Operation, SHAPE, Bruksela 1995

Bierzanek R., Symonides J., Prawo międzynarodowe publiczne, PWN, Warszawa 1994

BMVg, Hanbuch für die Auslandseinsätze, Bonn 2001

BMVg: „Grundlagen für die Beteiligung der Bundeswehr an Humanitären Einsätzen, Bonn 1996

Boutros Boutros – Ghali, Program dla Pokoju („An Agenda for Peace"), PISM, Warszawa 1995

Chlewicki J., Udział polskich kontyngentów wojskowych w operacjach pokojowych na Bałkanach, Warszawa 2001

Ciechociński J., Znaczenie ONZ dla utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego w świetle układu z Dayton, Sprawy Miedzynarodowe nr 2/1996

Counter Insurgency Operations, Army Code 71596

Dawidczyk A., Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI wieku, AON, Warszawa 2001

Design for Military Operations – The British Military Doctrine. Army Code 71451

Dęga Cz., Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, AON, Warszawa 1993

Drost M. (kier.), Operacje inne niż wojna jako forma polityki bezpieczeństwa RP w XXI wieku, AON, Warszawa 2001

Evans G., Współpraca dla pokoju. Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994

Fiutowski S., Rola Dowództwa Wojsk Lądowych w przygotowaniu narodowego komponentu dla operacji pokojowych pod auspicjami NATO, Praca studyjna, AON, Warszawa 2003

Gągor F., Paszkowski K., Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP, Toruń 1999

Gąska M., Ciupiński A., Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych, Warszawa 2001

Gleinig D., Kontnngent narodowy w operacji wsparcia pokoju. Wnioski z doświadczeń Wojsk Lądowych RFN. Praca magisterska, AON Warszawa 2003

Handbuch für die Auslandseinsätze, Bonn 2001

Harff H., Rückblick, Erfahrungen, Folgerungen, [w:] Truppenpraxis/Wehrausbildung, 03/2000

HDv 100/100, Bonn 1998

HDv 100/700, Auslandseinsätze, Bonn 1998

Inspektor des Heeres: Gedanken zur Operationsführung im Deutschen Heer, Bonn 1998

Inspektor des Heeres: Gedanken zur Operationsführung im Deutschen Heer, Bonn 1998

Jarmoszko S., Partnerstwo dla Pokoju – najkrótszą drogą do NATO, w: Międzynarodowe i wewnętrzne aspekty członkostwa w NATO, Toruń 2000

Jóźwiak A., Marcinkowski C., Działalność operacyjna polskiego batalionu w SFOR, Przegląd Wojsk Lądowych nr 5/1999

Jóźwiak A., Marcinkowski C., Polska Jednostka Wojskowa w Siłach Stabilizujących w Bośni, Przegląd Wojsk Lądowych nr 4/1999

Jóźwiak A., Marcinkowski Cz., Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych, Warszawa 2002

Kaczmarek J., NATO w systemie bezpieczeństwa świata, Atla2, Wrocław 1998

Kaczmarek J., NATO-Polska 2000, Atla2, Wrocław 1999

Kaczmarek J., Skowroński A., Bezpieczeństwo Świat-Europa-Polska, Wrocław 1998

Kaczmarek W. (red.), Operacje wsparcia pokoju w teorii współczesnej sztuki operacyjnej „Wsparcie pokoju", AON, Warszawa 2002

Karta Narodów Zjednoczonych, ASG, Warszawa 1968

Klos D., Langer W., Das Heer im Einsatz [w:] Europäische Sicherheit, 4/2001

Knetki J. (kier.), Operacje wsparcia pokoju w teorii i praktyce sztuki operacyjnej „Pokój", AON, Warszawa 2002

Kobiałko M., Czym jest Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego w: Międzynarodowe i wewnętrzne aspekty członkostwa Polski w NATO, Adam Marszałek, Toruń 2000

Kosovo, Lessons from the Crisis. Chapter 6, p. 23. Presented to Parliament by the Secretary of State for Defence by Command of Her Majesty, June 2000

Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, Wrocław-Warszawa-Kraków- Gdańsk 1973

Koziej S., Podstawy i zasady sztuki wojennej, AON, Warszawa 1993

Królikowski H., Marcinkowski C., Afganistan 2002, Bellona, Warszawa 2003

Kryszk D., system przygotowania Wojska Polskiego do operacji pokojowych (na tle rozwiązań przyjętych w NATO), Warszawa 2001

Kulisz M., Kęsoń T., Kosowo – punkt zapalny Bałkanów, Wojsko i Wychowanie nr 11/1999

Kupiecki R., Od Londynu do Waszyngtonu. NATO w latach dziewięćdziesiątych, Akson, Warszawa 1998

Laprus M. (kier.), Leksykon Wiedzy Wojskowej, MON, Warszawa 1979

Marcinkowski C., Porozumienie pokojowe w Dayton, Wojsko i Wychowanie, nr 2/1999

Markowski J., Polska w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ, Studia i Materiały, Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa, 1994

Marszałek M., Operacje wsparcia pokoju według poglądów NATO, AON, Warszawa 1999

Mucha L., Bezpieczeństwo narodowe a walki niezbrojne (studium), AON, Warszawa 1991

NATO. Vademecum, Bellona, Warszawa 1995

Němec P., Urbánek K.; Operace v příštích letech, VA Brno 2001

Nieke D., 25 lat udziału polskich kontyngentów wojskowych w operacjach pokojowych, Warszawa 2000

Obrusiewicz M., Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF, Warszawa 2002

Osmańczyk E. J., Encyklopedia spraw międzynarodowych, PWN, Warszawa 1974

Pawłowski J., Ciupiński A., Umiędzynarodowiony konflikt wewnętrzny, AON, Warszawa 2001

Piątkowski K., NATO. Informator dla żołnierzy, MON, Warszawa 1997

Pieter J., Z zagadnień pracy naukowej, Wrocław 1974

Podkowski A., Udział Wojska Polskiego w operacjach pokojowych, AON, Warszawa 1998

Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, Warszawa 1999

Przeciszewski R., Pięć miesięcy, Polska Zbrojna nr 42, 10/1999

Pszenny W., Problemy udziału RP w sojuszniczych operacjach wspierania pokoju w świetle ustaleń doktrynalnych naczelnych dowódców NATO, Praca studyjna, AON, Warszawa 2000

Rokicki E., Organizacja Narodów Zjednoczonych w systemie światowego bezpieczeństwa, AON, Warszawa 1994

Sabak Z., Królikowski J., Ocena zagrożeń bezpieczeństwa RP, AON, Warszawa 2000

Sabak Z., Zagrożenia bezpieczeństwa RP. Materiał studyjny, AON, Warszawa 1999

Skwierczyński L., Uczestnictwo Polski w misjach pokojowych ONZ i NATO a strategia obronności RP, Praca studyjna, AON, Warszawa 2001

Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2000

Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2000

Swedish Joint Military Doctrine: „Peace Suport Operations", Sztokholm 1997

Szot W., Czynniki stresogenne w działalności służbowej oficerów realizujących zadania w ramach operacji pokojowych, Warszawa 2002

Szot W., Operacje pokojowe. Informacje ogólne o wybranych operacjach pokojowych ONZ, Warszawa 2002

Szot W., Operacje pokojowe. Zadania realizowane przez Wojska Lądowe, Warszawa 2002

Szulc B. (red.), Misje pokojowe – Podstawy teoretyczne działań wspierających pokój „Misje", AON, Warszawa 1998

The Military Concept for NATO Peace Support Operations MC – 327/1

The Systems Approach to Training, Army Code 70670

UK's AFM, Volume 5, Part 2, Wider Peacekeeping (WPK)

Vademecum NATO. Wydanie jubileuszowe, Bellona, Warszawa 1999

Włodarski P., Polska wobec Partnerstwa dla Pokoju, DBM MON, Warszawa 1995

Wróblewski R. (kier.), Operacje reagowania kryzysowego. Studium teoretyczne, AON, Warszawa 2002

Zapałowski L., Operacje pokojowe ONZ, Kraków 1989

Zbiorowa praca studyjna, Koncepcja wykorzystania doświadczeń z pełnienia misji pokojowych przez SZ RP w procesie przygotowania i szkolenia kontyngentów wojskowych w perspektywie cz. I, Sztab Generalny WP, Warszawa 1998

Zdrodowski B., Marszałek M., Możliwości użycia sił powietrznych RP w działaniach innych niż wojna, Warszawa 2000

Zieliński J. (red.), Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej, AON, Warszawa 2002

Zieliński J., Formy i metody prowadzenia działań przez zgrupowania taktyczne Wojsk Lądowych w operacjach pokojowych pk. „MISJE", Warszawa 2002

Akty prawne

Decyzji Ministra Obrony Narodowej Nr 171/ MON z dnia 26 września 2000 roku w sprawie podziału kompetencji w zakresie przygotowania, kierowania i wycofania PJW/ PKW oraz obserwatorów wojskowych w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych

Decyzji Ministra Obrony Narodowej Nr 74/MON z dnia 9 maja 2000 r., Nr PF – 19 /Org. z dnia 18 września 2000r. w sprawie zmiany bezpośredniej podległości jednostek organizacyjnych

podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej ..." w dniach 25-26 października 2000 roku Dowództwo Wojsk Lądowych przyjęło w podporządkowanie Wojskowe Centrum Szkolenia dla Potrzeb Sił Pokojowych ONZ w Kielcach

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997

Rozkazu Dowódcy Wojsk Lądowych Nr 178 z dnia 6 września 2001 roku *w sprawie określenia zakresów kompetencji szefów komórek organizacyjnych DWLąd, dowódców Korpusów i Okręgów Wojskowych związanych z przygotowaniem w kraju polskich jednostek wojskowych/ polskich kontyngentów wojskowych do udziału w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych oraz ich rozformowaniem*

Rozkazu Nr 89/Oper/P-3 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 15 marca 2001 roku w sprawie określenia kompetencji dowódców (szefów) w zakresie funkcjonowania polskich jednostek wojskowych/ polskich kontyngentów wojskowych oraz obserwatorów wojskowych w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 września 1998 roku *w sprawie pełnienia służby poza granicami państwa przez żołnierzy zawodowych* (Dz.U.1999 rok Nr 127 poz. 840).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 roku *w sprawie szczegółowych zasad i trybu finansowania, przygotowania i działania jednostek wojskowych poza granicami państwa* (Dz.U.1999 rok Nr 64 poz. 732)

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o *zasadach użycia lub pobytu Sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa* (Dz.U.1998 rok Nr 162 poz. 1117)

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku *o ratyfikacji Protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych,* ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Paryżu dnia 28 sierpnia 1960 roku (Dz.U.1999 rok Nr 32 poz. 305)

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku o *ratyfikacji Traktatu Północnoatlantyckiego,* sporządzonego w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r. (Dz.U.1999 rok Nr 13 poz. 111)

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku *o ratyfikacji Umowy dotyczącej Statusu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego,* przedstawicieli narodowychi personelu międzynarodowego, sporządzonej w Ottawie dnia 20 września 1951 roku (Dz.U.1999 rok Nr 32 poz. 304)

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku o *ratyfikacji Umowy między Państwami– Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego* dotyczącego statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (Dz.U.1999 rok Nr 32 poz. 303)

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku *o ratyfikacji Umowy między Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego o ochronie informacji,* sporządzonej w Brukseli dnia 6 marca 1997 roku (Dz.U.1999 rok Nr 32 poz. 309)

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku *o ratyfikacji Umowy o wzajemnej ochronie tajemnicy wynalazków dotyczących obronności,* w przypadku których złożone zostały wnioski o udzielenie patentów, sporządzonej w Paryżu dnia 21 września 1960 roku (Dz.U.1999 rok Nr 32 poz. 306)

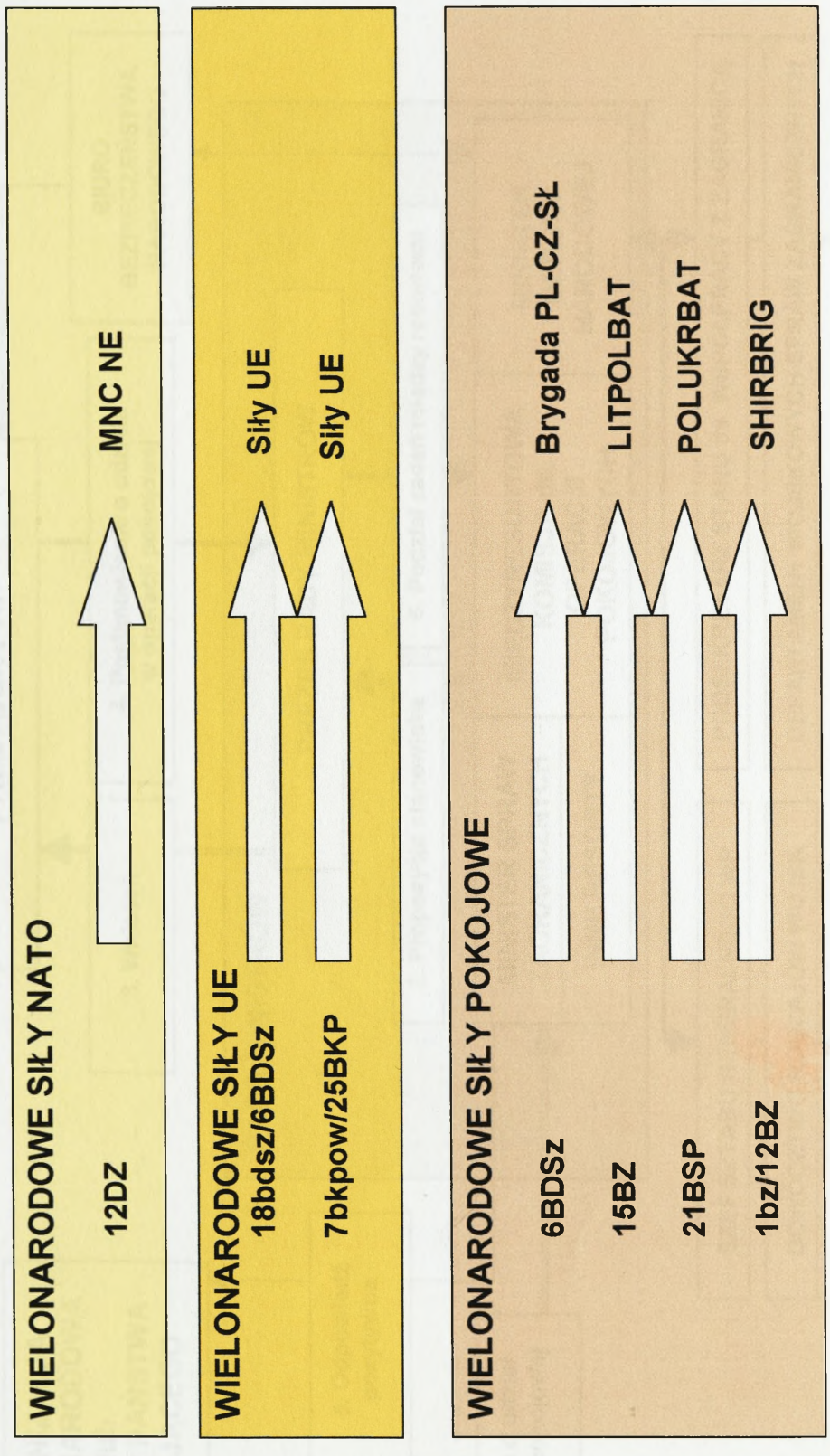
Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku *o ratyfikacji Umowy Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego o przekazywaniu informacji technicznych dla celów obronnych,* sporządzonej w Brukseli dnia 19 października 1970 roku (Dz.U.1999 rok Nr 32 poz. 307)

Ustawa z dnia 18 marca 1999 roku *o ratyfikacji Umowy w sprawie Statusu przedstawicielstw i przedstawicieli państw trzecich przy Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego,* sporządzone w Brukseli dnia 14 września 1994 roku (Dz.U.1999 rok Nr 32 poz. 308)

Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku *o ochronie informacji niejawnych* (Dz.U.1999 rok Nr 11 poz.95)

Ustawa z dnia 23 września 1999 roku *o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium* (Dz.U.1999 rok Nr 93 poz. 1063)

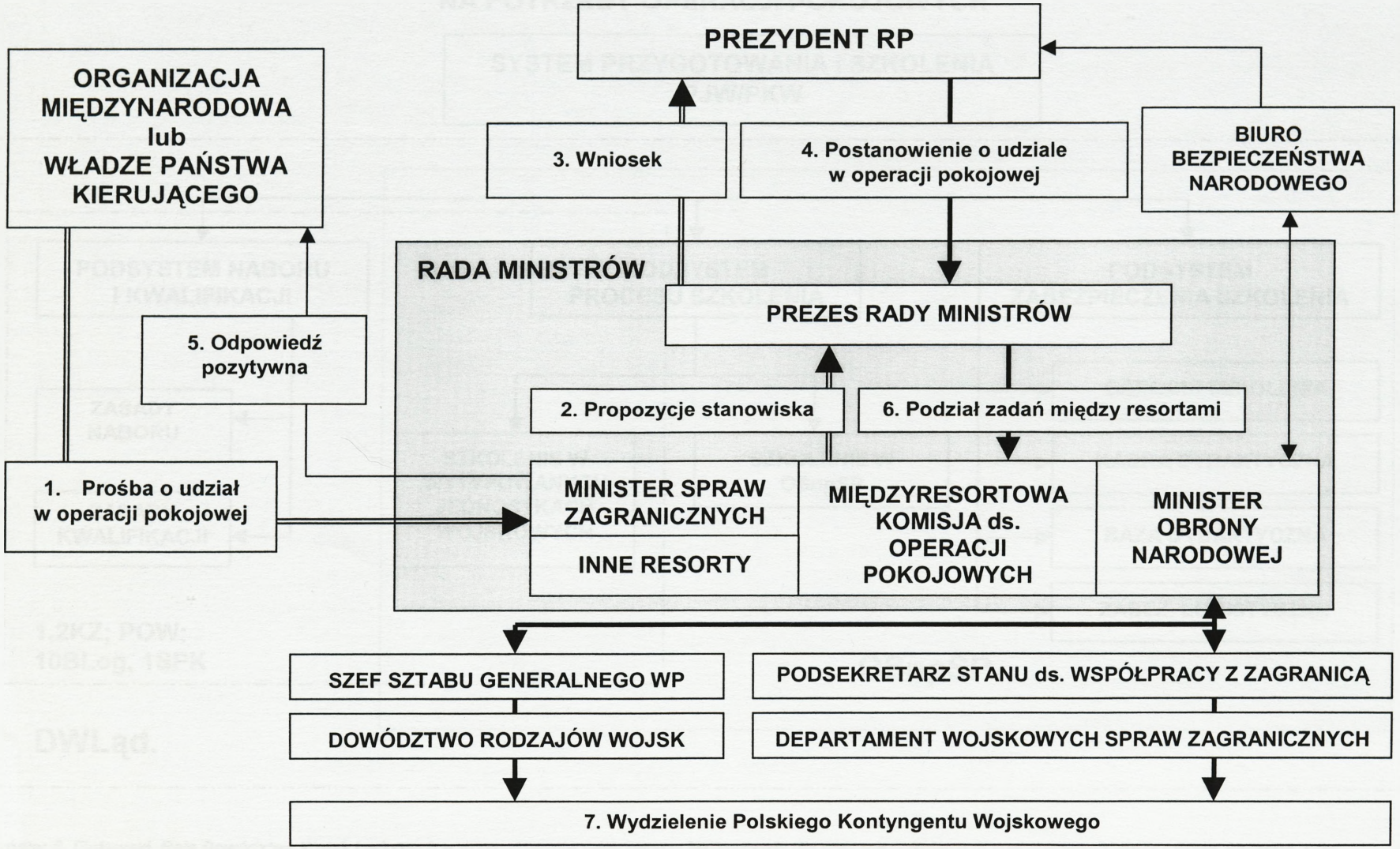
Załączniki

JEDNOSTKI WYDZIELANE DO SIŁ WIELONARODOWYCH

Źródło: Dowództwo Wojsk Lądowych, Zarząd Operacji Lądowych

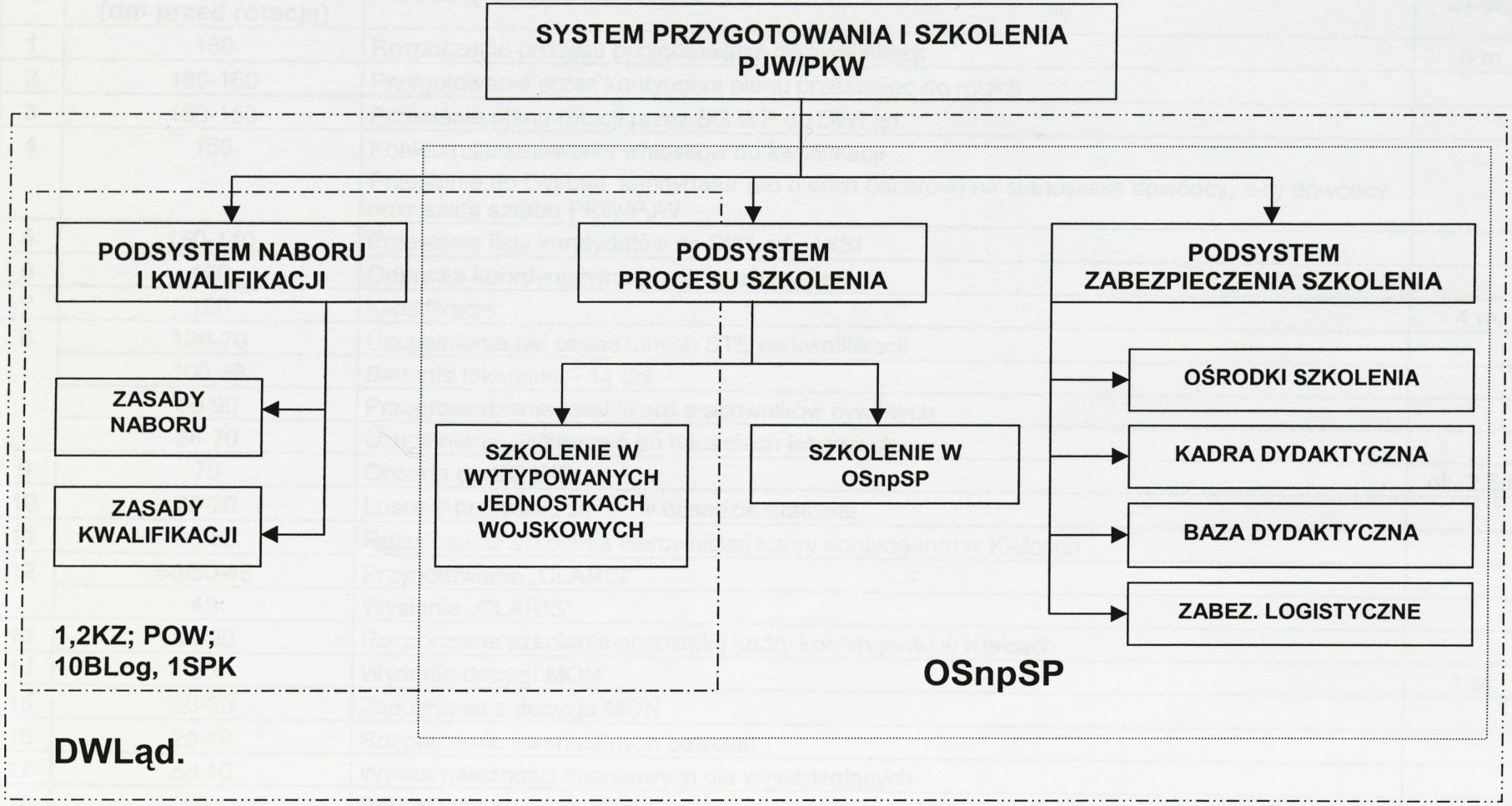
PROCES PODEJMOWANIA DECYZJI O UCZESTNICTWIE POLSKI W OPERACJACH POKOJOWYCH

Źródło: F. Gągor, K. Paszkowski, Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 1999, s. 211.

ZAŁĄCZNIK 2

SYSTEM PRZYGOTOWANIA I SZKOLENIA PODODDZIAŁÓW WOJSK LĄDOWYCH NA POTRZEBY OPERACJI POKOJOWYCH

Źródło: S. Fiutowski, Rola Dowództwa Wojsk Lądowych w przygotowaniu narodowego kontyngentu dla operacji pokojowych pod auspicjami NATO. Praca studyjna, AON, Warszawa 2003.

ZAŁĄCZNIK 3

ZAŁĄCZNIK 4

HARMONOGRAM REALIZOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ PRZED PRZYGOTOWANIEM ROTACJI

Lp	Terminy (dni przed rotacją)	Przedsięwzięcia do realizacji	Uwagi
1	180	Rozpoczęcie procesu przygotowania do kwalifikacji	6 m.
2	180-160	Przygotowanie przez kontyngent planu przesunięć do rotacji	
3	160-150	Przesłanie planu rotacji przez SG WP do DWLąd.	
4	150	Koniec rozpoznawania wniosków do kwalifikacji Przesłanie do DWLąd. kandydatur (po dwóch oficerów) na stanowiska dowódcy, z-cy dowódcy oraz szafa sztabu PKW/PJW	
5	150-140	Przesłanie listy kandydatów do DWLąd. i WSI	
6	130	Odprawa koordynacyjna przed kwalifikacjami	
7	120	Kwalifikacje	4 m.
8	120-70	Uzupełnienie nie obsadzonych STE po kwalifikacji	
	100-86	Badania lekarskie – 14 dni	
	do 90	Przeprowadzenie kwalifikacji pracowników cywilnych	
	86-70	Uzupełnienie wykruszeń po badaniach lekarskich	
9	70	Obsada do SG WP	ok. 2,5m.
10	70-20	Losowe przypadki zmian w obsadzie etatowej	
11	60-50	Rozpoczęcie szkolenia kierowniczej kadry kontyngentu w Kielcach	
12	60/50-45	Przygotowanie „CLARIS”	
	45	Wysłanie „CLARIS”	
13	40-30	Rozpoczęcie szkolenia pozostałej kadry kontyngentu w Kielcach	
14	30	Wydanie decyzji MON	1 m.
15	30-20	Zapoznanie z decyzja MON	
16	20-10	Rozpatrzenie ewentualnych odwołań	
17	od 10	Wyłata należności finansowych dla wyjeżdżających	
18	0	ROTACJA	

Źródło: Wytyczne Szefa Zarządu Zasobów Osobowych Wojsk Lądowych z dnia 29 stycznia 2003, Załącznik 1

ZAŁĄCZNIK 5

KONCEPCJA PRZYGOTOWANIA I UŻYCIA KONTYNGENTU WOJSK LĄDOWYCH W DWUNASTOMIESIĘCZNYM CYKLU SŁUŻBY

<table>
<tr><th>Miesiąc szkolenia</th><th>Szkolenie pododdziałów PKW</th><th>Szkolenie dowództwa i sztabu PKW</th></tr>
<tr><td>I</td><td colspan="2">Prowadzenie wstępnej kwalifikacji przez korpusy i okręgi</td></tr>
<tr><td>II</td><td rowspan="2">Szkolenie w ośrodkach młodszych specjalistów i wytypowanych jednostkach wg programów szkolenia*</td><td>Kurs instruktorsko-metodyczny w OSnpSP dla kadry planowanej do szkolenia tematyki operacji pokojowych wg programów szkolenia* i w ramach szkolenia wstępnego** z żołnierzami zasadniczej służby wojskowej</td></tr>
<tr><td>III</td><td>Trening sztabowy kierowniczej kadry PKW</td></tr>
<tr><td rowspan="2">IV</td><td colspan="2">Prowadzenie kwalifikacji żołnierzy zawodowych przez komisję powołaną rozkazem Dowódcy Wojsk Lądowych</td></tr>
<tr><td>Szkolenie drużyny i plutonu określone tematyką szkolenia wstępnego**</td><td>Trening sztabowy kierowniczej kadry PKW</td></tr>
<tr><td rowspan="3">V</td><td rowspan="2">Szkolenie zasadnicze w OSnpSP
Ćwiczenie sprawdzające wyszkolenie kontyngentu</td><td>Szkolenie zasadnicze kierowniczej kadry PKW w OSnpSP</td></tr>
<tr><td>Ćwiczenie sprawdzające wyszkolenie kontyngentu</td></tr>
<tr><td colspan="2">Dni dyspozycyjne Komendanta OSnpSp na formowanie pododdziałów, wyposażenie indywidualne oraz wykorzystanie urlopów</td></tr>
<tr><td>VI</td><td colspan="2">Przegrupowanie do rejonu mandatowego i przejęcie zadań</td></tr>
<tr><td>VII</td><td colspan="2" rowspan="5">Realizacja zadań w rejonie mandatowym
Szkolenie doskonalące w rejonie mandatowym</td></tr>
<tr><td>VIII</td></tr>
<tr><td>IX</td></tr>
<tr><td>X</td></tr>
<tr><td>XI</td></tr>
<tr><td>XII</td><td colspan="2">Przekazanie zadań kolejnej zmianie i przegrupowanie do kraju
Rozformowanie kontyngentu</td></tr>
<tr><td colspan="3">* W wytypowanych jednostkach szkolenie do potrzeb operacji pokojowych realizowane jest w ramach programu szkolenia, np. w wojskach pancernych i zmechanizowanych na podstawie „Program szkolenia pododdziałów pancernych i zmechanizowanych, DWLąd., Warszawa 1998." W niniejszej pracy sporządzono wypisy z tematyki szkolenia – załącznik 6.
** Szkolenie realizowane jest wg tematyki **szkolenia wstępnego** w stosunku do zakwalifikowanych kandydatów do operacji pokojowych, zgodnie z „Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, SGWP, Warszawa 1999."
Źródło: Opracowano na podstawie opinii: Dowództwo Wojsk Lądowych, Zarząd Operacji Lądowych</td></tr>
</table>

ZAŁĄCZNIK 6

Wykaz tematów realizowanych w jednostkach wojskowych wytypowanych do szkolenia wojsk na potrzeby operacji pokojowych

Dział szkolenia	Nr tematu	Treść tematu
PODSTAWY WYCHOWANIA OBYWATELSKIEGO I WOJSKOWEGO		**REGULAMINY SZ RP**
	17	Wewnętrzne ustalenia regulaminowo-organizacyjne PKW
		KSZTAŁCENIE OBYWATELSKIE
	33	Operacje pokojowe w działalności ONZ
	35	Zadania mandatowe operacji pokojowych
	36	Aspekty kulturalno-religijne krajów konfliktu. Charakterystyka rejonu misji
	37	Zagrożenia ze strony lokalnych służb specjalnych
SZKOLENIE BOJOWE		**TAKTYKA**
	31	Techniki operacyjne w misjach pokojowych. Użycie siły przy wykorzystaniu technik operacyjnych
	32	Działanie na posterunku obserwacyjnym i kontrolnym w misjach pokojowych
	33	Zasady użycia siły w misjach pokojowych
	34	Przeszukiwanie terenu i obiektów
	35	Konwojowanie
	36	Udział w akcjach prewencyjnych
		OGNIOWE
	29	Specyfika prowadzenia ognia w rejonie konfliktu
		ROZPOZNANIE I ARMIE OBCE
	20	Organizacja, uzbrojenie i taktyka działania państw stron konfliktu
		POWSZECHNA OBRONA PRZECIWLOTNICZA
	10	Rozpoznanie ŚNP stron konfliktu
		INŻYNIERYJNO-SAPERSKIE
	15	Ogólna charakterystyka min państw uczestniczących w konflikcie stosowanych w rejonie pełnienia misji pokojowej
	16	Zasady bezpieczeństwa w rejonie pełnienia misji pokojowej ze szczególnym uwzględnieniem zagrożenia minowego
		OBRONA PRZECIWCHEMICZNA
	11	Zagrożenia występujące w rejonie konfliktu
		ŁĄCZNOŚĆ
	8	Procedury łączności oraz praktyczne posługiwanie się sprzętem łączności stosowanym podczas misji pokojowej
SZKOLENIE LOGISTYCZNE		**SANITARNE**
	7	Zagrożenia epidemiologiczne i inne zagrożenia wynikające z pełnienia służby w odmiennych warunkach klimatycznych
		BUDOWA I EKSPLOATACJA UZBROJENIA I SPRZĘTU WOJSKOWEGO
	20	Specyfika eksploatacji uzbrojenia i sprzętu wojskowego w rejonie konfliktu
		NAUKA JAZDY
	9	Specyfika prowadzenia pojazdów w rejonie konfliktu

Uwaga: Tematy realizowane są na poziomie szkolenia indywidualnego oraz drużyny i załogi, w okresie I-IV miesiąca służby wojskowej

Źródło: Program szkolenia pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych, DWLąd., Warszawa 1998, Rozdział 4.

Wykaz godzin na przedmioty w ramach szkolenia kolejnych zmian UNDOF i SFOR

Przedmioty	Kadra kierownicza kontyngentu UNDOF, SFOR				Kadra dowódcza kontyngentu UNDOF, SFOR				Pozostała kadra kontyngentu UNDOF, SFOR			Żołnierze zasadniczej służby wojskowej kontyngentu UNDOF, SFOR i innych			
	Liczba godzin														
	Kurs A	Szkol. uzupełniające	Zgrywanie sztabu	**Razem**	Kurs B	Kurs instruktorsko-metodyczny	Szkol. pododdziału	**Razem**	Kurs C	Szkol. w ramach pododdziału	**Razem**	Szkol. zapoznawcze	Szkol. uzupełniające	Szkol. zgrywające	**Razem**
Psychologia	9	-	-	**9**	9	-	-	**9**	7	-	**7**	7	-	-	**7**
Regulaminy SZ RP	1	-	-	**1**	-	-	6	**6**	3	3	**6**	-	-	6	**6**
Szkolenie ogólne ONZ	11	-	-	**11**	9	-	4	**13**	9	-	**9**	7	-	4	**11**
Szkolenie operacyjne	54	-	32	**86**	16	-	80+20*	**116**	24	32	**56**	8	-	80	**88**
Szkolenie ogniowe	-	-	-	**-**	-	-	14	**14**	-	-	**-**	-	7	7	**14**
Armie obce	3	-	-	**3**	3	-	2	**5**	3	-	**3**	1	-	2	**3**
Szkolenie inż.-sap.	5	-	-	**5**	5	-	5	**10**	10	-	**10**	5	-	5	**10**
Łączność	8	-	-	**8**	5	-	3	**8**	5	-	**5**	3	-	3	**6**
Terenoznawstwo	4	-	-	**4**	2	-	6	**8**	4	-	**4**	4	-	6	**10**
Wychowanie fizyczne	2	-	-	**2**	-	-	11	**11**	2	-	**2**	-	6	5	**11**
Zabezpieczenie logistyczne	36	-	-	**36**	7	-	+10*	**17**	10	-	**10**	-	-	-	**-**
Szkolenie sanitarne	7	-	-	**7**	-	-	6	**6**	7	-	**7**	-	-	6	**6**
Kurs instruktorsko-metodyczny	-	-	-	**-**	-	20	-	**20**	-	-	**-**	-	-	-	**-**
Nauka własna	20	15	-	**35**	7	4	30	**41**	15	-	**15**	-	-	-	**-**
Język angielski	-	35	-	**35**	-	-	20	**20**	-	-	**-**	-	-	-	**-**
Nauka jazdy	-	40	-	**40**	-	-	-	**-**	-	-	**-**	-	-	-	**-**
Informatyka	-	30	-	**30**	-	-	-	**-**	-	-	**-**	-	-	-	**-**
Ochrona obiektów	-	-	-	**-**	-	-	-	**-**	-	-	**-**	-	1 dzień	2 dni	**3 dni**
Kursy doskonalące	-	-	-	**-**	-	-	-	**-**	-	-	**-**	-	36	-	**36**
Egzaminy, sprawdziany	4	4	-	**8**	3	-	3	**6**	3	-	**3**	3	-	-	**3**
Ogółem w ramach bloków szkolenia	164	124	32	**320**	66	24	220	**310**	102	35	**137**	38	49	127	**214**

Uwaga: * Szkolenie dodatkowe (nie w ramach szkolenia pododdziału)

Podobny wymiar godzin przeznaczony jest na szklenie w poszczególnych grupach kontyngentu UNIFIL z niewielkimi zmianami w szkoleniu operacyjnym, logistycznym i inżynieryjno- saperskim.

Źródło: Opracowano na podstawie: Program szkolenia dla potrzeb sił pokojowych organizacji międzynarodowych, SG WP, Warszawa 1999.

ZAŁĄCZNIK 7

ZAŁĄCZNIK 8

Jednostki wytypowane do zadań związanych z przygotowaniem i wydzieleniem sił do PKW/PJW poza granicami państwa na lata 2003-2007

PJW/PKW	Podział zadań
PKW UNIFIL w Libanie	POW
PKW UNDOF w Syrii	15BZ, 20BZ, 9BKPanc
PKW KFOR w Kosowie	21BSp
PKW SFOR w Bośni i Hercegowinie	6BDSz, 25BKPow, DGW
PKW Afganiztanoraz współudział w przedsięwzięciach NSE PKW KFOR i SFOR	10BLog.
PKW Afganistan	Współudział: 1Bsap, 1SPK
PKW w BJRM	1SPK
PKW Irak	1DZ, 12DZ, 16DZ, 3BZ, 12BZ, 16BZ, 17BZ, 20BZ, 11DKPanc, 10BKPanc
Źródło; Dowództwo Wojsk Lądowych, Zarząd Operacji Lądowych	

ZAŁĄCZNIK 9

Koncepcja wydzielenia sił do PKW w Iraku w ramach Międzynarodowej Dywizji Zmechanizowanej (MDZ)

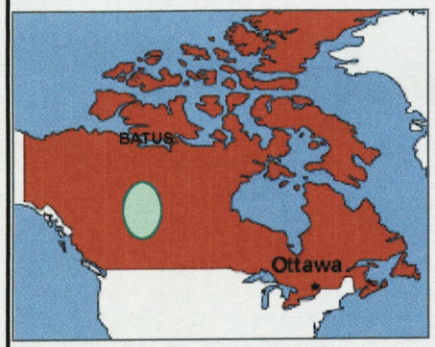
KOMPONENT	JEDNOSTKA WYDZIELAJĄCA KOMPONENT (MDZ)	
	LUTY 2004	*SIERPIEŃ 2004*
Dowództwo dywizji	11DKPanc i 1DZ	16DZ
Dowództwo brygady	17BZ i część 3BZ	20BZ
bdow dyw	1DZ	16DZ
blog dyw	11DKPanc.	16DZ
bzmech	1bz/17BZ z częścią bz/10BKPanc.	1bz/16BZ
bzmech	1bz/3BZ	1bz/20BZ
Źródło: Dowództwo Wojsk Lądowych, Zarząd Operacji Lądowych		

Załącznik 10

Harmonogram przygotowania oddziału (samodzielnego pododdziału) w okresie poprzedzającym jego rozmieszczeniem w rejonie działań

Tygodnie poprzedzające rozmieszczenie /dzień D/	Przedsięwzięcia
D-24 do D-16	Wstępny rekonesans obszaru działań prowadzony przez dowódcę jednostki (pododdziału), w towarzystwie doradcy do spraw szkolenia.
D-15 do D-13	Specjaliści OPTAG opracowują program szkolenia zespołowego odpowiedni do uwarunkowań przyszłego obszaru działań, który obejmuje następujące elementy: • odprawa informacyjna w celu uzupełnienia niezbędnych danych z zakresu J2 i J3; • zapoznanie z uwarunkowaniami środowiska w obszarze przyszłej operacji wsparcia pokoju; • charakterystyka mniejszości narodowych i grup etnicznych oraz podział odpowiedzialności za współpracę z tymi grupami w trakcie operacji; • zagrożenie minowe i inne, niezbędne do prawidłowego funkcjonowania, zagadnienia; • szkolenie lokalnych sztabów jednostek przygotowujących się do misji, tzw. *„szkolenie szkolących”*, w zakresie: - taktyki działań i dowodzenia; - utrzymania porządku publicznego; - procedur poszukiwawczych; - procedur udzielania pierwszej pomocy; - zasad użycia broni. Około 2 dni na każdy temat
D-13 do D-4	Rekonesans obszaru działań ze wszystkimi dowódcami plutonów i kompanii. Szkolenie pododdziałów w miejscu ich pokojowej dyslokacji prowadzone przez instruktorów przeszkolonych wcześniej przez specjalistów z OPTAG. Specjalistyczne szkolenie w jednostkach wydzielanych przez rodzaje sił zbrojnych. Inne przedsięwzięcia według potrzeb.
D-4 do D-3	Cykl ćwiczeń (dowódczo-sztabowe, MAPEX, doskonalenie procedur) w celu ostatecznego sprawdzenia poziomu przygotowania pododdziałów do misji.
D-3 do D-1	Oddział (pododdział) pozostaje w koszarach do chwili rozpoczęcia przerzutu w rejon operacji wsparcia pokoju

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 68603
Akademii Obrony Narodowej

KANADA – The British Army Training Unit Suffield (BATUS)

Ośrodek szkolenia położony jest w najmniej zaludnionym obszarze stanu Alberta. BATUS jest wyposażony w czołgi Challenger, bwp Warrior i pododdział artylerii (bataliony przyjeżdżające na szkolenie nie zabierają ze sobą ciężkiego sprzętu). Każdego roku jeden batalion spędza 6 miesięcy „grając przeciwnika" dla sześciu innych, wzmocnionych batalionów. W trakcie sześciotygodniowego szkolenia, bataliony wzmocnione baterią artylerii, prowadzą ćwiczenia ze strzelaniem amunicją bojową na wszystkich szczeblach dowodzenia – od drużyny do batalionu.

BRUNEI – The British Army Jungle Warfare Training School

Na Brunei stacjonuje batalion piechoty i eskadra śmigłowców Bell 212. Klimat Brunei zapewnia doskonałe warunki do szkolenia działań w dżungli. Ośrodek szkolenia prowadzi szereg kursów przygotowujących wszystkich żołnierzy brytyjskich wojsk lądowych do prowadzenia działań w dżungli przed wysłaniem ich w rejon operacji o podobnych warunkach klimatycznych.

KENIA – The British Army Training and Liaison Staff Kenya (BATLSK)

Zgodnie z porozumieniem zawartym z rządem Kenii, w każdym roku trzy bataliony piechoty biorą udział w sześciotygodniowych ćwiczeniach. Ćwiczenia pk GRAND PRIX, odbywające się w miesiącach zimowych, pozwalają batalionom piechoty odbyć strzelania amunicją bojową jak i działać w różnych warunkach klimatycznych.

Załącznik 11

OTV